

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN
PERSONELİN CİNSEL İSTİSMAR BİLDİRİM DURUMLARI**

**A STUDY ABOUT REPORTING STATUS OF CHILD
SEXUAL ABUSE BY THE STAFF WORKING IN
PRESCHOOL EDUCATION CENTERS**

Esra AKGÜL

Hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Esra AKG¼L¼'n hazırladığı "OKUL ÖNCESİ EğİTİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN PERSONELİN CİNSEL İSTİSMAR BİLDİRİM DURUMLARI" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans** olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Neriman ARAL .....

Üye (Danışman) Prof. Dr. Berrin AKMAN .....

Üye Doç. Dr. Erc¼ment ERBAY .....

Üye Doç. Dr. Neslihan G¼NEY KARAMAN .....

Üye Yrd. Doç. Dr. Arif YILMAZ .....

ONAY

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisans¼st¼ Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından ..... / ..... / ..... tarihinde uygun gör¼lm¼ř ve Enstit¼ Yönetim Kurulunca ..... / ..... / ..... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Berrin AKMAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN PERSONELİN CİNSEL İSTİSMAR BİLDİRİM DURUMLARI

Esra AKGÜL

ÖZ

Dil, din, ırk, milliyet, cinsiyet gözetmeksizin her çocuğun şiddetten uzakta ve sağlıklı bir yaşama sahip olma hakkı vardır. Ne yazık ki dünyanın birçok yerinde çocuklar istismar ve şiddetin her türüne tanık olmakta ya da maruz kalmaktadırlar. İstismar yaşantıları olan bu çocukların sayıları her yıl milyonları bulmakla birlikte çocukların istismar ve ihmali küresel düzeyde karşılaşılan bir problem niteliği taşımaktadır. Bu evrensel sorunun günümüzde de; yarattığı fiziksel ve ruhsal yıkımlar çocuklar üzerinde yaşam boyu etkisinden kurtulmaya çalışılan derin bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Çocukluk çağında karşılaşılan bu yıkımlar, zaman içerisinde genişleyerek toplumun diğer yapıları üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2006).

Çocuklara yönelik istismarın toplum içinde yaygın olması ve dünya genelinde bakıldığında istismarın özellikle çocuğun en yakın çevresi olan aile yapısı içinde meydana gelmesi; eğitim kurumlarının ve özellikle öğretmenlerin çok daha fazla sorumluluk almalarını gerektirmektedir. Bu noktada öğretmenlerin görevleri yalnızca çocuğun akademik başarısına katkıda bulunmak değil; aynı zamanda çocuğun fiziksel, duygusal ve ruhsal gelişimindeki farklılaşma, aksama ya da değişime ilişkin ipuçlarını da doğru gözlemleyebilmektir.

Eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin; ihmal ve istismarın kapsamı, saptanması, bildirim süreçleri ve önlenmesiyle ilgili bilgi düzeylerinde meydana gelecek artış; gerek ihmal ve istismarı ortaya çıkarmada gerekse istismar vakası gerçekleştikten sonra erken müdahale ile zararı en aza indirip çocuğu koruma noktasında kayda değer katkılar sağlayacaktır. Bu noktada öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeyleri hayati önem taşımaktadır (Pala, 2011, s.15).

Bu çalışma çocuk cinsel istismarının fark edilmesinde önemli rolü olan okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin; çocuk cinsel istismarını bildirimde bulunma bilgileri, istismarı bildirmeme kararlarını etkileyen etkenler ve cinsel istismar bildirimine yönelik tutumlarını belirlemenin yanı sıra bu amaçla geliştirilen

bir ölçme aracını ulusal alanyazına kazandırmak amacıyla ile yapılmıştır. Kullanılan ölçek Benjamin P. Mathews, Kerryann Walsh, Desmond A. Butler, Ann Farrell, Mehdi Rassafiani ve Sam Kilby tarafından geliştirilen "Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği'dir. Araştırma, her il için Milli Eğitim Bakanlığı izni alındıktan sonra Ankara, Bursa, İzmir, Antalya, Gaziantep, Samsun ve Van illerindeki MEB'e bağlı anaokullarında; okul yönetimi tarafından izin verilen okullarda çalışan ve ölçeği doldurmayı kabul eden 2100 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Boş dönen ölçekler çıkarıldıktan sonra uyarlama çalışması için 552 ve çalışma için 698 olmak üzere toplamda 1250 öğretmenle çalışılmıştır. Ölçekler Eylül, Ekim, Kasım 2014 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmanın birinci kısmında; ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması; ikinci kısımda ise öğretmen eğitim ve iş bilgileri, bildirimde bulunma bilgileri, bildirimde bulunmaya ilişkin tutum ve öğretmenlik görev bilgisi değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçlarında okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personellerin çocuk cinsel istismarı bildirimine ilişkin tutumları olumlu yönde iken; çalışmaya katılanların tamamına yakınının daha önce hiç çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmadığı ve katılımcıların bir kısmının meslek yaşamları süresince şüphe duydukları durumlarda da bildirimde bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Şüpheli bir cinsel istismara ilişkin bildirimde bulunmama sebeplerinin en başında ise şüphe edilen duruma ilişkin yeterli delil bulamamak ve resmi bir işlem yapmadan önce aile ile görüşmeyi daha uygun bulmak ifadeleri yer almıştır. Katılımcıların yarıya yakınının cinsel istismar bildirim zorunlulukları olmadığını düşündükleri ya da buna ilişkin kararsız oldukları görülmüştür. Son olarak çocuk cinsel istismarı bildirim tutumlarının ve bildirimde bulunmama sebeplerinin okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin yaş, cinsiyet, mesleki pozisyon ve konu hakkında alınan eğitimler bazında farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Cinsel istismar, bildirim, tutum, okul öncesi eğitim, okul öncesi eğitim öğretmeni

Danışman: Prof. Dr. Berrin AKMAN, Hacettepe Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

A STUDY ABOUT REPORTING STATUS OF CHILD SEXUAL ABUSE BY THE STAFF WORKING IN PRESCHOOL EDUCATION CENTERS

Esra AKGÜL

ABSTRACT

Regardless of religion, race, nationality, gender and language; all children has the right to have a healthy life away from violence. Unfortunately, children are witness to or exposed to all forms of abuse and violence in many parts of the world. The number of these children who have abuse experiences rise to millions every year and child abuse and neglect is a problem encountered at the global level. This universal problem causing physical and psychological destruction on children; continues to exist as a deep issue that individuals try to recover lifelong. These psychological exhaustions encountered in childhood, expand over time and create negative effects on other structures of the society (Dünya Sağlık Örgütü, 2006).

Due to the fact that child abuse is widespread in the society and worldwide occurs in the family structure that is especially closest to the child's environment; educational institutions and especially teachers are required to take more responsibility. At this point the duties of teachers are not only contributing to academic achievement but also observing the tips of disruption or change in terms of physical, emotional and psychological development differentiation.

In educational institutions the increase in teachers' knowledge regarding the sope of abuse, abuse detection, notification process and prevention; will provide a significant contribution to uncover abuse and minimize loss of child with protective early intervention after abusive cases occurred. At this point teachers' knowledge on the subject has vital role (Pala, 2011, s.15).

This study is conducted to examine the information of reporting child sexual abuse, factors affecting the decision of not reporting child sexual abuse and attitudes toward reporting sexual abuse of the staff working in pre-school institutions who have important roles in recognition of reporting child sexual abuse. Moreover this study targets to adapt a measuring tool for Turkish literature. The questionnaire developed by Benjamin P. Mathews, KerryAnne Walsh, Desmond A. Butler, Anna Farrell and Sam Kilby NEW Mehdi Rassafi names "Teacher

Reporting Questionnaire". The study sample is gathered from public preschools in Ankara, Bursa, Izmir, Antalya, Gaziantep, Samsun and Van; with 2100 teachers who are allowed by the school management and agreed to fill out the questionnaire. After eliminating blank questionnaires; for adaptation study 552, for the study 698 and in total 1250 teachers are involved in the research. Questionnaires were collected between September, October and November, 2014.

In the first part of the study; the validity and reliability study of the scale; In the second part the information of reporting child sexual abuse, factors affecting the decision of not reporting child sexual abuse and attitudes toward reporting sexual abuse of the staff working in pre-school institutions and deontology of teachers are evaluated.

At the end of the study, it is founded that, while the staff working in children's pre-school institutions have positive attitudes regarding sexual abuse reporting; almost all of the study participants have no previous sexual abuse reporting experience. Some of the participants did not report child sexual abuse during professional life even they suspected. The main reasons of not reporting are first being unable to find sufficient evidence for suspected cases and the idea that it is better to communicate with parents before starting official act. Another finding of the research is that almost half of the participants think that they are not responsible of reporting sexual abuse or they are irresolute about the duty. Finally, there is no difference between the attitude toward reporting sexual abuse and the reasons for not reporting sexual abuse and age, gender, educational background and professional position.

Keywords: Sexual abuse, reporting, attitude, early childhood education, preschool teacher

Advisor: Prof. Dr. Berrin AKMAN, Hacettepe University, Department of Primary Education, Division of Preschool

ETİK BEYANNAMESİ

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Esra AKGÜL

TEŞEKKÜR

Kapısını her çaldığımda içtenlikle karşılayan, kıymetli bilgilerinden yararlandığım; kişiliği, duruşu ve ahlaki değerleri ile örnek edindiğim; birlikte çalışmaktan onur duyduğum çok değerli hocam, danışmanım

Sayın Prof. Dr. Berrin AKMAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Kendisinden aldığım ders süresince tezimin temel sorularını inşa etmeme yardımcı olan, alan yazını açısından bir kütüphane oluşturmamı sağlayan ve en yoğun zamanlarında dahi bir fırsat yaratıp yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Ercüment ERBAY'a; değerli bilgi, tecrübe ve önerileriyle beni yönlendiren sayın Prof. Dr. Neriman Aral, Doç. Dr. Neslihan KARAMAN GÜNEY ve Yrd. Doç. Dr. Arif YILMAZ'a teşekkür ederim.

Tez araştırmalarım sırasında tanıma fırsatı bulduğum, tüm zor zamanlarımda içimi döktüğüm ve beni sabırla dinleyen, her zaman yanımda olacağını hissettiğim; kütüphanesini, kaynaklarını, bilgisini ve içtenliğini hiç esirgemeyen çok kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Erdem İlker MUTLU'ya sonsuz teşekkürler.

Tüm süreç boyunca hep yanımda olan, fikirleriyle önerileriyle motivasyonlarıyla beni destekleyen tüm yakın dostlarıma ne kadar teşekkür etsem azdır. İyi ki varsınız.

Kızları olmaktan gurur duyduğum çok değerli annem ve babama, beraber olmaktan en çok keyif aldığım ve her sıkıntıda beni güldürmeyi başarabilen ağabeyim ve kız kardeşime destekleri için minnettarım.

Ve tezimin her cümlesine en az benim kadar hâkim olan, çalışmalarımın destek olmak için hiçbir yardımı esirgemeyen, benimle gülen benimle hüznlenen, hayatımda olduğu için kendimi hep şanslı hissettiğim eşim, iyi ki varsın.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ETİK BEYANNAMESİ	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	1
1. GİRİŞ.....	3
1.1. Problem Durumu.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:.....	6
1.3. Problem Cümlesi:	8
1.3.1. Alt Problemler:.....	8
1.4. Sayıtlılar:.....	9
1.5. Sınırlılıklar:.....	9
1.6. Tanımlar:.....	9
1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli	10
1.7.1. Çocuğun Tanımı	10
1.7.2. Tarihsel Süreçte Çocuk	10
1.7.3. Çocuk İhmali ve İstismarının Tanımı	14
1.7.4. Tarihsel Süreçte Çocuk İstismarı ve Kültürel Bakış	16
1.7.5. Çocuk İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar	19
1.7.5.1. Tıbbi Yaklaşım	19
1.7.5.2. Ekolojik Yaklaşım.....	19
1.7.5.3. Sosyal Etkileşim Yaklaşımı	20
1.7.5.4. Sosyal Destek Yaklaşımı	20
1.7.5.5. Bağlanma Yaklaşımı	21
1.7.5.6. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı	21
1.7.5.7. Kuşaklararası Aktarım Yaklaşımı	22
1.7.6. İstismar Türleri.....	22
1.7.6.1. Fiziksel İstismar	22
1.7.6.2. Duygusal İstismar	24
1.7.6.3. Cinsel İstismar	26
1.7.6.3.1. Cinsel İstismar Türleri	27
1.7.6.3.1.1. Temas İçermeyen İstismar Türleri.....	27
1.7.6.3.1.2. Cinsel Dokunma.....	28

1.7.6.3.1.3. Oral-Genital Seks.....	28
1.7.6.3.1.4. Interfemoral İlişki	28
1.7.6.3.1.5. Seksüel Penetrasyon	28
1.7.6.3.1.6. Cinsel Sömürü.....	28
1.7.6.3.1.7. Başka İstismar Türlerini de İçeren Cinsel İstismar	29
1.7.6.3.1.8. Pedofili	29
1.7.6.3.1.9. Encest	29
1.7.6.3.2. Çocuk Cinsel İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar	29
1.7.6.3.2.1. Psikanalitik Yaklaşım	29
1.7.6.3.2.2. Feminist Yaklaşım	30
1.7.6.3.2.3. Sosyal Kontrol Yaklaşım	30
1.7.6.3.2.4. Sosyal Öğrenme Yaklaşım.....	30
1.7.6.4. İhmal.....	31
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	33
2.1. İstismarın Yaygınlığı ile İlgili Çalışmalar	33
2.2. İstismar Bildirimi ile İlgili Çalışmalar.....	35
2.5. İlgili Araştırmalar Özet	36
3. YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Yöntemi	38
3.2. Evren-Örneklem.....	38
3.2.1. Çalışma Grubunun Özellikleri.....	38
3.2.2. Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler	38
3.2.2.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları	39
3.2.2.2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları	39
3.2.2.3. Katılımcıların Mesleki Hizmet Yılına Göre Dağılımları	40
3.2.2.4. Katılımcıların Cinsel İstismar İle İlgili Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımları	40
3.2.2.5. Katılımcıların Görev Yaptıkları Pozisyona Göre Dağılımları.....	41
3.3. Veri Toplama Araçları	41
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	41
3.3.2. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği.....	41
3.5. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi	42
3.6. Araştırmanın İç ve Dış Geçerliliği	43
3.6.1. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği.....	43

3.6.1.1 Dil Geçerliği	43
3.6.1.2. Kapsam Geçerliği	44
3.6.1.3. Yapı Geçerliği	44
3.6.1.4. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeğinin Güvenirlik Çalışması ve Madde Analizi.....	47
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	48
4.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Bildiriminde Bulunma Bilgileri	48
4.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarı Bildirmeme Kararlarındaki Etkenlere İlişkin Bulgular	50
4.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın İhbarına Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular	54
4.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuk İstismarının Bildirimine Yönelik Görev Bilgilerine İlişkin Bulgular.....	57
4.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın İhbarına Yönelik Tutumlarının ve Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerinin Cinsiyet, Yaş, Mesleki Hizmet Yılı ve Konu Hakkında Alınan Eğitime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Ait Bulgular	59
4.5.1. Cinsiyete İlişkin Bulgular	59
4.5.2. Yaşa İlişkin Bulgular	60
4.5.3. Mesleki Hizmet Yılına İlişkin bulgular	61
4.5.4. Hizmet Öncesinde ve Resmi Hizmet-İçİ Eğitim Alma Durumuna İlişkin Bulgular	63
4.5.5. Mesleki Pozisyona İlişkin Bulgular.....	65
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	67
5.1. Sonuçlar.....	67
5.2. Öneriler.....	70
5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler	70
5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler	70
Kaynakça.....	72
6. EKLER DİZİNİ	78
EK – 1 Etik Kurul Onay Bildirimi Belgesi.....	79
EK – 2 Milli Eğitim Bakanlığı Olur Yazısı	80
EK – 3 Gönüllü Katılım Formu	81
EK – 4 Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği.....	82
EK – 5 Ölçeğin Kullanımına İlişkin İzin	90

EK – 6 Türk Hukuk Sisteminde Çocuk Cinsel İstismarı	91
EK – 7 Orijinallik Raporu.....	96
ÖZGEÇMİŞ	97

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.2.1.1. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsiyete göre dağılımı	39
Tablo 3.2.1.2. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin yaşa göre dağılımı	39
Tablo 3.2.1.3. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin mesleki hizmet yılına göre dağılımı.....	40
Tablo 3.2.1.4. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin konu ile ilgili eğitim alma durumuna göre dağılımı	40
Tablo 3.2.1.5. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin görev yaptıkları pozisyona göre dağılımı	41
Tablo 1. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği'nin Test-Tekrar Test Güvenirliği	44
Tablo 2. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeğinin Cronbach Alfa ve iki yarı test güvenirliği.....	47
Tablo 4. 1. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismar bildiriminde bulunma durumlarına yönelik betimsel istatistikler	48
Tablo 4.2. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirmeme kararlarındaki etkenlere ilişkin betimsel istatistikler (n:165).....	50
Tablo 4. 3. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarına ilişkin betimsel istatistikler	54
Tablo 4. 4. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuk istismarının ihbarına yönelik geliştirilen eğitim politikaları hakkındaki bilgi düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler	58
Tablo 4.5. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin cinsiyete göre t-testi sonuçları	59
Tablo 4.6. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin yaşa göre tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	60

Tablo 4.7. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin mesleki hizmet yılına göre tek yönlü varyans analizi sonuçları	61
Tablo 4.8. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin hizmet öncesinde eğitim alma durumuna göre t-testi sonuçları	63
Tablo 4.9. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin mesleğe göre tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	65

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmayla ilgili kısa bir giriş yapıldıktan sonra problem durumu, araştırmmanın amacı ve önemi, araştırmmanın sayıltıları ve sınırlılıkları en son olarak araştırmmanın kuramsal temeli ile ilgili bilgi verilecektir.

Refah seviyesi yüksek ve toplumsal refah açısından sürdürülebilir bir gelecek planlayan ülkeler, sağlam erken çocukluk temelleri inşa etmenin önemini vurgulamaktadırlar. Erken çocukluk yıllarında yaşanan destekleyici deneyimler, yaşam boyu sürecek refahın alt yapısını oluşturmaktadır. Sosyal-duygusal, fiziksel, bilişsel ve ruhsal anlamda sağlıklı bir çocukluk geçiren bireyler, gelecekte sağlıklı yetişkinler olarak yaşamlarını sürdürmekte, güvenli ilişkiler geliştirebilmekte ve toplum tarafından kabul edilir aile yapıları oluşturma eğilimi sergilemektedirler.

Bu hedeflere ulaşma sürecinde karşılaşılan en tehlikeli engellerden biri çocuk cinsel istismarıdır. Cinsel istismar; çocukların yaşam boyu izlerini taşıdıkları, gerek sosyal ve duygusal gerekse ruhsal yıkımlara yol açabilen ve sebep olduğu olumsuz etkilerinin sağaltımı zaman alan örseleyici bir deneyimdir. İstismar vakalarının sıklığına ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde istismarın meydana gelme oranının azımsanamayacak nitelikte olduğu sonucuna varılmaktadır. Söz konusu cinsel istismar olduğunda ise, bilinmektedir ki ortaya çıkan rakamlar yalnızca raporlara yansıtılanlar olmakla birlikte buzdağının sadece görünen kısmına tekabül etmektedir.

Cinsel istismar, ceza gerektiren bir suç olmasının yanı sıra mağdur olan çocuğa ve genel olarak tüm topluma; gelecek açısından çok daha büyük bedeller oluşturmaktadır. Sağlıklı ve zedelenmemiş bir çocukluk yaşayan bireylerin; ileriki yaşlarda topluma çok daha adapte ve toplumsal yapıya görece daha uyumlu sosyal ilişkiler geliştirmesi beklenmektedir.

Cinsel istismarın meydana geliş süreci ele alındığında; söylenenin aksine, cinsel istismar vakalarında suçu işleyenler kişilerin genellikle çocukların yakın çevresi ve güvendikleri kişiler olduğu dikkat çekmektedir (Tracy, <http://www.nasponline.org/educators/sexualabuse.pdf>, 12.12.2014 tarihinde alınmıştır). Cinsel istismar faillerinin aile çevresinden kişiler olması; aileden sonra çocukla en çok iletişim kuran ve çocuğu en iyi tanıyan öğretmenlere bu anlamda daha dikkatli gözlem yapmaları gerekliliğini doğurmaktadır. Öğretmenler; çocukla

yakın ilişkiler kuran, onlarla sıklıkla iletişim halinde olan ve çocukların davranışlarındaki değişiklikleri fark edebilme noktasında söz sahibi olması gereken kişilerin başında gelmektedir. Bu sebeple herhangi bir istismar belirtisi ile karşılaşıldığında ya da buna yönelik bir şüphe uyandığında, öğretmenlerin ilgili yerlere bildirimde bulunma ve bu istismar şüphesini raporlama yükümlülüğü hem yasal hem de vicdani olarak mevcuttur. Bu raporlama ve ihbar görevinin sosyal ve yasal anlamda taşıdığı hayati öneme rağmen kapsam ve uygulama arasında birtakım boşluklar mevcuttur. Bu boşluk ya da eksikliklerin sebebi bildirim ne ölçüde yerine getirildiği ve doğru ya da etkili olup olmadığıyla ilişkilidir.

Öğretmen açısından bir cinsel istismar bildiriminde bulunmak; hakkında zor karar verilen, birçok anlamda tereddütler oluşturan ve sürecin işleyişi hakkında öğretmenin duygusal anlamda ikilemler yaşamasına yol açabilen bir olgudur. Bu sebeple öğretmenin etkili bir bildirim süreci geçirmesi hem kendisi hem de çocuk için oldukça önemlidir.

“Etkili raporlama davranışı” öğretmenin, çocuğun yakın geçmişte cinsel açıdan istismar edildiğine, istismar ediliyor olduğuna ya da istismar riski altında olduğuna dair haklı gerekçelere sahip olduğunda gerçekleştirdiği cinsel istismar şüphesi bildirimidir. “Başarısız raporlama davranışı” ise üç şart altında gerçekleşmektedir: öğretmenin, çocuğun cinsel istismar edildiğine, istismar ediliyor olduğuna ya da istismar riski altında olduğuna dair haklı gerekçelere sahip olmadığı için cinsel istismar şüphesi bildiriminde bulunmada başarısız olması; öğretmenin haklı gerekçelere sahip olmasına rağmen cinsel istismar şüphesi bildiriminde bulunmada başarısız olması; öğretmenin, çocuğun cinsel istismar edildiğine, istismar ediliyor olduğuna ya da istismar riski altında olduğuna dair haklı gerekçelere sahip olmadan cinsel istismar şüphesi bildiriminde bulunmasıdır (Mathews, Walsh, Butler, & Farrell, 2010).

Cinsel istismar mağduru çocukların tespit edilebilmesi, mağduriyetlerinin ortadan kaldırılabilmesi ve çocukların iyileşme süreçlerinin bir an önce başlatılabilmesi için öğretmenler tarafından bildirim etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi oldukça önem arz etmektedir.

1.1. Problem Durumu

Erken çocukluk yılları, hem geleceğe dönük olarak elde edilebilecek önemli kazanımlar hem de çocukların kalıcı izli zarar görme ihtimalinin olması açısından üzerinde önemle durulması gereken bir dönemdir. Çocukluğun ilk yılları bilişsel ve kişilik gelişimi, sosyal davranış edinimi ve öğrenme potansiyeli gelişimi temellerinde şekil almaktadır. Çocuklara verilen eğitim yetersiz ya da yanlış olduğunda çocuğun gelişimi; birçok boyutta sekteye uğramakta ve zarar görmektedir (Child Reach International, 2014).

Günümüzde çocuk ihmal ve istismarının sosyo-demografik grup fark etmeksizin her türlü toplumsal yapıda giderek artması ve hem kısa hem de uzun vadede oluşturduğu yıkıcı etkilerin ortaya çıkması üzerine; tüm istismar türlerine ilişkin farkındalığın artması giderek önem kazanmaktadır.

Cinsel istismar mağduru çocukların yaşa göre dağılımlarını inceleyen araştırmalar göstermektedir ki; cinsel istismar her yaş grubundaki çocukları mağdur edebilmekle birlikte buna en çok maruz kalan grup ise 4-9 yaş arasındaki çocuklardır (Tercan, 1995, s. 21).

İstismar ve ihmalin okul öncesi yaş grubunda karşımıza çıkması, durumu biraz daha zorlaştırmaktadır. Bu yaş grubundaki çocuklar; korkutulduklarından veya kendisine yapılanı tam olarak algılayamadıklarından sessiz kalmaktadırlar ya da kendilerini ifade edememektedirler. Bu noktada eğitimciler ve eğitim sektöründe çalışan bireyler olarak yapılması gereken şey ise; böyle bir durum karşısında nasıl bir tutum geliştirilmesi gerektiğini, bildirim sürecinin nasıl başladığını ve nasıl geliştiğini bilmektir.

Çocuklar üzerinde her istismar türü örseleyici etkiler yaratmaktadır. Ancak cinsel istismar açısından ele alındığında çocuklar toplumun en korumasız grubunda yer almaktadır. Cinsel istismar çocukluk çağında genellikle suçluluk utanç gibi sebeplerle gizli kalmakta ve çocuk bununla tek başına mücadele edememektedir. İstismar her yaşta travmatik bir olgu olmakla beraber, sadece istismarı yaşayanı değil beraberinde çocuğun tüm yakın çevresini de etkileyen bir olgudur (Alpaslan, 2014).

Tüm bu olumsuz etkiler göz önüne alındığında, öğretmenlerin temel görevlerinden birinin çocuğun karşılaştığı ya da karşılaşma riski altında olduğu bu travmatik

olaylar neticesinde çocuklardaki davranış değişikliklerini fark edebilmek, istismara ilişkin ilgili birimlere bildirimde bulunabilmek adına ipuçlarını iyi analiz edebilmek ve uygun yollarla bildirimini gerçekleştirmek olduğu açıkça görölmektedir. Bu nedenle bu tez çalışmasında çocuklara yönelik cinsel istismar bildiriminin eğitim kurumunda çalışan idareciler ve öğretmenler bazında incelenmesinin gerekli olduğu düşünölmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Bu araştırmada; okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan müdür, müdür yardımcıları, okul öncesi öğretmenleri ve yardımcı öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili bildirimde bulunma bilgileri, bildirimde bulunmama kararlarını etkileyen etkenler ve cinsel istismar bildirimine yönelik tutumlarını belirlemek ve bu amaçla geliştirilen bir ölçme aracını ulusal alanyazına kazandırmak amaçlanmaktadır.

Çocuklar eğitim kurumlarına başkadıklarında, birey olmanın gerekliliği olarak anne babalarından ve yaşadıkları çevreden taşıdıkları izlerle okula gelmektedirler. Bu izler kimi zaman çocuğun kişiliği, mizacı, davranış şekli olarak karşımıza çıkarken kimi zaman da maruz kaldığı istismar ve ihmalin belirtileri olarak kendini göstermektedir. Bu belirtiler istismar ve ihmalin türüne göre değişiklik göstermekte olup eğitim ortamlarında bunu fark edebilmek sadece öğretmenin ve çalışan diğer personelin bireysel dikkatine bırakılmış durumdadır.

Çocuk ihmal ve istismarı, gerek öğretmenler gerekse eğitim kurumlarında çalışan personeller olarak kolaylıkla teşhis edilemeyen ve ne yazık ki bu sebeple gün yüzüne çıkarmakta zorluk çekilen toplumsal bir sorundur. Çocuklar yaşları gereği kolaylıkla çevreden etkilenmekte ve henüz mantıksal olarak akıl yürütme becerileri sınırlı olduğundan kendilerini koruma ve durumla baş etme ecerilerine sahip değillerdir. Bu sebeple kolayca güven duyabilir, kolaylıkla korkutulabilir ve kandırılabilirler. Bu durum, istismara en çok maruz kalanların çocuklar olduğu gerçeğiyle yüzleşilmesi gerekliliğini doğurmaktadır.

Yapılan alan taraması göstermektedir ki; ölkemizde genel anlamda istismar üzerine yapılan çalışmaların mevcut olmasına karşın, özel olarak çocuklara yönelik cinsel istismar mağdureyetini ve bildirimini konu alan araştırmalar oldukça kısıtlıdır. Tugay 2008 yılında; çocuk ihmal ve istismarının tespit edilme noktasında

hayati role sahip olan öğretmenlerin; konu hakkındaki farkındalıkları ve bu farkındalığın düzeyini ölçmeye yönelik geliştirilen bir ölçeğin ülkemiz kontekstine uyarlamasını gerçekleştirmek amaçlı; Ordu ilinde lise, ilköğretim, anaokulu ve özel eğitim okulundan olmak üzere toplam 400 öğretmenle çalışma yürütmüştür (Tugay, 2008). Benzer olarak Dönmez, 2009 yılında Balıkesir il merkezindeki resmi ilköğretim okulları ve bağımsız anaokullarında çalışan 93 okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin ve bu öğretmenlerin sınıflarında eğitim gören okul öncesi çocuklarının anne babalarının çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve önlemeye yönelik önerilerini araştırmıştır. Çalışmada 279 anne ve 279 babaya ulaşılmış; çocuk istismarı görüş anketi, çocuk ihmal görüş anketi ile istismar ve ihmal önlemede uygulanabilecek çözüm önerileri anketi ve demografik bilgi formu kullanılmıştır (Dönmez, 2009). Pala 2011 yılında öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Üniversitesi İlköğretim Sınıf Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Matematik Öğretmenliği Bölümlerinin son sınıflarında öğrenim görmekte olan 171 öğretmen adayıyla çalışmıştır. Çalışma kapsamında istismar türlerinin tanımlanması ve bu istismar türlerine ilişkin bilgi düzeyleri ölçülmüştür (Pala, 2011). Aynı yıl Kürklü, Afyonkarahisar il merkezindeki resmi 23 ilköğretim okulunda toplam 241 öğretmen ile öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanımlayabilme ve konuya ilişkin bildirimde bulunma durumlarını incelemiştir (Kürklü, 2011). Sarıbaş; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi amacıyla Balıkesir ilindeki resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 200 ana sınıfı öğretmeni ile anket çalışması gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı türlerinin belirtilerini saptayabilme düzeyleri ve buna ilişkin farkındalık düzeyleri çeşitli değişkenler açısından irdelenmiştir (Sarıbaş, 2013). Benzer olarak Sağır'ın 2013 yılında okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeylerini incelediği araştırma; Kayseri ili Melikgazi, Kocasinan ve Talas merkez ilçelerindeki ilkokullarda görevli rastgele örneklem yoluyla seçilen 369 sınıf öğretmeni ile anasınıfları ve anaokullarında görev yapan 169 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin kendilerini yeterli görme ve yeterlilik düzeyleri irdelenmiştir (Sağır, 2013).

Bu çalışma neticesinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismar hakkında ne tür bir desteğe ve bilgiye ihtiyaç duyabileceklerini ortaya çıkacaktır. Böylelikle cinsel istismar bildirimine ilişkin tutum ve bilgiler edinilmiş olacaktır. Çocuklara yönelik cinsel istismar bildirim durumlarının ölçülmüş olması; okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin konu hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve sonrasında bu anlamda gereksinim duydukları eğitimin sağlanabilmesi çalışmalarının başlatılmasına öncü olacaktır. Buna ek olarak, kurum çalışanlarının fark edilen bu istismar türünün bildiriminde ne gibi bir tutum sergilediklerini tespit etmek; olumsuz tutumlara yönelik yapıcı çözümler getirme noktasında fırsatlar sunacaktır.

1.3. Problem Cümlesi:

Bu araştırmanın problem cümlesini “Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin (okul öncesi öğretmenleri, yardımcı öğretmenler, okul müdür ve müdür yardımcıları) çocuklardaki cinsel istismarı bildirme durumları nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.3.1. Alt Problemler:

Araştırmanın alt problemleri aşağıdaki sorulardan oluşmaktadır:

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirme durumları nelerdir?

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirmeme kararlarındaki etkenler nelerdir?

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuklara yönelik cinsel istismarın bildirimine yönelik tutumları nelerdir?

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuk cinsel istismarının bildirimine yönelik görev bilgi durumları nelerdir?

Çocuk cinsel istismarına yönelik bildirmeme kararları ve bildirim tutumlarında; yaş, cinsiyet, mesleki hizmet yılı ve konu hakkında bilgi sahibi olması, alınmış özel eğitim, seminer, kurs, vb. eğitime göre anlamlı bir fark var mıdır?

Çocuk cinsel istismarına yönelik bildirme(me) kararları ve raporlama tutumlarında; mesleki pozisyonlara göre farklılık var mı?

1.4. Sayılılar:

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmek istenen değişkenleri doğru ve tam ölçtüğü varsayılmaktadır.

Araştırmaya katılan idareci ve öğretmenlerin kendilerine yöneltilen soruları içten ve doğru bir şekilde cevaplandıkları varsayılmaktadır.

Araştırma kapsamında belirlenen örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personellerin, çocuk cinsel istismarına yönelik bildirim ve bildirimde bulunmama durumlarının tespit edilmesinin, çocuk cinsel istismarına yönelik bir bilinç oluşturacağı ve istismarı bildirme sorumluluğunun yaygınlaştırılması için yol gösterici olacağı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar:

Bu araştırmanın sınırlılığı, çalışmanın yapıldığı okullardaki çocuk-aile profillerinin sosyo ekonomik ve kültürel açıdan araştırmanın dışında tutulmuş olmasıdır.

1.6. Tanımlar:

Çocuk: Bu çalışmada 36-66 aylık yaş grubundaki çocukları ifade etmektedir.

Bildirim: Okul idarecileri ve öğretmenler tarafından; çocuk koruma birimleri ya da polis gibi yetkili birimlere yapılmış resmi ihbar ya da raporlamadır.

Okul Öncesi Eğitim Kurumu: Okul öncesi eğitimi veren resmi anaokullarıdır

Görev Bilgisi: Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin mevzuatlar kapsamında şüphe duyulan bir bir cinsel istismarı rapor etmeleri gerektiğini bilmeleri, bildirim yükümlülüklerinin bulunduğu ve bu bildirim hangi şartlar altında kimlere yapılması gerektiğinin bilinmesidir.

1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli

1.7.1. Çocuğun Tanımı

Çocuk tanımıyla ilgili farklı uzman ve kuruluşlarca getirilen farklı açıklamalar mevcuttur. Ancak dünya çapında değerlendirildiğinde tüm toplumlar tarafından kabul gören Çocuk Hakları Sözleşmesi, günümüzde çocukların yüksek yararını gözeten ve çocuğa ilişkin en geçerli tanımı yapan uluslararası nitelikteki en kapsamlı belgedir (Polat, 2007, s.23). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1.maddesi, çocuğu 18 yaşından küçük insan olarak tanımlamaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin, çocukluk kavramına ifade ediş şekli şöyledir:

Belirli bir devletin yasaları uyarınca, çocukluktan çıkış daha önceki yaşlarda gerçekleşmiş sayılmadığı sürece, çocukluk dönemi 18'inci yaş günü ile birlikte sona ermektedir (ÇHS, madde 1).

Sözleşme kapsamında her birey 18 yaşına gelene kadar "çocuk" tur. Çocuklar çevrelerindeki yetişkinlerce korunmaya muhtaç olmalarının yanı sıra çeşitli siyasal haklara da sahiptirler. Bu minvalde Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların "yaşama hakkı", "gelişme hakkı", "istismar ve sömürüden korunma hakkı" ve "katılım" haklarını güvence altına almaktadır (Öztürk, 2011, s. 14).

Sözleşmeye benzer olarak çocuğun tanımına ilişkin bir tanım da Çocuk Koruma Kanunu'nda yapılmıştır. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu çocuğu, daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlamaktadır (Çocuk Koruma Kanunu, madde 3).

1.7.2. Tarihsel Süreçte Çocuk

Çocuk ve çocukluğa yüklenen anlamlar toplumlar arasında değişiklik göstermektedir. Bu değişiklikler toplumlar arasında olabildiği gibi tarihsel açıdan değişik zaman dilimlerinde de oluşabilmektedir (Tan, 1989).

Tarihçiler yakın zamana kadar çocuğun tarihi üzerine araştırmalar yapmayı gündeme almamışlardır. Bu anlamda Fransız sosyal tarihçisi Philip Aries çocuklukla ve toplumun çocuğa yönelik tutumu ile ilgili düşünceleri konusunda sistematik bir yaklaşım sergileyen ilk tarihçidir (Polat, 2007, s. 331).

Orta çağ batı toplumlarını 'Eski Devirlerde Çocuk ve Aile Yaşantısı' adlı kitabında inceleyen Aries (1962), bu toplumlarda çocukluk kavramına ilişkin modern bir bakışın olmadığını dile getirmektedir. Yazara göre o zaman dilimindeki toplumlar

çocukluk kavramını bağımlılık kavramıyla aynı manada kullanmışlardır. Bu doğrultuda yetişkinlik 5-7 yaş civarlarında, çocuğun anne babaya bağımlılığından kurtulmasıyla başlamaktadır. Diğer bir deyişle herhangi bir yetişkin denetimi ve gözetimi olmaksızın bir çocuğun bağımsız yaşayabilecek durumda olması yetişkinliğe geçtiği anlamı taşımaktadır. Bu sebeptendir ki Aries, 10. Yüzyılda çocukların ressam heykeltıraş vb. sanatçılar tarafından minyatür yetişkinler olarak ifade edildiklerini vurgulamaktadır (Akyüz, 2001).

Toplumsal yapı; değerler ve gelenekler çerçevesinde çocuklardan anne babalarından bağımsız yaşamaya başladıktan sonra yetişkinlere benzer giyinmeleri, yetişkinlerle oturup içki içmeleri, tarlada ve pazarda onlarla birlikte çalışmaları gibi davranışlar sergilemelerini beklemektedir. Toplumun bu beklentisi ve çocukların beklentilere ayak uydurmaları geçmişte sıra dışı ya da tasvip edilmeyen bir durum olarak değerlendirilmemektedir. İktidara ve idari görevlere getirilmek, suçlu bulduklarında bir yetişkin gibi idam edilmek ve hatta evlilik yapmak gibi eylemlere, o dönemlere ait kaynaklarda yaygın olarak karşılaşılmaktadır. Toplumsal yapı bu dönemlerde çocukları yük olarak görmekte ve çocukların yaşama hakkı dahi gözetilmemektedir. Öyle ki 1800'lü yılların Avrupa'sında çocukların öldürülmesi en yaygın olarak karşılaşılan suçların başında gelmektedir (Atıcı, Bilgin, & İnanç, 2004).

Sosyal Bilimcilerin 1900 'lü yıllardan sonra çocukluk tarihi üzerine yaptığı çalışmalar; 16 ve 17. Yüzyıl sonrasında elde edilen bilgilerin net ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu sebeple 16. ve 17. Yüzyıl öncesine ilişkin ifadelerin eleştirilmesi, özümsemesi, bunlara yönelik yorumlarda bulunulması objektif bir yaklaşım altyapısı taşımamaktadır. (Salim, 2011, s. 3).

Çocukların yaşlarına özgü giysilere oyunlara, öykülere, müziğe ve resimlere sahip olmaları 17 yüzyıl başlarından itibaren başlamaktadır. Bu değişiklikler beraberinde çocukları yetişkin faaliyetlerinden uzaklaştırmakta ve günlük yaşamdaki çocuk ve yetişkin dünyalarını birbirlerinden ayırmaktadır. Ancak bütün bu gelişmeler toplumun tüm yapılarında değil yüksek zümredeki varlıklı ve zengin aile yaşantılarında gözlemlenmektedir. Birçok kaynakta giyim kuşam, oyun kültürü, çalışma ortamları ve yetişkinlerin dünyasını paylaşma açısından yoksul sınıfa mensup çocuklarda 17. yüzyıl öncesi yaşam şeklinin sürdürüldüğüne ilişkin bilgilere ulaşılmaktadır (Akyüz, 2001).

Rönesans'ın doğuşuyla toplumsal yapılar içinde gerek kültürel gerekse düşünsel anlamda değişimler yaşanmıştır. Bu değişim süreci 19. yüzyılda da etkisini sürdürmüş ve çocuklara ilişkin bakış açısındaki değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Değişen bu bakış açısı, çocukların yetişkinlerden farklı oldukları ve çocuklara farklı davranılması gerektiğidir. Çocukluk anlayışı ve çocukların eğitimlerine ilişkin modern yaklaşımlar; aydınlanma devri filozoflarınca ortaya çıkmıştır (Akyüz, 2001).

Devamında takip eden 20. yüzyıl ise "çocuk yüzyılı" olarak nitelendirilmektedir. Bu dönem aynı zamanda filozofların, eğitimcilerin, psikologların ve hukukçuların çocukları incelemelerine, çocukların gelişimleri ve hakları konusunda fikirleri ileri sürmelerine yol açmakta ve bu nedenle "çocuk yüzyılı" olarak adlandırılmaktadır. Ek olarak bu yüzyılda artık çocuk, en önemli insan kaynağı olma niteliğini üstlenmekte ve toplumun geleceğini şekillendirmektedir (Gander & Gardiner, 1993, s. 33).

Tüm bu gelişmeler ışığında yeniçağa hâkim olan çocuk öğretisi şu üç varsayımda temellendirilmektedir: ilki, yetişkinler ve çocuklar birbirlerinden her açıdan farklıdır ve çocukluk çağı bireyin yaşamında özel bir biyolojik evreyi ifade etmektedir. İkincisi, çocukların iyi birer yetişkin olabilmeleri için geleceğe yönelik hazırlanmaları gerekmektedir. Sonuncusu ise bu geleceğe ve yetişkinliğe hazırlık sürecinin sorumluluğunun çocuğun yetişkin çevresinde olması gerektiğidir (Tan, 1994, s. 11).

Tarihsel süreçte ortaya çıkan çocuk merkezli toplumsal yapılanma ve bu öğretilerin toplumun geneline yayılması, çocuklara ilişkin gerek sosyal politikalar gerekse yasal uygulamalarda bir takım gelişmelere yol açmaktadır. Bu gelişmeler; toplum genelinde ekonomik ve refah seviyesinin artması, bilim dünyasında yaşanan gelişmeler, sağlık alanında ortaya çıkan yeni ve kolay tedaviler ve teknik gelişmeleri beraberinde getirmektedir. Bu fırsatların giderek artması; çocuklara geçmişe nazaran çok daha iyileştirilmiş şartlar sunmaktadır. Geçmişte çocuk, üretime katkı sağlaması gereken toplumun bir parçası olarak nitelendirilmekte iken, bugün geleceği şekillendiren, toplumsal yapının temel taşı olarak nitelendirilmektedir (Ercan, 2011, s. 90).

Modern dünyada, bilhassa gelişmiş batılı topluluklarda çocuk; ailesi ve aile çevresi tarafından duygusal bir doyum kaynağı olarak görülmektedir. Çocukların en iyi imkânlar sağlanarak yetiştirilmeleri, gelecek yaşama hazır ve donanımlı olarak geçiş yapmaları ve erken yaşlarda çalışma ve bazı sorumluluklardan uzakta tutulmak istenmeleri gelişen batılı toplumların temel paradigmaları arasındadır (Yıldız, 2006, s. 135) .

Tarihsel süreçte yurt dışında çocuk ve çocukluğa ilişkin değişen yaklaşımlar bahsedilen yönde gelişmekte iken, ülkemizde çocukluğun tarihine dair genel bir tarama yapıldığında gerek toplumsal yapılanmalardaki değişiklikler gerek geçmiş dönemlere ilişkin delillerin azlığı, keskin sınırlar çizerek değerlendirme yapmayı zorlaştırmaktadır.

Ülkemizde çocuk ve çocukluğun tarihçesi hakkında yapılan araştırmalarda karşılaşılan problemlerin başında kaynak edinememe ve kaynak yetersizliği gelmektedir. Batılı ülkelerde elde edilen geçmişe yönelik kayıtlarla ülkemizdeki mevcut durum kıyaslandığında ortaya çıkan en büyük sorun; tarihsel kayıt, bilgi ve belgelere erişimimizin nazaran çok daha güç olmasıdır (Onur, 2007, s. 157).

Türkiye, çok uzak olmayan bir tarihte imparatorluk rejiminden yeni bir yönetim şekli olan cumhuriyete geçiş yapmıştır. Bu geçiş; toplum içinde birçok farklı yapıda ve alanda oldukça radikal değişimleri beraberinde getirmiştir. Bir diğer taraftan, oldukça köklü bir geçmişi olan eğitimde dayak, ezber ve çocuğun sevgiden yoksun bırakılarak ya da bırakmakla tehdit edilerek itaat ve saygıya zorlanması gibi geleneksel öğretilerin; imparatorluk döneminden günümüz modern yaşamına kadar alttan alta varlığını sürdürdüğü görülmektedir (Ahioglu-Lindberg, 2012).

Ancak günümüzde her toplumda olduğu gibi sosyo-ekonomik ya da eğitim düzeyi gibi farklılıklar bireylerin davranış ve tutumlarında değişikliklere sebep olmaktadır.

Bu doğrultuda Kağıtçıbaşı'nın yaptığı araştırmaya göre; anne-babaların eğitim düzeyleri ile çocuklarına verdikleri anlamlar arasında doğrusal bir ilişki mevcuttur. Ailelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe; çocuklarını aileye ekonomik bir değer ya da katkı sağlayan bireyler olarak görme eğilimi azalırken; ailelerin eğitim düzeyleri azaldıkça çocuklarını aileye ekonomik bir değer ya da katkı sağlayan bireyler olarak görme eğilimleri artmaktadır. Bu noktada ele alındığında çocukluk ve

çocuğa bakış; sosyo-kültürel temelleri olan ve bu temeller doğrultusunda değerlendirilen bir kavram olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1998).

Genel olarak bakıldığında gerek uluslararası gerekse ulusal düzeyde tarihsel süreçlerin değerlendirilmesi sonucu; çok uzun bir zaman diliminde çocukluk kavramının ülkemiz ve dünyanın gündeminde yer almadığı açıkça görülmektedir. Bir çocuğu yetiştirmenin değeri, geleceğe hazır ve donanımlı bireyler olarak adım atmasının önemi ancak son yüzyıllarda toplumların dile getirmeye başladığı bir gündem halini almıştır (Polat, 2007, s. 329).

Son yüzyıllarda çocuk ve çocuğa ilişkin algılayışta meydana gelen bu değişiklikler, süreç dâhilinde çocukların korunması politikalarını da beraberinde getirmiştir. Çocukların korunması gerekliliğine dair düşüncelerin gelişimi ve müteakiben çocuk koruma sistemlerinin yapılanmaya başlamasında, çocukluk yaklaşımlarında meydana gelen bu değişimlerin oldukça önemli katkıları olmuştur (Salim, 2011, s. 14).

1.7.3. Çocuk İhmali ve İstismarının Tanımı

Çocuk istismarı kavramının; toplumsal yapıdaki farklılık ve sosyo-kültürel çeşitlilikten kaynaklı olarak bireylerin geliştirdiği farklı tutum ve değerler sebebiyle tanımlanması oldukça güç ve karmaşıktır. Bu değer ve tutumlara ek olarak çocuk istismarının; o toplum içinde insana verilen değer ile sıkı sıkıya ilişki halinde bulunması; kavrama her toplum bazında ne kadar farklı tanımlar getirilebileceğini göstermektedir (Topçu, 2009, s. 20).

Çocuk ihmal ve istismarı; gerek toplum içinde gelişen kurallar gerekse alandaki uzmanlar tarafından; çocuğun bakımını üstlenen yetişkinler tarafından çocuğa yöneltilen uygun olmayan ya da zarar verici olarak belirtilen, çocuğun gelişimini duraksatan ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizlikler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Yetişkinler tarafından uygulanan ya da göz ardı edilen bu eylem ve eylemsizlikler çocuğun sağlık ve güvenliğinin sağlanamamasına yol açmakla birlikte fiziksel, ruhsal ve cinsel açıdan çocuğun hasar almasına sebep olmaktadır (Taner & Gökler, 2004).

1985 yılında Dünya Sağlık Örgütü benzeri tanımlardan yola çıkarak ihmal ve istismarı açıklamaya yönelik yeni bir tanım meydana getirmiştir. Tanıma göre; çocuğun sağlığını, fizik gelişimini, psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen,

gerek içinde yaşadığı toplum gerekse toplumun bireysel olarak fertleri tarafından gerçekleştirilen; bilerek ya da bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilir. Yetişkinlerin istismar olarak tanımladığı veya çocuğun şiddet ya da istismar olarak düşünmediği eylemler de istismar olarak tanımlanmaktadır (Yenibaş & Şirin, 2007, s. 2).

İhmal ve istismar anlam olarak ayrı kavramlardır. İhmal, çocuğun bakımını üstlenen kişiler tarafından özbakım ve koruma gibi denetimleri kapsayan sorumlulukları yerine getirememeleridir. İstismar ise çocuğun bakımını üstlenen kişilerin farkında olarak çocukları disipline etme, ceza uygulama ve kontrol etme gibi gözetici haklarını sömürmeleri olarak tanımlanabilmektedir (Yenibaş & Şirin, 2007, s. 1).

Topçu'ya göre bir davranışın istismar olması ya da bu kapsamda olmaması birtakım ölçütlere bağlıdır. Bu ölçütler istismar davranışını diğer davranışlardan ayırmaktadır.

a) Zarar ölçütü: Ekonomik şartları uygun bir ülkede çocuğu beslememe, sahiplenmeden kaçınma, ekonomik amaçlı kullanma istismar olarak adlandırılabilir. Ancak ekonomik düzeyi normalin çok altında olan ülkelerde çocuğun bakımını üstlenen kişi besin temini edemeyebilir. Bu durum istismar kapsamına girmemektedir. Diğer bir kapsam dâhilinde olmayan örnek; istenmeyen bir kazada çocuğun zarar görmesidir.

b) Yakınlık ölçütü: İstismar çocuğun aile, akraba, komşu gibi yakın çevresinde bulunan ve onun bakımını üstlenen kişilerin eylemlerini içermektedir.

c) Niyet ölçütü: Çocuğa yönelik yapılan davranış ve getirdiği sonuç istismarı belirlemektedir. Örneğin bir anne çocuğu disipline etmek için çocuğun elini sıcak sobaya değdirmiştir. Annenin amacı bu örnekte çocuğun istenmeyen davranışını engellemek dahi olsa anne çocuğa verdiği zarardan ötürü istismar eylemini gerçekleştirmiştir.

d) Kültür ölçütü: Her toplumun kendi içinde değer yargıları bulunmaktadır. Yapılan bir eyleme karşı toplumdan topluma değişen örf adetlere göre farklı tepkiler verilmektedir. Kimi toplumda klitoris sünneti normal karşılanırken birçok toplumda bu eylem çağ dışı ve istismar niteliği taşıyan bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

e) İnanç ölçütü: Toplumların inançları da birbirlerine göre farklılıklar taşımaktadır. Bir ülkede inanç uğruna yapılan bir eylem diğer ülkede istismar niteliği taşıyabilmektedir. Örneğin Sudan'da inançlarla öğütlenen çocuklar mayın toplamak üzere geniş arazilere gönderilmektedirler. İnançları gereği çocuk araziden döndüğünde kahraman, mayın toplarken ölürse de şehit ya da kahraman olmaktadır. Batılı ülkelerce bu uygulama istismar olarak tanımlanmakta ve kabul görmemektedir (Topçu, 2009, s. 25-30).

1.7.4. Tarihsel Süreçte Çocuk İstismarı ve Kültürel Bakış

Bir eylemin çocuk ihmal ve istismarı olarak algılanması; o toplumun değer yargıları, aile ilişkileri, benimsedikleri ahlaki yapı, inançları ve çocuğa yüklenen değerlerle ilgilidir (Turla, 2002). Bu değerler her toplumun farklı zaman dilimlerinde dahi değişkenlik gösterdiğinden, çocuk istismarına tarihsel süreçte göz atmak, değişimi görebilmek adına doğru olacaktır.

Çocuğa yönelik kötü muamele ya da çocuk istismarının tarihi kökenleri insanlık kadar eskilere dayanmaktadır. Bununla birlikte bu kadar uzun yüzyıllardır toplumlar tarafından biliniyor olmasına karşın çocuk istismarı, ortaya çıkan vakalar kadar ve belki çok daha fazla ortaya çıkarılmayanları da olan sosyal ve tıbbi bir sorundur (Yılmaz, İştien, Ertan, & Öner, 2003).

Tarihsel süreçte ele alındığında, çocuklara şiddet uygulama ve kötü davranma konusunda utanç tablosu oluşturan oldukça zengin bir yelpazeye karşılaşılmaktadır. Roma Döneminde ve İspartalılarda sadece sağlıklı çocuklara yaşama hakkının verilmesi, gayrimeşru dünyaya gelen çocukların öldürülmesinin herhangi bir tereddüt unsuru içermemesi, tanrılar uğruna çocukların kurban olarak verilmesi, Çin Hindistan Meksika Peru gibi ülkelerde bebeklerin güçlülüğünü test etmek amacıyla nehirlere atılmaları, ailelerin istememesi halinde yeni doğanların ebeveynleri tarafından reddedilmesinin normal karşılanması ve bunlara benzer örnekler, çocuk ihmal ve istismarı adına tarihin kara sayfalarıyla dolu olduğunu yansıtmaktadır (Polat, 2007, s.327-331).

Toplumsal olarak kanıksanan bu tür istismar davranışlarının yanı sıra istismar ve ihmalin çocuğa ve topluma zararlarını, insanlık dışı bir olgu oluşunu ve çocukların bu şiddet türünden korunması gerekliliğini savunan kişi ve birimlerin olduğu da görülmektedir. Tarihsel sürecin başından itibaren çocuğa yönelik ihmal ve

istismarın önlenmesine ilişkin çeşitli kaynaklardan elde edilen uygulamalar şunlardır: M.S. 400 de Plato öğretmenlere, “Çocukları kaba kuvvetle değil, oyun ve oynuyorcasına eğitin” diyerek dayağa karşı olduğunu belirtmektedir. M.S. 687’de ilk yetim yurdu kurulmuş, 1825’te NewYork’da suçlu çocuklar için ilk kez ıslahevi kurulmuş, 1885’te Amerika’da ilk kez “Çocukları İstismardan Koruma Derneği (Child Abuse Prevention Association)” kurulmuş, 1961 yılında Henry Kempe’nin “Dövülmüş Çocuk” makalesi çocuk istismarını toplumun gündemine getirmeyi başarmıştır (Polat, 2007, s.333-337).

Dünya tarihindeki gelişmeler bu yönde seyretmekte iken ülkemizdeki tarihsel gelişime bakılacak olursa öncelikli olarak imparatorluk döneminden kalma bir eğitim yöntemi olan falakanın eğitim kurumlarda yasaklanmasıyla ilk adımın atıldığı görülmektedir. 29 Haziran 1930 tarihli Resmi Gazete’de 1702 sayılı Kanun numarası ile yayınlanarak yürürlüğe giren İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun’un 20. maddesinde, “arkadaşları ve öğrencisine karşı kaba kuvvet kullanan ve kaba lisanda bulunan öğretmenlere, ihtar ve tevbih cezası verileceği” hükmü yer almaktadır. Buna ek olarak aynı Kanunu’nun 22. maddesinde, “öğrencisini döven öğretmene maaş kesim cezası”, 27. maddesinde de “öğrencisine karşı iffetsiz davranışta bulunan öğretmenlerin meslekten çıkarılacağı” hükmü yer almaktadır. Tüm bunlara ek olarak hem ilköğretim hem de ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliklerinde, eğitim ortamlarında çocuklara verilebilecek ceza ve yaptırımların fiziki ceza değil, diğer iyileştirici yöntemler olması gerektiği yer almaktadır (Yolcu, 2009, s. 74).

Ülkemiz tarihinde 1921 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti adıyla, Kurtuluş Savaşının ardından anne babasını ya da bakımını üstlenen bireyleri kaybederek yetim kalan çocukların korunması ve yetiştirilmesi amacıyla hizmet veren ilk kurum açılmıştır. Bu kurumun 2011 yılına kadar adı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumudur. 5 Mayıs 1981 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan kararla bu cemiyet feshedilerek, görevleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na devredilmiş, 1991’de ise Başbakanlığa bağlanmıştır. 2011 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü adıyla hizmet vermektedir (Yalçın, 2011, s. 6).

1988 tarihinde Ankara’da Çocuk istismarını ve İhmalini Önleme Derneği (Turkish Society for Prevention of Child Abuse and Neglect (TSPCAN)) kurulmuştur. Bu

derneğin amacı hem insan hem de çocuk haklarına ilişkin kanuni hükümler bazında çocuk ihmal ve istismarını önlemektir. Bu kurum aynı zamanda Uluslararası Çocuk istismarını ve İhmalini Önleme Derneği (ISPCAN) ile işbirliği halinde çalışmaktadır (<http://www.cocukistismari.org>, 05.01.2015 tarihinde alınmıştır).

1991 yılında kurulan ÇIKODER Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği çalışmalarını öncelikle alan çalışmalarına yönelerek konu ile ilgili veri toplamaya başlamış ve bunun yanı sıra ihmal ve istismarın önüne geçmek adına savununu (advocacy) çalışmalarına ağırlık vermiştir (Polat, 2007, s. 338).

Tüm dünya ülkelerinin tarihlerinde olduğu gibi Türkiye tarihinde de ihmal ve istismar örnekleriyle karşılaşmaktadır. Ekonomik, toplumsal, kültürel ya da sosyal yapıdan kaynaklanan bazı Türk gelenekleri ihmal ve istismarın yaygınlığına katkı sağlamaktadır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilmektedir: ekonomik sorunların mevcut olmasının yanında çok çocukluluk kültürünün yaygın olması, kalabalık bir aile grubu olunmasının yanı sıra tek odalı evlerde yaşanması, ataerkil aile yapısının nesillerdir aktarılıyor olması, anne babaların düşük eğitim düzeyi, çocuğa ve kadına uygulanan şiddetin kabul görmesi, cinsiyet ayrımcılığı, kızların daha çocuk yaşta evlendirilmesinin normal karşılanması, fiziksel şiddeti destekleyen “Dayak cennetten çıkmadır, kızını dövmeyen dizini döver” gibi topluma yerleşmiş sözler, vb. (Tirali, Oğuz, & Soydan, 2014).

Özetle farklı kültürel yapılarda ve tarihin çeşitli zaman dilimlerinde çocuk istismarının değişik türleriyle karşılaşılabilir. Bu istismar türleri tarihsel ve kültürel süreçlerde değişimlere uğramakta ve modern zamanlara yaklaştıkça farkındalığa ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Özellikler son yüzyıl, ihmal ve istismar vakalarının gündeme gelmesi ve bunlara ilişkin düzenli olarak araştırma ve çalışmaların başlatılması açısından ilk adım olarak değerlendirilebilmektedir. İlk kez 1960’lı yıllarda konuşulmaya başlanan çocuk ihmal ve istismarı, önce Amerika, ardından İngiltere ve devamında tüm Avrupa genelinde sıklıkla tartışılmaya ve bu toplumlar tarafından üzerinde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Polat, 2007, s. 24).

1.7.5. Çocuk İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar

Çocuk istismarına yönelik getirilen farklı bakış açıları, alan içinde farklı yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

1.7.5.1. Tıbbi Yaklaşım

Tıbbi yaklaşım, alan yazınında psikiyatrik model ya da psikopatolojik model olarak da adlandırılmaktadır. Bu yaklaşıma göre, ruhsal bir bozukluk ya da dengesizlik sonucu anne babalar ya da çocuğun bakımını üstlenen kişilerce çocuklara istismar uygulanmaktadır. İstismar davranışı, bu ruhsal bozukluk ya da dengesizliğin bir yansıma şeklidir (Topçu, 2009, s.161).

Tıbbi yaklaşımda, ebeveynlerin kişilik özelliklerine önem verilmekte ve 5 tip istismarcı ebeveyn kişilik özelliği olduğu belirtilmektedir. Bunlar;

- i. Zayıf benlik kavramı,
- ii. Kişilik oluşumunda karmaşa,
- iii. Tepki kontrolünde bozukluk,
- iv. Çocuğun kötü algılanması,
- v. Aile ve eşle olan ilişkilerde doyum bulamamış bağımlılık mekanizmalarının kullanılmasıdır (Tugay, 2008, s. 15).

1.7.5.2. Ekolojik Yaklaşım

Ekolojik yaklaşım, alan yazınında sosyolojik model olarak da adlandırılmaktadır. Bu yaklaşıma göre bireyin davranışlarının, davranışın ortaya çıktığı ya da gerçekleştirildiği sosyal çevre temelinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşımda çocuk istismarının sosyo-demografik değişkenler çerçevesinde açıklanması gerektiği savunulmaktadır. Normal ebeveynlerin kültürel, topluluksal ve ailesel etkiler yoluyla, istismarcı çocuk büyütme yönünde sosyalleşmiş oldukları görüşü benimsenmektedir (Topçu, 2009, s.161).

Sosyolojik Modele göre ihmal ve istismarın nedenleri;

- i. Toplumsal değerler,
- ii. Örgütler,
- iii. Kültür ve aile kurumu şeklinde sıralanabilmektedir (Tugay, 2008, s. 15).

1.7.5.3. Sosyal Etkileşim Yaklaşımı

Sosyal Etkileşim Yaklaşımı, alan yazınında “Sosyal-durumsal model” ya da “sosyal-ortamsal model” olarak da adlandırılmaktadır. Bu yaklaşıma göre ihmal ve istismarın ortaya çıkması ya da görülme sıklığının temelinde bireylerin çevre ile etkileşimleri bulunmaktadır. Yetişkin ya da istismarı gerçekleştiren bireyin geçmiş yaşamında maruz kaldığı ihmal ve istismar oranı ve bireyin yaşadığı toplumsal çevre bu istismar davranışını pekiştirmeye ne kadar meyilli ise; bireyde de ihmal ve istismar etme davranışının oluşması ve bunun davranış haline gelmesi o kadar kolay olmaktadır. Diğer bir deyişle ihmal ve istismarın kayda değer bir bölümü ebeveynlerin ya da çevrenin çocukları eğitime ya da diğer bir deyişle disipline etme amaçları doğrultusunda meydana gelmektedir (Tugay, 2008, s.15).

Anne baba ve çocuk ilişkisinde sürekli ve dinamik bir yapının olması ve çocukluk sürecinde ebeveyn ve çocukların davranışlarının birbirlerini etkilemesinden kaynaklı olarak; bu yaklaşım anne-baba ve çocuk ilişkisinin niteliği ve dinamik yapısını temel olarak almaktadır. Anne-baba ve çocuk ilişkisinde bireyler birbirlerinin ihtiyaçları doğrultusundaki davranışlardan, geçmiş ilişkiler kaynaklı tecrübelerden, kişisel tercih ve önceliklerden etkilenmektedirler. Bu doğrultuda, ebeveynler ile çocuk arasında süregelen anlaşmazlık ya da uyuşmazlıkların, bireyler arasında negatif bir ilişkinin gelişmesine sebep olacağı açıkça görülmektedir. Çocuk davranışlarının anne babaya direnç şeklinde ortaya çıkması ve giderek artması; anne babanın da bu direnç karşısında çocuk üzerindeki hükümlerini kaybetmemek maksadıyla çok daha saldırgan ve cezalandırıcı bir karşı davranış geliştirmelerine sebep olmaktadır (Schött ve Frank, 1991, Akt. Dönmez, 2009).

Polat, Sosyal Etkileşim Yaklaşımında çocukların yetiştirildikleri çevre, çocuğa uygulanan tutarsız disiplin yöntemleri ve cezalarını incelemiş ve bu faktörlerin önemini vurgulamıştır (Polat, 2001, s. 372).

1.7.5.4. Sosyal Destek Yaklaşımı

Sosyal destek “bireyin kendisi ile ilgilenildiğine ve sevildiğine, değer ve önem verildiğine ve iletişim/karşılıklı yükümlülük ağına dâhil olduğuna inanmasını sağlayan bilgidir”. Sosyal destek yaklaşımına göre bireyler; çevrelerinde kendilerine duygusal ve maddi anlamda destek ve kaynak sağlayan dost ve aile üyelerine sahip olduklarında çok daha sağlıklı olmaktadır. Diğer taraftan

duygusal ve maddi boyutta çok az ya da hiç destekleyici bağı olmayan bireylerin hem ruhsal hem de duygusal anlamda sağlıklı olmama eğilimi taşıdıkları görülmektedir. Çocukları ihmal ve istismar etme eğilimi açısından ele alındığında, yakın çevresindeki sosyal destek ağlarından kendini soyutlamış ve ya buralarla aralarında uzaklık bulunan ebeveynlerin; bu desteklere kolayca ulaşabilen ailelere göre, çocuklarını çok daha fazla istismar etmeye eğilimli oldukları bulunmuştur (Topçu, 2009, s. 183).

1.7.5.5. Bağlanma Yaklaşımı

Bağlanma teorisi yaşamın ilk birkaç ayı içinde anne ve bebek arasında güvenli ya da güvensiz bağların oluştuğunu ve bu bağların çocuğun yaşamı boyunca kuracağı ilişkilerin kalitesini etkileyeceğini vurgulamaktadır. Güvenli bağlanma öz yeterlik ve insanlara güven duygusu verirken; güvensiz bağlanma tehdit, reddetme ve kişisel değersizlik duygularını beslemektedir (Tarabulsy, ve diğerleri, 2008).

Bağlanmanın istendik yönde gelişmemesi durumunda; çocuklarda ya da çocukların gelecekteki yetişkinlik evrelerinde şiddete eğilim, kendine zarar verme, madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı, ihmal ve istismar etme ya da edilme gibi duygu, düşünce ya da davranıştaki sorunlu durumla ilişkili olabilmektedir (Soysal, Bodur, İşeri, & Şenol, 2005).

1.7.5.6. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Sosyal öğrenme yaklaşımına göre ihmal ve istismar etkileşimler ve edinilen deneyimler sonucunda öğrenilen bir davranıştır. Çocuklarını istismar eden anne babalar kendi ailelerinde meydana gelen benzer yaşantıları model almakta ve bu tür örnekleri öğrenmektedirler. Bu yaklaşımda direk kültürel etkenlerden söz edilmemekte, ihmal ve istismar için rol model alınan davranışların önemi üzerinde durulmaktadır. Buna göre ihmal ve istismar anne babanın kişiliğindeki bir eksiklik ya da bozukluktan öte, anne babaların geçmişinde öğrenmiş oldukları davranışlardan ileri gelmektedir. Bu sebeple çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi adına atılacak ilk adımın anne babaların eğitilmesi olduğu savunulmaktadır (Özdemir, 1989, Akt. Erol, 2007).

Bu yaklaşımın önde gelen isimlerinden Oliver ve Taylor araştırmalarında istismar davranışının ebeveynlerden çocuklara aktarıldığını ifade etmektedirler. Çocukluk yıllarında ihmal ve istismara maruz kalan çocuklar, yetişkin birer anne baba

olduklarında istismar eylemini gerçekleştiren bireyler olmaktadır. Bu durum Oliver ve Taylor tarafından “Kuşaklar Hipotezi” olarak adlandırılmaktadır (Erol, 2007).

1.7.5.7. Kuşaklararası Aktarım Yaklaşımı

Kuşaklar arası aktarım yaklaşımına göre, özellikle istismarla ilişkili farklı düzeylerde travmatik yaşantılar, ileri yaşlarda şiddet içeren eğilimler gösterme olasılığına yol açmaktadır. İstismara maruz kalan ya da aile üyelerinden birinin istismar mağduriyetine tanık olan bireyler; bu davranışları sergilemenin de ötesinde şiddete karşı anormal bir bakış açısı geliştirmektedirler (Friedman, 2010).

1.7.6. İstismar Türleri

Amerika Birleşik Devletleri Çocuk İstismarını Önleme ve Tedavi Kanunu’nda [The Federal Child Abuse Prevention and Treatment Act (CAPTA)] belirlenen standartlara göre birçok ülke çocuk istismarı ve ihmalinin dört ana türünü de kabul etmekle birlikte, kanun her devletin kendi standartlarını belirlemekle yükümlü olduğunu belirtmektedir (www.childwelfare.gov, 03.01.2015 tarihinde alınmıştır).

Ancak genel olarak çocuğun bakımı ile ilgili kişiler tarafından yapılan istismar 4 grupta incelenebilmektedir (Krug, Dahlberg, & Mercy, 2002): Fiziksel istismar, Duygusal istismar, Cinsel istismar ve İhmal.

1.7.6.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar vakaları ile karşılaşma oranı yüksek olan ülkeler, genellikle Türkiye gibi kültürlerinde dayağı disiplin ve eğitim yöntemi olarak benimseyen toplumlar olmaktadır. Fiziksel istismar en temel haliyle çocuğa fiziksel olarak çeşitli türlerde şiddetin uygulanması şeklinde açıklanabilmektedir. Bu istismarla birlikte uygulanan şiddet; doktorlar tarafından çocuğun vücudunda tespit edilen sıyrıklar, ekimozlar, kemikte çatlak ya da kırıklar gibi lezyonlar ve bunları takiben iç organlarda meydana gelebilecek bir takım işlev bozukluklarını içermektedir (Polat, 2007, s. 59).

Fiziksel istismarın hangi sınırlar dâhilinde olduğu tespit edilmeye çalışılırken ilk olarak ortaya çıkan genel kabul; çocuğa fiziksel olarak bakıldığında görünür herhangi bir hasara sebep olup olunmadığının belirlenmesi gerektiği şeklinde gelişmiştir. Ancak 1988 yılında Çocuk İhmal ve İstismarı Ulusal Merkezi (The

National Center on Child Abuse and Neglect) bu tanımı genişletmiş ve fiziksel istismar için 2 standart eklemiştir:

- a) Zarar Standardı: en az 48 saat süren görülebilir yaralanmalar varsa, çocuğu “fiziksel istismar mağduru” olarak kabul etmektedir
- b) Tehlike Standardı: önemli derecede yaralanma riski/olasılığı taşıyan bir durumla karşılaştığında çocuğu “fiziksel istismar mağduru” olarak kabul etmektedir (http://www.sagepub.com/upm-data/38655_Chapter4.pdf, 20.01.2015 tarihinde alınmıştır).

Dünya Sağlık Örgütü; geçmişten günümüze kadar değişen ve bugün benzer olarak ortaya atılan tanımlardan yola çıkarak fiziksel istismar kavramına kapsamlı bir açıklama getirmektedir. Bu açıklamaya göre; çocuk üzerinde sorumluluğu ve gücü olan veya çocuk tarafından güvenilen bir yetişkinin, makul ölçülerde kontrolü altında olan bir etkileşim veya etkileşimsizlik nedeniyle çocuğun gerçek zarara uğramasına veya potansiyel bir zarar tehdidine maruz kalmasına neden olması, fiziksel istismar olarak tanımlanmaktadır

(http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, 03.02.2015 tarihinde alınmıştır).

Taner’e göre ise fiziksel istismar, 18 yaşına kadar bir çocuğun ebeveynleri ya da çevresinde kendinden sorumlu yetişkinler tarafından vücut bütünlüğünün zedelenerek fiziksel bir zarara uğratılması, çocuğun yaralanması ve ya tüm bunların oluşumu riskine sebep olmaktır (Taner & Gökler, 2004, s. 82).

Fiziksel istismar; orta ve şiddetli olmak üzere iki derecede ortaya çıkmaktadır. Orta derecede fiziksel istismar örnekleri; çocuğun ağızına biber sürmek, sarsmak, kulağını ve saçını çekmek, çocuğun vücudunun herhangi bir yerine hafif şiddette veya parmakla vurmak gibi fiziksel cezalandırmalar iken; şiddetli fiziksel istismar örnekleri; çocuğa şiddetli elle veya ayakla vurmak, yakmak, boğmak gibi fiziksel cezalandırmalardır (Topbaş, 2004, s. 87).

Fiziksel istismar sonucu çocuğun bedeninde oluşturulan yaralar, fiziksel olduğu kadar çocuğun iç dünyasında da zedelenmelere sebep olmaktadır. Çocuğun ruhsal dünyasına verilen bu zararlar; dövülme, incitilme, itelenip kakılma sonucunda çocuğun yetişkinlerden aldığı mesajlar aracılığıyla çocuğun zihninde yer edinmektedir. Çünkü esasında çocuğa atılan bir tekme ya da tokat “seni

istemiyorum, sevmiyorum, benim için fazlalıksın, bıktım senden” gibi anlamlar barındırmaktadır ve çocuklar açıkça ifade edemeseler de bu mesajları net olarak algılayabilmektedirler. Bu mesajlar çocuğun benlik gelişiminde önemli risk faktörleri oluşturmaktadır (Topçu, 2009, s. 32).

1.7.6.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, tüm diğer istismar çeşitleri ile kıyaslandığında belki de en yaygın olan istismar türü olmasına karşın; en çok göz ardı edilebilen ve anlaşılabilmesi en zor olan istismar türüdür. Bunun önemli sebebi ise, duygusal istismarın çocukta somut bir etki oluşturmaması ve çocukların duygusal istismara maruz kaldıklarında bunu ifade edebilmelerinin oldukça zor olmasıdır (Öztürk, 2011, s. 20-21).

Duygusal istismara ilişkin en kapsamlı tanım Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmıştır. Dünya Sağlık Örgütüne göre duygusal istismar; çocuğa gelişimine uygun ve gelişimini her yönden destekleyecek sosyal ya da öğrenme çevresinin sağlanmamasıdır. Duygusal istismar kapsamında çocuğa birincil bağlanma figürünün sunulmaması sebebiyle çocukların; yaşanan toplumsal yapıya uyum, sahip olunan potansiyeli gerçekleştirebilme, tutarlı ve bütüncül olma gibi davranışlar sergilemesi sekteye uğramaktadır. Bunlara ek olarak çocuklar; duygusal ve sosyal anlamda beklenen kazanımları edinme noktasında başarısız olmaktadır. Duygusal istismar niteliği taşıyan bir diğer eylem ise çocuğun sağlığına, fiziksel, zihinsel, manevi, ahlaki veya sosyal gelişimine zarar veren ya da zarar verme ihtimali yüksek davranışların çocuğa uygulanmasıdır. (http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html, 04.03.2015 tarihinde alınmıştır).

Duygusal istismara ilişkin tanı konulması oldukça zordur. Örneğin bir çocuk yaptığı ya da hiç yapmadığı bir davranışından dolayı uzun süren saatler boyunca merdiven altında kilitli bir biçimde kapatıldığında ya da yine bu sebeplerden ötürü sürekli hakarete maruz kaldığında; dışarıdan bakan herhangi birinin bunun etkilerini görebilmesi çok olası değildir. Çünkü fiziksel istismarda olduğu gibi çocuğun bedeninde morarıklık ya da yara bere gibi görülebilir bir hasara sebep olunmamıştır. Fiziksel istismar ile kıyaslandığında; bazı anne babalar çocuklarda sebep oldukları yaraları ve morarlıkları gördüklerinde suçluluk hissi yaşayıp

pişman olabiliyorlarken; duygusal istismarda anne baba nelere yol açtıklarını açıkça göremediklerinden; pişmanlık duymaları ve yaptıklarının çocukta ne gibi etki ve yıkımlara sebep olabileceğini anlamaları çok daha güçtür (Topçu, 2009, s. 34).

Yukarıda bahsedilen tanımlara paralel olarak duygusal istismar çocuğun iç dünyasına ve duygusal bütünlüğüne zarar veren her türlü tekrarlayan eylem ya da eylemsizliktir. Duygusal istismar niteliği taşıyan eylemler, çocuğu günlük rutin içinde sıklıkla aşağılama, çocuğa karşı aşırı korumacı bir tutum geliştirme, çocuğun çok fazla üstüne düşerek çocuğu bağımlı kılmak, disipline etme ve istedik davranış geliştirmek amacıyla çocuk üzerinde aşırı otorite kurmak, çocuğu yaptığı eylem karşılığında davranışıyla örtüşmeyen aşırı cezalandırma, iz bırakmasa da yüze şiddet uygulama gibi davranışları içermektedir. Bununla birlikte duygusal istismar niteliği taşıyan eylemsizlikler ise çocuğu anne babaya ihtiyaç duyduğu dönemlerde terk etme, çocuğun kendi kendine gideremeyeceği ihtiyaç ve gereksinimleriyle ilgilenmeme, günlük rutin iletişim içinde çocuğu yok sayma, çocuğun kendini ifade etme ve iletişim kurma çalışmalarını göz ardı etme gibi davranışları kapsamaktadır (Kansu, 2012, s. 54).

Benzer olarak Hergüner'e göre de, duygusal istismar farklı şekillerde olabilmektedir;

- Çocuğun dış görünüşü, düşünceleri, başarıları ve yetenekleriyle alay etme,
- Çocuktan yapabileceğinin hep üstesinde, daha fazlasını bekleme
- Ortada hiçbir sebep yokken çocuğu suçlama ve çocuğun ilişkisi olmayan bir durumdan ötürü onu sorumlu tutma
- Toplumsal bir yapı içinde, örneğin arkadaş çevresi ve tanıdıklar, çocuğu azarlama
- Çocuğun kendine güvenini kaybetmesine sebep olacak ölçüde onu eleştirme.

Tüm bu sayılanların yanı sıra çocuğun kendisine karşı direk duygusal istismar uygulanmamış olsa da aile içinde yaşanan bir şiddet olgusuna tanık olması, ebeveynlerin günlük işleri içinde çocuğa ihtiyaç duyduğu ilginin gösterilmemesi de duygusal istismara sebep olmaktadır (Hergüner, 2011, s. 44).

UNICEF, duygusal istismar niteliğindeki davranışlara şu örnekleri vermektedir; çocuğun bireysel özelliklerinin, bir işi yapabilme potansiyelinin ve isteklerinin sürekli kötülenmesi, sosyal çevredeki ilişkilerden yoksun bırakılması, sürekli insanüstü güçlerle ya da terk etmekle tehdit edilmesi (Akyüz, 2000, s. 555).

Bu örneklerden farklı olarak çocuğa küfretmek, kardeşler arasında ayırım yapmak, çocuğa değer vermemek, sosyal çevrede çocuğu küçük düşürmek ve çocuğa lakap takmak da sıklıkla karşılaşılan duygusal istismar türleri arasındadır (Topbaş, 2004, s. 87).

Daha önce de bahsedildiği üzere istismar türleri arasında kesin çizgilerle ayırım yapılması oldukça güçtür. Bu sebeple fiziksel ve cinsel istismar türlerinin çoğunda duygusal istismar da yer almaktadır. Fiziksel istismar ve ihmal olgularının %90'ında duygusal istismar ve ihmal olduğu saptanmıştır (Taner ve Gökler, 2004).

Taner ve Gökler'e göre duygusal istismar rahatlıkla ortaya çıkabilen bir sorun olmadığından, istatistiki olarak verilen görülme oranlarının da kesin olarak gerçeği yansıttığını söylemek doğru olmamaktadır. Ancak kız ve erkek çocuklarda rastlanma sıklığının eşit olduğu söylenebilmektedir. Bu istismar türü sıklıkla altı-sekiz yaş arası çocuklara yöneltilmekte ve bu çocukların ergenlik süreçlerine kadar benzer düzeylerde devam etmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

1.7.6.3. Cinsel İstismar

Çocuklarda cinsel istismar ilk olarak Ruth ve Henry Kempe (1978) tarafından "bağımlı ve gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocuk ve adolesanların bilinçli olarak onay vermeye muktedir olmadıkları, bütünüyle algılayamadıkları veya ailevi rollerle ilgili sosyal tabulara ters düşen cinsel aktivitelerde taraf olmaları" olarak tanımlanmıştır (Polat, İnanıcı, ve Aksoy, 1997).

Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (International Society for Prevention Child Abuse and Neglect) çocukların cinsel istismarını "rıza yaşının altında bir çocuğun cinsel açıdan yetişkin bir kişinin cinsel doyumuna yol açacak bir edim içinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması halinde cinsel istismara uğramış sayılır; bu tanım, söz konusu edimin herhangi bir araç ve cebir kullanılarak yapılıp yapılmadığı; genital ya da fiziksel temas içerip içermediği; çocuk tarafından başlatılıp başlatılmadığı ve kısa dönemde ortaya çıkacak derecede zararlı bir sonuç doğurup doğurmadığı ile ilgilenmez" şeklinde

tanımlanmaktadır (Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği, <http://www.ispcan.org/>, 02.03.2015 tarihinde alınmıştır).

Dünya Sağlık Örgütü cinsel istismarı şöyle tanımlamaktadır: “Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko sosyal gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan tüm davranışlar çocuğa kötü muameledir.” Çocukların istismar ya da şiddet olduğunu anlamadıkları veya istismar eden bireylerin istismar olarak nitelemedikleri davranışlar da bu tanım kapsamına alınmaktadır. Buna göre bir davranışın cinsel istismar olabilmesi için yetişkin tarafından bilinçli olarak gerçekleştirilmesi ya da çocuk tarafından olayın detaylıca algılanabilmesi gerekmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, http://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap7.pdf, 15.02.2014 tarihinde alınmıştır).

1.7.6.3.1. Cinsel İstismar Türleri

Polat'a göre cinsel istismarı 7 başlıkta değerlendirmek mümkündür:

- 1) Temas İçermeyen İstismar Türleri
- 2) Cinsel Dokunma
- 3) Oral-Genital Seks
- 4) İnterfemoral İlişki
- 5) Seksüel penetrasyon
- 6) Cinsel sömürü
- 7) Başka istismar türlerini de içeren cinsel istismar: cinsel istismara başka tür aşığılama ve istismarında eşlik etmesidir (Polat, 2006).

Bayraktar'ın cinsel istismar türlerini açıklayışı şu şekildedir:

1.7.6.3.1.1. Temas İçermeyen İstismar Türleri

- a)Seksi konuşma: İstismar suçunun failinin, çocuğun cinsel özellikleriyle alakalı ya da çocukla yapmayı istediği cinsel faaliyetleri anlattığı ve başka cinsel yorumlarda bulunduğu konuşma türüdür.
- b)Teşhir: İstismarcının mağdura özel bölgelerini gösterdiği ya da mağdurun önünde mastürbasyon yaptığı istismar türüdür.

c)Voyerizm (Röntgencilik): İstismarcının aleni veya gizli olarak mağduru istismarcıyı cinsel olarak tatmin eden faaliyetlerde bulunurken gözlemesidir.

1.7.6.3.1.2. Cinsel Dokunma

İstismarcının mağdurun özel bölgelerine yaptığı herhangi bir dokunma türüdür. Bu dokunma kapsamına okşama ve kendisine dokunmasını isteme gibi eylemler girmektedir. Okşama, giysilerin üzerinden mağdur giyinikken veya soyunurken direkt cilt üzerine de uygulanabilir.

1.7.6.3.1.3. Oral-Genital Seks

İstismarcının çocuğun genital organlarını yalaması, öpmesi, emmesi veya ısırması veya çocuğun oral yoldan kendisiyle birleşmesini sağlamasıdır.

1.7.6.3.1.4. Interfemoral İlişki

İstismarcının penisini çocuk kurbanın bacakları arasına yerleştirdiği ilişki türüdür ve penetrasyon içermez.

1.7.6.3.1.5. Seksüel Penetrasyon

İstismarcının kurbanın bir vücut deliğine girişi ile gerçekleşir. 4 tipi vardır.

Dijital Penetrasyon: Parmakların vajinaya, anüse veya ikisine birden yerleştirilmesidir. Genel olarak istismarcının mağdura penetrasyonu söz konusudur ve genital veya anal ilişkinin başlangıcı olabilmektedir.

Objelerle Penetrasyon: Nazaran daha az rastlanan bir cinsel istismar türüdür. İstismarcı kurbanın vajina, anüs veya duruma göre ağzına bir obje yerleştirmesi suretiyle gerçekleşmektedir.

Genital İlişki: Penisin vajinaya penetrasyonudur.

Anal İlişki: İstismarcının penisinin, kurbanın anüsüne penetrasyonudur. Sıklıkla erkek kurbanların olduğu istismar olgularında rastlanmaktadır.

1.7.6.3.1.6. Cinsel Sömürü

Cinsel sömürüyü gerçekleştiren kişi çocukla doğrudan cinsel ilişkiye girmemekte, çocuk üzerinden cinsel tatminden çok maddi kazanç elde etmeyi amaçlamaktadır. Çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu olmak üzere iki türü vardır.

1.7.6.3.1.7. Başka İstismar Türlerini de İçeren Cinsel İstismar

Anlatılan istismar türlerinin çeşitli varyasyonları ve kombinasyonları vardır. Cinsel istismara başka bir tür aşığılama da eşlik edebilir (Bayraktar, 2009).

1.7.6.3.1.8. Pedofili

Pedofili ile çocuk cinsel istismarı arasındaki temel farklılık; pedofilinin klinik bir tanı ve tedavi gerekliliğinin olmasından kaynaklanmaktadır. Pedofil, minimum 6 aylık bir zaman diliminde bir ya da daha fazla çocuğa yönelik cinsel içerikli faaliyetlerde bulunmak için yoğun, fantastik ve dürtüsel davranışlar sergileyen ya da sergileme eğiliminde olan birey olarak tanımlanabilmektedir. Bu davranışlar genel olarak tekerrür eder nitelikte olmaktadır. Pedofillerin gizli hareket etmeleri ve tedavi amaçlı girişimde bulunmadıkları için pedofili vakalarının meydana gelme sıklığına ilişkin net bilgiler elde edilememektedir (Erdoğan, 2010).

1.7.6.3.1.9. Ensest

Ensest, bir aile yapısı içinde evli olan çiftin dışındaki aile bireyleri arasında sözlü-sözsüz, fiziksel ya da görsel içerikli cinsel eylem biçimidir. Ensest tanımı kapsamına giren kişiler; baba, anne, ağabey, abla, amca, dayı, teyze, hala ve dede gibi kan bağı olan kişiler ve ailede saygınlık olarak bu kişiler gibi olan enişte, üvey anne-baba, üvey kardeşler gibi bireylerdir (TBMM Kayıp Çocuklar Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, 2010, s. 390) .

1.7.6.3.2. Çocuk Cinsel İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar

Cinsel istismara ilişkin çalışma yapan araştırmacılar, istismar nedenini tek bir faktörle açıklayamamakta ve birden fazla yaklaşım önermektedirler.

1.7.6.3.2.1. Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik Yaklaşım, Freud'un bebeklik ve çocukluk cinselliği" ile "oidipus kompleksi" açıklamaları kapsamında temellendirilmektedir.

Freud'un belirttiği dönemlerde erkek çocuğu annesinin sevgisini kazanabilmek adına baba ile devamlı rekabet edip içinde bulunduğu oidipal çatışmanın üstesinden gelemese, gelecek yaşamında kadınlara ilişkin kronik bir hoşnut olmama hali geliştirebilir. Bu dönemde meydana gelen oidipal çatışmanın neticesinde cinsel açıdan sapmalar görülebilmektedir. Bu sebeple, psikanalitik savunucularına göre çocuk cinsel istismarcıları çocukluk yıllarında anneleri ile

yoğun çatışmaları olan kimselerdir. Anneler ile yaşanan çatışmalar, istismarcıların yetişkin kadınlarla ilişkiye girmelerini zorlaştırmakta ya da bu durumu imkânsız hale getirmektedir (Topçu, 2009, s. 248-249).

1.7.6.3.2.2. Feminist Yaklaşım

Feminist yaklaşıma göre cinsel istismar ve ensest erkeğin yönlendirdiği bir şiddet biçimidir ve bu şiddetin mağdurları genellikle kadınlar ve cinsiyet gözetmeksizin çocuklardır. Erkek, uyguladığı bu şiddet biçimiyle kadın ve çocuklar üzerindeki hâkimiyetini göstermek ister. Feministlere göre erkeklik “öz-imgesi”nin; cinsel ilişkileri başlatan taraf olma ya da partnerin genç ve itaatkâr olması gibi temel öğeleri mevcuttur. Bu değerlere ulaşabilmek için kadınlara nazaran çocukları tercih etmek erkekler için çok daha kolay olmaktadır. Bu sebeple erkeklerin kendilerine uygun cinsel eş olarak kendilerinden küçük kızları tercih ettiği ifade edilmektedir (Topçu, 2009, s. 248-249).

1.7.6.3.2.3. Sosyal Kontrol Yaklaşım

Sosyal Kontrol Kuramına göre insan doğası gereği şiddet davranışları sergilemektedir. Bireyler, insanlar üzerinde kontrol ve güç sağlayabilmek amacıyla şiddete başvurulmaktadır. Bu yaklaşımın öncülerine göre insanın doğal niteliklerinden olan bu şiddet uygulama güdüsü, engellenebilmekte ve ya sınırlandırılabilir. Ancak sosyal kontrol mekanizmasındaki eksiklik, şiddetin çevredeki bireylere yansıtılmasına sebep olmaktadır. Şiddete ilişkin kontrol işlevi, bireylerde daha sonra şiddetin tetikleyicisi halini almaktadır. Ne yazık ki bu şiddetin yönelebileceği en kolay grup olarak karşımıza çocuklar çıkmaktadır (Akbaş & Sanberk, 2011, s. 18-19).

1.7.6.3.2.4. Sosyal Öğrenme Yaklaşım

Albert Bandura'ya (1977) göre, bir davranışın oluşma ve gelişme sürecinde gözlem temelli öğrenme oldukça önemlidir. Bilhassa çocukluk yıllarında bireyler çeşitli çevresel yapılardaki insanların davranış ve tepkilerini gözlemlemektedirler. Gözlemlenen bu davranışlar çocuklar tarafından taklit etme yoluyla model alınmaktadır. Çocuklar model aldıkları ya da taklit ettikleri davranışları sergiledikçe çevreden aldıkları ödül ve cezalar davranışın pekişmesi ya da sönmesinde etkin bir rol oynamaktadır (McLeod, 2011).

Sosyal öğrenme yaklaşımı savunucularına göre bireyler, tüm diğer davranışlarda olduğu gibi cinsiyetlerine atfedilen rollere ilişkin davranışları da toplumsal yapıdaki diğer insanlarla etkileşim sürecinde kazanmaktadırlar. Yaşanılan yapı içindeki diğer bireylerle etkileşim süreçleri; aile çevresinde, ilişkide olunan kurumlarda, karşı cins ilişkilerde ve farklı gruplarla yaşanan deneyimlerde gerçekleşmektedir. Bu yaklaşım öncülerine göre; sosyal davranış bilimsel anlamda bir öğrenme sürecinin ürünü olarak nitelendirilmeli ve bilimsel açıdan değerlendirilmelidir (Akbaş & Sanberk, 2011, s. 20).

Sosyal öğrenme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirildiğinde; aile içinde istismar yaşantılarının cereyan etmesi; anne babaların rollerini yerine getirememeleri, çocukların aile yapısı içinde pasif kalmaları gibi sebepler; anne babaları model alan çocuklarda da gelecekte istismarcı olma eğilimlerinin olacağını ya da bir istismar mağduriyeti esnasında kendini korumada ve kişilere hayır diyebilmede yetersiz kalabileceklerini düşündürmektedir (Kaya & Çeçen Eroğul, 2013).

Tüm bu açıklamaları kapsayan ve onlara ek olarak Finkelhor (1984), cinsel istismarın nedenlerine yönelik aşağıdaki gibi 4 faktörlü bir model geliştirmiştir:

1. Cinsel istismarın meydana gelmesini temsil edecek faktörler; biyolojik, psikopatolojik ve öğrenme kuramları açılarından geliştirilen yaklaşımları içermektedir.
2. Cinsel istismarın yaygınlığını azaltıcı veya ortadan kaldıracı içsel uyaranlara yönelik faktörler; kültürel değerleri, bakış açılarını ve inançları içermektedir.
3. Toplumu doğru bir biçimde yönlendiremeyen kontrol merkezleriyle ilgili faktörler; cinsiyetler ve nesiller arasında güç farkı, erkek egemenliğine yönelik şiddet kültürü gibi faktörleri içermektedir.

Cinsel istismara karşı başkaldırı olanaklarını temsil eden faktörler; sosyalleşme kuramını açıklamaya yönelik yaklaşımlardır (Terry & Tallon, 2004).

1.7.6.4. İhmal

Çocuk ihmali kavramı genel olarak “Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesi” olarak tanımlanabilir. Anne babaların ya da çocuğun bakımını üstlenen kişilerin çocuğun beslenme, barınma, giyim, hijyen, oyun, eğitim, güvenlik ve

sağlık hizmetini sağlama sorumluluklarını reddedilmesi ya da yerine getirilmemesidir (Turla, 2002).

Cücüeloğlu'na göre temel gereksinimleri karşılanmayan ve ihmal edilmiş çocuklar, kendi öz benliklerinden utanmaktadırlar. Bu temel gereksinimler; dokunulma, güven, yapı/düzen, sosyalleşme, uyarılma ve kendini değerli görmedir (Cücüeloğlu, 1999, s. 115-116).

Çocuklar, bu temel ihtiyaçları karşılanmadığında kendilerini değersiz ve suçlu görmeye başlamaktadırlar. Devamında ise bazı kişilik çarpıklıkları görülmeye başlanmakta ve bu çarpıklıklar davranışlar üzerindeki etkilerle ortaya çıkmaktadır (Yenibaş & Şirin, 2007, s. 41).

İstismar olgularında açık semptomlar ve net belirtiler varken; genel olarak ihmal vakalarında belirgin sınırlardan söz etmek çok kolay olmamaktadır. Bir ihmal olayını istismar vakalarından ayıran temel nokta; aktif ya da pasif olarak ortaya çıkış şeklidir. İstismar aktif olarak gerçekleştirilirken; ihmal pasif bir eylemsizlik durumudur ve gerek belirti ve bulgular gerekse yasal tanım açısından kesin sınırları yoktur (Polat, 2000).

Belirti ve bulgular net olmamakla birlikte; bir kısmı şüphelenilmesi gerektiren davranışlar içermektedir. Bu davranışlar çocuklarda; parmak emme, öğrenme güçlüğü, okuldan kaçma, sıkılganlık, yabancılara karşı korku; yetişkinlerde ilaç, alkol bağımlılığı, hırsızlık, saldırganlık, suça eğilim gibi faaliyetlerdir (Polat, 2001).

Okul öncesi dönem çocukların ihmal mağduru olduklarının en temel belirtisi konuşma geriliğidir. Annesi tarafından ihmal edilen bebeğe gelişimsel açıdan ihtiyaç duyduğu sözle uyarıların yetersiz ve yanlış olması bebeğin sözel iletişim becerileri kazanmasına engel teşkil etmektedir. Bu yaş grubunda bahsedilen geriliğin fark edilmemesi neticesinde herhangi bir müdahalede bulunulmaması, gelecek yıllarda da çocukların okul başarılarına olumsuz etkiler yaratmaktadır (Akçay, 2008, s. 32).

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ilgili ulusal ve uluslararası alan yazında, çocuk istismarı yaygınlığı ve okul öncesi eğitim döneminde istismar yaşantılarını tanımlayan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. İstismarın Yaygınlığı ile İlgili Çalışmalar

David Finkelhorn'a (1984) göre çocukları istismara ilişkin tüm kötü eylemlerden koruyabilmek için mevcut kaynakları doğru ve etkili bir biçimde kullanabilmek amacıyla problemin en çok nerede ne sıklıkta meydana geldiği ve risk - koruyucu faktörlerin neler olduğu bilgisine ilişkin istatistiki verilere ihtiyaç duyulmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2012, s. 2). Buna paralel olarak yapılan alan yazın taraması sonucunda istismar üzerine gerçekleştirilen çalışmaların genel anlamda istismar sıklığı ve istismarcı/mağdur kişilik özellikleri üzerine olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak hem yurt içi hem de yurtdışı çalışmalarında istismarın meydana gelme sıklığına ilişkin bilgiler bu bölümde yer alacaktır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu koordinasyonunda ve UNICEF'in desteği ile çocukların hangi istismar türlerine maruz kaldıklarına ilişkin "Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması" başlıklı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında gerçekleştirilen bu araştırma 7-18 yaş arası 1.886 çocuk ile yürütülmüş ve sonuç olarak okul, aile vb. ortamlarda çocukların %25'inin ihmale, %45'inin fiziksel istismara, %51'inin duygusal istismara ve %3'ünün cinsel istismara maruz kaldıkları ortaya çıkarılmıştır (Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuğa yönelik aile içi şiddet araştırması, 2014, s. 18).

15-24 yaş aralığında bulunan kız çocukları ve genç kadınların cinsel istismara uğrama ya da isteklerinin dışında cinsel eylemlerde bulunma durumlarının incelendiği bir araştırmada; katılımcıların %11'i 15 yaşına gelmeden istenmedik bir cinsel eyleme zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran, 15 yaş üzeri çocuk ve genç kadınlarda %6'dır. 15 yaş üzeri çocuk ve genç kadınların eşleri ya da partnerleri tarafından cinsel şiddete maruz kalma oranları ise %14'tür (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2009).

Pereda ve arkadaşları (2009) 22 ülkeden 65 çocuk cinsel istismarı görülme sıklığına ilişkin bir meta-analiz araştırması gerçekleştirmiştir. Bu analizler göstermektedir ki erkeklerin % 7,9'u (tanıksız %7,4) ve kadınların %19,2'si

(tanıksız %2) 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmaktadırlar (Pereda ve ark., 2009).

Eskin ve arkadaşlarının (2005) üniversite öğrencilerinin çocukluk çağlarında yaşadıkları örseleyici yaşantıların tespitine yönelik yaptıkları bir araştırmada; üniversite öğrencilerinin %28'inin çocukluklarında cinsel istismara maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır (Eskin ve ark., 2005).

Bulut'un 2007 yılında yaptığı çalışmada ifade ettiği üzere çocuk cinsel istismarı ile ilgili bilgiler ve veriler son yıllara kadar hep kız çocuklarıyla yapılan araştırmalara dayanmaktadır ve erkek çocukların çok fazla istismara uğramadığı sanılmaktadır. Oysa araştırmalar erkek çocuklarının da azımsanamayacak bir oranda, çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kaldığını göstermektedir (Bulut, 2007).

Kız çocuklarına nazaran erkek çocuklara yönelik cinsel istismar daha az rapor edilmekte ve bu sebeple hakkında daha az farkındalık oluşabilmektedir (McCourt, Peel, & O'carrol, 1998).

Erkek çocukları daha çok aile dışında yabancı bir kişi tarafından cinsel istismara maruz kalırken; kız çocukları daha çok aile içindeki, örneğin ebeveyn, üvey anne baba, büyük anne baba, amca, kuzen gibi bireyler tarafından cinsel istismara uğramaktadırlar (Cruise, 2014).

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalına 2008-2011 yılları arasında cinsel istismar şüphesi ile başvuran mağdurların cinsiyet dağılımlarına ilişkin yapılan bir araştırmada istismar mağduru çocukların 109'unun (%75.7) kız, 35'inin (%24.3) erkek olduğu görülmüştür (Uğur, ve ark., 2012).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2012 yılında yaptığı açıklamada, her yıl kız çocuklarının %20 sinin erkek çocuklarının ise %5'i- %10'unun cinsel istismara maruz kaldıkları ifade edilmiştir (Dünya Sağlık Örgütü, 2012, s.2). Benzer olarak gerçekleştirilen bir çalışmada çocuk cinsel istismarının görülme oranının kızlarda % 6 ile % 62, erkeklerde % 3 ile % 13 arasında olduğu belirtilmiştir (Lanning ve ark., 1999).

1988 yılında Vander May tarafından yapılan bir araştırma da ise, "erkek çocukların kızlardan daha fazla fiziksel ve cinsel zorlanmayla karşılaştıkları, istismarcının isteklerine boyun eğmek için kendilerinin daha fazla zorlandıkları ve tehdit

edildikleri, mastürbasyon ve oral seks gibi daha derin istismar edici yaşantılarına” maruz kaldıkları bulunmuştur (akt. Bulut, 2007).

Genel olarak ele alındığında; cinsiyet, sosyoekonomik düzey, yaş gibi değişkenlere bakılmaksızın, çocuk cinsel istismarı toplum genelinde tahmin edildiğinden çok daha yüksek oranda meydana gelmektedir (Tercan , 1995, s. 21).

2.2. İstismar Bildirimi ile İlgili Çalışmalar

İstismar bildirimine yönelik yapılan çalışmalar, genel anlamda tüm istismar türlerini kapsayarak ele alınmakta; istismarın fiziksel, duygusal, cinsel gibi özel türlerine ilişkin çalışmalar sayıca yetersiz kalmaktadır. Gerek yurt içi gerek yurtdışı araştırmalarında çocuğa yönelik kötü muamelenin öğretmenler tarafından bildirimi, genel anlamda cinsel istismar temelinde olmamaktadır. Bunun yerine tüm istismar türlerinin bildirimine odaklanılmaktadır. Sınırlı sayıda araştırma, öğretmenlerin çocuk cinsel istismarını bildirimini ele almakta ve bu bildirimleri öğretmenlerin özellikleri çerçevesinde ilişkilendirmektedir.

Çocuk cinsel istismarının bildirimi diğer istismar türlerinin bildirimlerinden niteliksel açıdan farklı olması sebebiyle önem arz etmektedir. Çocuk cinsel istismarı etiyojisinin farklı olması, nitelikli yasal suç oluşturan unsurlar içermesi, farklı birimler tarafından müdahale gerektirmesi, diğer istismar türlerine kıyasla sebep olduğu sonuçlar neticesinde bildiriminde çok daha hassas olunmasını gerektirmesi gibi nedenler; çocuk cinsel istismarının eğitim kurumlarında çalışan personeller tarafından bildirimi üzerinde araştırmalar yapılmasının önemini ifade etmektedir (Walsh ve ark., 2012).

Avustralya hükümeti çocuk koruma birimleri tarafından her yıl 3000 i aşkın çocuğa ilişkin cinsel istismar bildirimlerinin yapıldığı ifade edilmiştir (Mathews ve ark., 2010, s. 26).

Lisans eğitiminin ilk yılında olan öğretmen adaylarının istismar ve ihmal belirtilerini tanımlayabilme ve risk faktörü oluşturan durumları tespit edebilme yeterlilikleri üzerine yapılan bir araştırma bulgularına göre; katılımcıların bu tür vakalarla karşılaşılması durumunda izlenilmesi gereken yasal süreç ve gereklilikler, istismar olayını tespit edebilme ve etkili raporlama adımlarını takip edebilme ve çocuğun görebileceği zararı en aza indirebilmek için önleyici çalışmalar hakkında düşük ortalama puanlara sahip oldukları görülmüştür (Mckee ve Dillenburger, 2009).

Yakın tarihlerde Avustralya'da yürütülen bir çalışma, çocuk istismarı tespiti yapan öğretmenlerin %49'unun bildirimde bulunmadığını ortaya çıkarmıştır (Walsh, Farrell, Schweitzer, & Bridgstock, 2005).

Tecavüz İstismar ve Ensest Karşıtı Ulusal Ağının (Rape, Abuse and Incest National Network) belirttiğine göre istismar vakalarının %68'e yakını polise bildirilmemektedir (www.rainn.org, 02.01.2015 tarihinde alınmıştır).

Benzer olarak Amerika Birleşik Devletlerindeki okullarda gerçekleştirilen bir çalışmada, istismar şüphesi altında olan vakaların %84'üne ilişkin hiçbir raporlamanın yapılmadığı ortaya çıkmıştır (Kesner & Robinson, 2002).

Çocuk ihmal ve istismarının öğretmenler aracılığıyla bildirimine ilişkin Amerika'da yapılan bir araştırmada, çalışmaya katılan 197 öğretmenin %73'ünün mesleki yaşamları boyunca hiç bildirimde bulunmadıkları ortaya koyulmaktadır. Buna ek olarak araştırma sonuçlarında, çalışmada yer alan öğretmenlerin önemli bir kısmının bildirimde bulunma noktasında herhangi bir sorumluluk ya da mecburiyet hissetmediklerini belirttikleri ifade edilmiştir (Kenny, 2001).

Öğretmenlerden çocuk istismarının türlerine ilişkin bilgilerinin sorulduğu bir araştırmada; öğretmenlerin yalnızca %4'ü cinsel istismar belirtilerine karşı "farkında" olduklarını belirtmişlerdir. Diğer öğretmenlerin %17'si çok bariz olan cinsel istismar belirtilerini tanımlayabileceklerini söylerken; kalan öğretmenlerin %75'i herhangi bir belirtiyi tanımlayamayacaklarını ifade etmişlerdir (McIntyre, 1987).

2.5. İlgili Araştırmalar Özet

Çocuk cinsel istismarının görülme sıklığı ve yaygınlığı çalışmalarına ilişkin alan yazını incelendiğinde, gerek yurt içi gerek yurt dışı kaynaklarda istismarın sıklıkla ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmaların büyük bir çoğunluğu kız çocuklarına yönelik cinsel istismarın görülme sıklığına odaklanırken; özellikle yakın zamanda gerçekleştirilen çalışmalarda erkek çocuklarının da cinsel istismar mağduriyetleri olduğu ortaya çıkmış ve süreç içinde çocuk cinsel istismarının yaygınlığına ilişkin çalışmalar her iki cinsiyet için de ele alınmaya başlanmıştır. Dünya genelinde ve Türkiye kapsamında ele alındığında, cinsel istismarın görülme sıklığının ülkelerdeki çocuk sayılarına oranla oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ne yazık ki konuya ilişkin yürütülen çalışmalar gündelik yaşamda ise

bu oranların rapor edilenlerden ve tahmin edilenlerden çok daha fazla olduğunu belirtmektedir.

Diğer bir başlık olan cinsel istismarın okul personelleri tarafından bildirimine ilişkin yapılan alan yazın taraması; özel olarak cinsel istismar bildirimine dair yurt dışı ve yurt içi çalışmaların sayıca çok yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu sebeple genel olarak ihmal ve istismara ilişkin eğitim kurumlarında çalışan personellerin bildirimde bulunma durumları ve tutumları incelendiğinde, eğitimcilerin konu hakkında çok bilgili olmadıkları ve çeşitli gerekçelerle bildirimde bulunmaktan çekindikleri sonucuna varılmaktadır. Tüm araştırmalar ele alındığında; çocuğa yönelik cinsel istismarın sıklık ve yaygınlık oranlarının bu kadar yüksek olmasına rağmen ihmal ve istismarın bildirimine ilişkin oranların bu denli düşük olması; bildirimde bulunmanın önemi konusunda bireylerde farkındalık yaratmanın hayati değer taşıdığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının uygulanışı, verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi ve araştırmanın geçerliğine yer verilmiştir.

Bu araştırma okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuk cinsel istismarını bildirme durumlarını taramaya (survey) dayalı nicel bir araştırmadır. Karasar'a göre tarama yöntemi, geçmişte yaşanmış veya günümüzde hala süregelen durumların oldukları şekliyle betimlenmesini temel alan modeldir (Karasar, 2013).

3.2. Evren-Örneklem

3.2.1. Çalışma Grubunun Özellikleri

Bu çalışmanın evrenini 2014-2015 Eğitim Öğretim yılında Ankara (45), Bursa (33), İzmir (29), Antalya (19), Gaziantep (19), Van (17) ve Samsun (20) illeri merkez ilçelerdeki toplam 189 tüm resmi anaokullarında görev yapan müdür, müdür yardımcıları ve okul öncesi eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu iller, her bölge bazında büyük şehir kapsamında yer alan iller arasından rastgele olarak seçilmiştir.

Araştırmanın örneklemini ise; İzmir (15), Antalya (12), Gaziantep (10), Van (10), Ankara (23), Samsun (12), Bursa (17) illeri merkez ilçelerdeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı toplam 99 anaokulunda çalışan; çalışmanın yapıldığı zaman aralığında izinli - raporlu olmayan ve araştırmaya katılmayı gönüllü kabul eden toplam 698 öğretmen oluşturmuştur. Dönen 51 adet formda yönergeler doğru uygulanmadan cevaplandığı için bu formlar iptal edilmiş ve çalışma 647 öğretmenle sürdürülmüştür. Katılımcılar her il bazında rastgele örneklem yoluyla seçilerek belirlenmiştir.

3.2.2. Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsiyete, yaşa, mesleki hizmet yılına, konu ile ilgili eğitim alma durumuna ve mesleğine göre yüzde ve frekans dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

3.2.2.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Tablo 3.2.1.1. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	527	81,5
Erkek	120	18,5
Toplam	647	100

Tablo 3.2.1.1’de okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Tablo 3.2.1.1 incelendiğinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin % 81,5’inin kadın, % 18,5’inin erkek olduğu görülmektedir.

3.2.2.2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları

Tablo 3.2.1.2. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin yaşa göre dağılımı

Yaş	N	%
20 ve altı	5	0,8
21-30	285	44
31-40	258	39,9
41-50	78	12,1
51 ve üzeri	21	3,2
Toplam	647	100

Tablo 3.2.1.2’de okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin yaşa göre dağılımı verilmiştir. Tablo 3.2.1.2 incelendiğinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin % 0,8’inin 20 yaş ve altı, % 44’ünün 21-30 yaş arası, %39,9’unun 31-40 yaş arası, %12,1’inin 41-50 yaş arası, % 3,2’sinin 51 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir.

3.2.2.3. Katılımcıların Mesleki Hizmet Yılına Göre Dağılımları

Tablo 3.2.1.3. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin mesleki hizmet yılına göre dağılımı

Mesleki hizmet yılı	N	%
1-5 yıl	232	35,9
6-10 yıl	215	33,2
11-15 yıl	97	15,0
16-20 yıl	50	7,7
21 yıl ve üzeri	53	8,2
Toplam	647	100

Tablo 3.2.1.3'de okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin mesleki hizmet yılına göre dağılımı verilmiştir. Tablo 3.2.1.3 incelendiğinde, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin mesleki hizmet yılının % 35,9'unun 1-5 yıl arası, % 33,2'sinin 6-10 yıl arası, %15'inin 11-15 yıl arası, %7,7'sinin 16-20 yıl arası, % 8,2'sinin 21 yıl ve üzeri çalışma olduğu görülmektedir.

3.2.2.4. Katılımcıların Cinsel İstismar İle İlgili Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Tablo 3.2.1.4. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin konu ile ilgili eğitim alma durumuna göre dağılımı

Hizmet Öncesinde Eğitim Alma durumu	N	%
Almış	200	30,9
Almamış	447	69,1
Toplam	647	100

Hizmet-İçi Eğitim Alma durumu	N	%
Almış	50	7,7
Almamış	597	92,3
Toplam	647	100

Tablo 3.2.1.4'de okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar ile ilgili eğitim alma durumuna göre dağılımı verilmiştir. Tablo 3.2.1.4 incelendiğinde, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin % 30,9'unun konu ile ilgili eğitim hizmet öncesinde eğitim aldığı, % 69,1'inin ise eğitim almadığı görülürken; %7,7'sinin hizmet içi eğitim aldığı, %92,3'ünün ise almadığı görülmektedir.

3.2.2.5. Katılımcıların Görev Yaptıkları Pozisyona Göre Dağılımları

Tablo 3.2.1.5. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin görev yaptıkları pozisyona göre dağılımı

Görev yaptıkları pozisyon	N	%
Anaokulu / Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni	529	81,8
Müdür Yardımcısı / Muavini	42	6,5
Okul Müdürü	35	5,4
Diğer	41	6,3
Toplam	647	100

Tablo 3.2.1.5’de okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin görev yaptıkları pozisyona göre dağılımı verilmiştir. Tablo 3.2.1.5 incelendiğinde, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin %81,8’inin anaokulu/okul öncesi eğitim öğretmeni, %6,5 müdür yardımcısı/muavini, %5,4’ünün okul müdürü, ve %6,3’ünün ise diğer meslek grubundan olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için kişisel bilgi formu ve “Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada çalışma grubunun cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu gibi bilgiler bu form aracılığıyla toplanmıştır.

3.3.2. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği

Bu araştırmada veri toplamak için; Avustralya’daki Queensland Teknoloji Üniversitesi’nde görevli Dr. Kerryann Walsh ve arkadaşları tarafından 2009 ’da öğretmenlerin cinsel istismarı raporlaması amacıyla geliştirilen “Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği” kullanılmıştır.

Bu ölçek;

- Öğretmenlerin demografik ve iş bilgileri (9 madde),
- Öğretmenlerin Eğitim öğretim bilgileri (4 madde),
- Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarında bulunma bilgileri (6 madde),
- Öğretmenlerin Cinsel istismar bildirimine yönelik tutumları (1 madde),
- Öğretmenlerin Cinsel istismar bildirimine yönelik görev bilgisi (8 madde) ile ilgili 6 ana başlık altında yer alan öğretmenlerin çocuk cinsel istismarına ilişkin

Gruplardan elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği “çarpıklık, basıklık katsayıları” ve “Kolmogorov-Smirnov testi” ile varyansların homojenliği ise “Levene’s Test of Equality of Error Variances (Levene Hata Varyansları Eşitliği Testi)” ile incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1,+1 sınırları içerisinde kaldığı, Kolmogorov-Smirnov testi ve Levene testi sonucunda p değerleri 0,05’den büyük olduğu için verilerin dağılımının normal ve varyanslarının homojen olduğu söylenebilir. Yapılan analizlerden sonra verilerin parametrik test koşullarını karşıladığı görüldüğü için parametrik istatistikler kullanılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirmeme kararlarındaki etkenleri, çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumları, cinsel istismarın ihbarına yönelik geliştirilen eğitim politikaları hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemede yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistikler ile bakılmıştır.

Çocuk cinsel istismarına yönelik raporlama tutumlarında ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinde cinsiyet ve konu hakkında alınan hizmet öncesi ve hizmet-içi eğitimin etkili olup olmadığına iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test eden ve parametrik bir test olan “bağımsız gruplar için t-testi” ile mesleki hizmet yılı ve mesleğin etkili olup olmadığına ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden ve parametrik bir test olan “tek yönlü varyans analizi (ANOVA)” ile bakılmıştır.

Verilerin analizi SPSS 16.0 paket programında yapılmıştır. Ortalamalar arası farkların önemli olup olmadığını belirlemede 0,05 önem düzeyi esas alınmıştır.

3.6. Araştırmanın İç ve Dış Geçerliliği

3.6.1. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği’nin Geçerliliği ve Güvenirliği

3.6.1.1 Dil Geçerliliği

Ölçek başlangıçta 2 farklı dil uzmanı tarafından Türkçeye, ardından farklı 2 dil uzmanı tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Çeviriler arasında oluşan farklılıklar ve tereddüt içeren ifadeler derlenerek bir dil uzmanı ve bir okul öncesi eğitim uzmanına danışılmış ve ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Daha sonra her iki dili bilen 20 kişilik bir gruba 2 gün arayla önce formun Türkçesi ardından İngilizcesi uygulanmıştır. Bu iki uygulama arasındaki tutarlılığa bakmak için

“Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı” kullanılmış ve sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği’nin Test-Tekrar Test Güvenirliği

Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği	Test-tekrar güvenirligi	test
Çocuk cinsel istismar bildirimine yönelik tutum ölçeği	0,94*	
Cinsel istismarı bildirmeme nedenlerine yönelik ölçeği	0,99*	

*p<0,01

Tablo 1 incelendiğinde, Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeğinin dil geçerliliğinin tespiti amacıyla yapılan test-tekrar test güvenirligini yüksek olduğu görülmektedir. Test tekrar test güvenirlilik katsayısı 1’e ne kadar yakınsa (0,70 ve üzeri) güvenirlilik değerinin de o kadar yüksek olduğu ifade edilir. Bununla birlikte test-tekrar test güvenirligi yüksekse iki uygulama arasındaki tutarlılığın da yüksek olduğu ve çeviri üzerinde uzlaşma sağlandığı söylenebilir.

3.6.1.2. Kapsam Geçerliliği

Eğitim kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeğinin kapsam geçerliliği için 1 sosyal hizmetler, 1 hukuk, 1 psikoloji, 1 okul öncesi eğitim, 1 dil bilimi, 1 çocuk gelişimi ve 1 ölçme alanında uzman olan toplam 7 alan uzmanı görüşüne başvurulmuştur. 7 uzmandan ölçekte yer alan her bir soruyu uygun olup olmadığı (1= Hiç uygun değil ve açıklama, 2= Çok düzeltme var ve açıklama, 3= Az düzeltme var ve açıklama, 4= Çok uygun) yönünden değerlendirilmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri teker teker değerlendirilip gelen geri bildirimler ve açıklamalar doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak uygulamaya geçilmiştir.

3.6.1.3. Yapı Geçerliliği

Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği’nin yapı geçerliliği için 549 personel üzerinde gerçekleştirilen uygulamalar analiz edilmiştir. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği’nin içerisinde yer alan “Cinsel İstismar Bildirimine Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek”i yapı geçerliliğini tespit etmek amacıyla hem açımlayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı (exploratory) faktör analizi çok sayıdaki değişkenin altında yatan temel yapıları ya da boyutları (faktörleri) ortaya çıkarmak için yapılır. Doğrulayıcı faktör analizi ise,

önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının doğrulanması ya da teyit edilmesi amacını taşımaktadır. Bu amaçla öncelikle ölçeğin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığını kontrol etmek amacıyla KMO ve Barlett testi yapılmıştır. Buna göre KMO'nun 0.60'dan yüksek, Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Tabachnick, 2001). Bu çalışmada "Cinsel İstismar Bildirime Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek"i KMO testi sonucu sırasıyla 0,93 ve 0,92 ; Barlett testi sonucu ise anlamlı ($p<0.01$) bulunmuştur. Maddeler arası korelasyon değerleri 0.80'in altında bulunmuştur ve çoklu bağlantı sorunun olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar, ölçeğin açımlayıcı faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermektedir. Faktör analizi sonuçlarına göre; kullanılan bu her iki ölçeğin de tek boyutlu olduğu ortaya çıkmıştır. "Cinsel İstismar Bildirime Yönelik Tutum Ölçeği"nde yer alan maddelerin faktör yüklerinin 0,43 ile 0,76 arasında değerler aldığı görülürken, "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek"indeki maddelerin ise 0,39 ile 0,74 arasında değerler aldığı görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizinde, faktör yüklerinin 0,30'un üzerinde olması istenir (Floyd & Widaman, 1995). Bu yüzden araştırmada sınır değer 0,30 olarak alınmıştır. Toplam varyansı açıklama oranı ise "Cinsel İstismar Bildirime Yönelik Tutum Ölçeği"i için %52,83, "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek" için ise %51,43 olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda yapı geçerliliği kapsamında gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda, araştırma kapsamında kullanılan her iki ölçeğin de tek faktörlü olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte özgün ölçeğin belirlenen tek faktörlü yapısının Türk kültüründe okul öncesi personelinden toplanan verilerle doğrulanıp doğrulanmadığı, Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. DFA, çok net olarak belirlenmiş bir modelin data tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını test etmeyi amaçlar (Şimşek, 2007). "Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği" geçerliği için LISREL 8.80 paket programında doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, "Cinsel İstismar Bildirime Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek"inde sırasıyla model-veri uyumu için hesaplanan ki-kare değerleri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=1832,46$, $\chi^2=1648,59$; $p<0,01$). Aynı analiz ile hesaplanan bazı uyum istatistikleri "Tutum ölçeği" için RMSEA=0.05, RMR=0.03, StRMR=0.05, GFI=0.94, AGFI=0.92, CFI=0.98, (NFI)=0.96; "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek"

için ise RMSEA=0.08, RMR=0.05, StRMR=0.07, GFI=0.80, AGFI=0.79, CFI=0.91, (NFI)=0.93 olarak bulunmuştur. Model-veri uyumu için RMSEA ve RMR'nin 0.0'a yakın değerler vermesi beklenir ve 0.05'e eşit ya da daha küçük olan değerler çok iyi bir uyumu, 0.05-0.08 arasında olması ve bazı durumlarda 0.10'un altında kalması kabul edilebilir değerleri tanımlar. Bu doğrultuda "Cinsel İstismar Bildirimine Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek"i için RMSEA, RMR değerlerinin ve uyum istatistiklerinin model veri uyumu için kabul edilebilir değerler olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tutum ölçeği için hesaplanan AGFI, GFI gibi uyum indekslerinin de yüksek çıkması tutum ölçeğinin model-veri uyumunun yüksek olduğunu göstermekle birlikte, "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek"inde AGFI ve GFI değerlerinin kabul edilebilir sınır değerleri dışında kalması bu ölçeğin model-veri uyumunun düşük olduğunu göstermektedir fakat diğer tüm istatistiklerin kabul edilebilir değerler içerisinde kalması her iki ölçeğin de Türkçe formunun orijinal yapıdaki gibi tek faktörlü yapıya sahip olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte bazı durumlarda model-veri uyumunun yüksek olmadığı dikkate alınarak yapı geçerliliği için daha büyük gruplardan veri toplamanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Minimum örneklem genişliği model tarafından kestirilecek parametre sayısının en az 10 katı kadardır. Bu değer 500'e ne kadar yakın ise modelin güvenilirliği o kadar iyi olmaktadır.

Hesaplanan GFI ve AGFI değerlerinin kabul edilebilir sınır değerleri dışında kalması model-veri uyumunun düşük olduğunu göstermektedir. Diğer yandan hesaplanan RMSEA, RMR ve uyum istatistikleri model-veri uyumu için kabul edilebilir değerlerdir. Buna göre testin Türkçe formunun orijinal yapıdaki gibi üç faktörlü yapıya sahip olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte "Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek"inin bazı durumlarda model-veri uyumunun yüksek olmadığı dikkate alınarak yapı geçerliliği için daha büyük gruplardan veri toplamanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Minimum örneklem genişliği model tarafından kestirilecek parametre sayısının en az 10 katı kadardır. Bu değer 500'e ne kadar yakın ise modelin güvenilirliği o kadar iyi olmaktadır. Bu ölçeği cevaplayan kişi sayısı diğer ölçekle aynı olmakla birlikte pek çok kişi bu ölçekte yer alan maddeleri boş bıraktıkları için örneklem sayısında azalma olmuştur. Dolayısıyla çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğü artıkça model-veri

uyumunda da iyileşme sağlanacağı söylenebilir. Her iki ölçekte de maddelerin faktörleri ile olan ilişkilerini gösteren standardize edilmiş katsayılar 0.25 ile 0.80 arasında değişmekte olup tümü 0.01 düzeyinde anlamlıdır. Standartlaştırılmış yol katsayıları için 0,10 civarı küçük, 0,30 civarı orta büyüklükte ve 0,50'nin üzerindeki katsayılar ise büyük etkiler olarak yorumlanabilir (Cohen, 1988). Araştırmada elde edilen değerlerin orta büyüklükte ya da büyük etkilere sahip olduğu söylenebilir.

3.6.1.4. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeğinin Güvenirlik Çalışması ve Madde Analizi

“Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği”nin güvenilirliğini incelemek amacıyla öncelikle madde analizleri yapılmıştır. Bu amaçla ölçekte yer alan maddelerin ne derece ayırt edici olduğunu incelemek amacıyla düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları (corrected item-total correlation) hesaplanmıştır. Çalışmada her bir ölçeğin ayrı ayrı düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu hesaplanarak, maddelerin geçerliliğine ilişkin kanıtlar elde edilmeye çalışılmıştır. Çocuk cinsel istismarına yönelik raporlama tutumlarına yönelik tutum ölçeğinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları 0,41 ile 0,63 arasında değişirken, cinsel istismarı bildirmeme nedenlerine yönelik ölçeğin değerleri ise 0,38 ile 0,61 arasında değişmektedir. Buna göre düzeltilmiş madde toplam korelasyonu değerleri 0,30'un üzerinde olan maddeler ölçeğe alınabilir. Elde edilen bu sonuç, maddelerin güvenilirliklerinin yüksek ve aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları söylenebilir. Bununla birlikte “Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği”nin Cronbach Alfa ve iki yarı test korelasyonu hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeğinin Cronbach Alfa ve iki yarı test güvenirliliği

Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği	Cronbach Değeri	Alfa	İki yarı test korelasyonu
Çocuk cinsel istismarına yönelik raporlama tutumlarına yönelik ölçek	0,81		0,78
Cinsel istismarı bildirmeme nedenlerine yönelik ölçek	0,80		0,76

Çocuk cinsel istismarına yönelik raporlama tutumlarına yönelik tutum ölçeğinin Cronbach Alfa ve iki yarı test korelasyon katsayıları sırasıyla 0,81 ve 0,78, cinsel istismarı bildirmeme nedenlerine yönelik ölçeğin ise 0,80 ve 0,76 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Cronbach Alfa ve iki yarı test korelasyon katsayısı 1'e ne kadar

yakınsa (0,70 ve üzeri) güvenilirlik değerinin de o kadar yüksek olduğu ifade edilir. Bu bulgular “Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği” Türkçe formunun ülkemiz örnekleme için güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmada elde edilen verilerin analiz sonuçlarına ait bulgulara ve tartışmalara yer verilmiştir.

4.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Bildiriminde Bulunma Bilgileri

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismar bildiriminde bulunma durumlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4. 1. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismar bildiriminde bulunma durumlarına yönelik betimsel istatistikler

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarı bildiriminde bulunma bilgileri		Evet	Hayır	Ortalama	S.sapma
Okulunuzda çocuk cinsel istismarı durumları hakkındaki endişelerinizi tartışabileceğiniz, bilgilendirilmiş ya da bu konu hakkında bilgili bir personel var mıdır?	f	188	478	1,72	0,45
	%	26,9	68,5		
Hiç çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulundunuz mu?	f	17	651	1,97	0,16
	%	2,4	93,3		
Hiç çocuk cinsel istismarından şüphelenip de bildirimde bulunmamaya karar verdiğiniz oldu mu?	f	159	486	1,75	0,43
	%	22,8	69,6		
Eğer o dönemdeki mevzuat bu olayları bildirmenizi gerektirseydi, bu olayları bildirir miydiniz?	f	200	20	1,14	0,43
	%	28,7	2,9		
Eğer o dönemdeki eğitim öğretim yönetmeliği ya da okul politikası bu olayları bildirmenizi gerektirseydi, bu olayları bildirir miydiniz?	f	194	21	1,16	0,48
	%	27,8	3,0		

Tablo 4.1. deki Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirimde bulunmaya yönelik bilgileri incelendiğinde, “Okulunuzda çocuk cinsel istismarı durumları hakkındaki endişelerinizi tartışabileceğiniz, bilgilendirilmiş ya da bu konu hakkında bilgili bir personel var mıdır?” sorusuna personelin çoğunluğu %68,5’i, “Hiç çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulundunuz mu?” sorusuna %93,3’ü, “Hiç çocuk cinsel istismarından şüphelenip de bildirimde bulunmamaya karar verdiğiniz oldu mu?” sorusuna ise %69,6’sı hayır cevabını vermişlerdir. Bununla birlikte “Eğer o dönemdeki mevzuat bu olayları bildirmenizi gerektirseydi, şüphelendiğiniz olayları bildirir miydiniz?” sorusuna ve “Eğer o dönemdeki eğitim öğretim yönetmeliği ya da okul politikası bu

olayları bildirmenizi gerektirseydi, bu olayları bildirir miydiniz?” sorusuna personelin çoğunluğu sırasıyla %28,7 ve %27,8 oranında evet cevabını vermişlerdir.

Bu sonuçlara benzer olarak Choo ve arkadaşlarının 668 okul öncesi eğitim öğretmeni ile yaptıkları bir araştırmada; katılımcıların yalnızca %3.2'sinin cinsel istismar bildiriminde bulunduğu, %5.2'sinin istismardan şüphelendiği ancak bildirimde bulunmadığı, %86.7'sinin eğer yasal olarak bildirme zorunluluğundan haberdar olsa bildirimde bulunacağını belirttiği, %69.3'ünün istismar belirtilerini tespit edebilmede başarısız olduğu ve katılımcı öğretmenlerin yarısından azının (%45.8) görev yaptıkları okulda çocuk cinsel istismarına ilişkin danışabilecekleri bir kişinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Choo ve ark., 2013).

Çocuk istismar ve ihmali farkındalığına ilişkin yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %10,4'ünün mesleki yaşantıları boyunca cinsel istismardan şüphelendikleri, bunların sadece %5,8'inin yasal olarak bildirimde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kürklü, 2011).

Tugay'a göre, 400 öğretmen ile yaptığı araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin %35'inin mesleki yaşamları boyunca herhangi bir cinsel istismar vakasından şüphe duyduklarını ve öğretmenlerin yalnızca %10,5'inin resmi makamlara bildirimde bulunduğunu ifade etmiştir (Tugay, 2008).

İstismar vakalarının öğretmenler tarafından bildirilmesine ilişkin 2003 yılında Crosson-Tower tarafından Amerika'da yapılan bir çalışma, istismar vakalarının yarıdan fazlasının (%56,5) eğitim kurumlarında çalışan personeller tarafından, çocuk koruma birimlerine bildirildiğini ifade etmektedir (Crosson-Tower, 2003).

Eğitim kurumlarında çalışan öğretmen ve yöneticilerle yapılan benzer bir araştırmada, bu çalışmada ortaya çıkan bildirmemeye karar verme oranından daha düşük bir oranda (%40) katılımcıların profesyonel iş yaşamları esnasında çocuk istismarından şüphelendikleri ancak bildirmeme kararı aldıkları görülmektedir (Zellman, 1990).

Bulgular ve benzer araştırma sonuçlarının ışığında okul öncesi eğitim kurumlarında cinsel istismar şüphesiyle karşılaşıldığında danışılacak bilgili kişilerin sayısının az olduğu; öğretmenlerin mesleki yaşamları boyunca düşük oranda cinsel istismar bildiriminde buldukları ve bir kısmının şüpheli cinsel istismar

vakasıyla karşılaştığında bildirmeme kararı aldığı ve yine bildirmeme kararı alan bireylerin bir kısmının mevzuat gerektirse dahi bildirimde bulunmayacaklarını ifade ettikleri görülmüştür.

4.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarı Bildirmeme Kararlarındaki Etkenlere İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirmeme kararlarındaki etkenlere ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirmeme kararlarındaki etkenlere ilişkin betimsel istatistikler (n:165)

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarı bildirmeme kararlarındaki etkenler						Ortalama	S.sapma
		Çok önemli	Önemli	Kısmen önemli	Hiç önemli değil		
1.İspatlanmamış bir bildirimde bulunmaktan dolayı bana dava açılmasından korktum.	f	41	54	51	19	2,71	0,97
	%	24,8	32,7	30,9	11,5		
2. Ebeveynlerden/çevreden gelebilecek olan karşı tepkilerden korktum.	f	18	55	44	48	2,26	1,00
	%	10,9	33,3	26,7	29,1		
3. Bildirimde bulunmanın çocuğa yarardan çok zarar vermesinden korktum.	f	30	58	54	23	2,58	0,94
	%	18,2	35,2	32,7	13,9		
4. Çocuğun ailesinden alınabilme ihtimalinden korktum.	f	23	57	49	36	2,41	0,98
	%	13,9	34,5	29,7	21,8		
5. Okulun öğrenci / öğrenci ebeveynleri ile olan ilişkisine yönelik muhtemel zarardan dolayı endişelendim.	f	18	65	46	36	2,39	0,95
	%	10,9	39,4	27,9	21,8		
6. Nasıl bildirimde bulunulması gerektiğini bilmiyordum.	f	28	54	55	28	2,50	0,97
	%	17,0	33,3	32,7	17,0		
7. Çocuk koruma hizmetlerinin etkili yardımı sağlamaktan uzak olduğumu düşündüm.	f	38	57	45	25	2,65	1,00
	%	23,0	34,5	27,3	15,2		
8. İstismarın gerçekten de gerçekleştiğine dair emin olacağım yeterli kanıtı sahib değildim.	f	52	60	36	17	2,89	0,97
	%	10,3	21,8	36,4	31,5		
9. Olayı ilk olarak aile ile birlikte detaylı bir şekilde ele almanın daha iyi olacağını düşündüm.	f	53	58	35	19	2,88	1,00
	%	32,1	35,2	21,2	11,5		

Tablo 4.2. de okul öncesi eğitim kurumu personeli ölçek maddeleri arasında en yüksek ortalama puanları sırasıyla aşağıdaki maddelere vermişlerdir: “Madde 8. İstismarın gerçekten de gerçekleştiğine dair emin olacağım yeterli kanıtı sahib değildim.” ($\bar{X}=2,89$). “Madde 9. Olayı ilk olarak aile ile birlikte detaylı bir şekilde ele almanın daha iyi olacağını düşündüm” ($\bar{X}=2,88$). “Madde 1. İspatlanmamış bir bildirimde bulunmaktan dolayı bana dava açılmasından korktum” ($\bar{X}=2,71$). Okul öncesi personeli bu maddelere “önemli” kategorisinde cevap vermişlerdir. Okul

öncesi personeli ölçek maddeleri arasında en düşük ortalama puanları ise sırasıyla aşağıdaki maddelere vermişlerdir: “Madde 2. Ebeveynlerden/çevreden gelebilecek olan karşı tepkilerden korktum.” ($\bar{X}=2,26$). “Madde 5. Okulun çocuk ve çocukların ebeveynleri ile olan ilişkisine yönelik muhtemel zarardan dolayı endişelendim.” ($\bar{X}=2,39$). “Madde 4. Çocuğun ailesinden alınabilme ihtimalinden korktum.” ($\bar{X}=2,41$). Okul öncesi personelinin bu maddelere verdikleri cevaplar incelendiğinde cevapların “önemli” kategorisinde olduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığı zaman ölçek maddelerinin tamamına “önemli” düzeyinde cevaplar verilmiştir.

Bu araştırmaya paralel olarak Sarıbaş’ın 2013 yılında okul öncesi eğitim öğretmenlerinin istismar türlerine ilişkin farkındalıkları üzerine yaptığı çalışmada; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin cinsel ve duygusal istismarı belirleme noktasında kararsızlıkları ve bu istismar türlerinin davranışsal belirtilerine karşı düşük düzeyde farkındalıklarının olduğu neticesinde istismar bildirimlerinin gerçekleşmeyebileceği sonucuna varılmıştır (Sarıbaş, 2013).

Kürklü’nün 241 öğretmenle istismar vakalarında bildirimde bulunmama sebepleri üzerine yaptığı çalışmada; öğretmenlerin %39’u yeterli delillere sahip olmadığından, %22’si bildirimde bulunduğu takdirde durumum çok daha kötü olacağına inandığından, %23,7’si bildirimle ilişkin yasal süreçleri bilmediğinde ve %10,4’ü bildirimde bulunulduğunda sosyal servislerin konuyla ilgilenmeyeceklerine inandıklarından bildirimde bulunmama kararı aldıklarını ifade etmişlerdir (Kürklü, 2011).

Kepenekçi ve Nayır’ın öğretmenlerin şüphelendikleri bir istismar vakasını bildirimden kaçınma davranışlarının sebebini inceledikleri araştırmalarının sonucuna göre: öğretmenler istismar vakalarını doğru şekilde tespit edebildiklerine ilişkin kendilerini yeterli hissetmediklerinden, böyle bir mağduriyeti olan çocuklara ve ailelere hizmet eden kurumların yetersizlikleri dolayısıyla yapılacak bildirimlerin etkili değerlendirilemeyeceğine inandıklarından ve eğitim kurumundaki diğer yetkili birimlerin süreci iyi yönetemeyeceklerine ilişkin olumsuz bir tutum içinde olduklarından dolayı bildirimde bulunmama kararı almış olduklarını belirtmişlerdir (Kepenekçi Karaman ve Nayır, 2012).

Öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmaline ilişkin bilgi ve farkındalıklarının tespitine yönelik yapılan bir çalışmada; öğretmen adaylarının sadece %2,9'unun cinsel istismarı tanımlamaya ilişkin kendilerini hazır hissettikleri ve bu konuda belirtileri tespit edip yeterli kanıtla bildirimde bulunabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır (Pala, 2011).

Benzer olarak anasınıfı ve özel eğitim öğretim öğretmenleri ile istismar bildirmeme kararlarının sebeplerine ilişkin Singapur'da yürütülen bir çalışma neticesinde; cinsel ve duygusal istismarla ilgili öğretmenlerin bilgi eksikliği hissettiklerinden dolayı; istismar vakalarının tespit ve bildirimine başarısızlıkla sonuçlandığı ifade edilmektedir (Briggs ve Potter, 2004).

Bu sonuçlara paralel bulgular Kenny tarafından yapılan bir çalışmada ortaya koyulmuştur. Çalışmada, katılımcı öğretmenlerin cinsel istismar belirtilerini tespit etme noktasında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bu sebeple yanlış ya da asılsız bir bildirimde bulunmaktan çekindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kenny'e göre cinsel istismar durumlarında birçok eğitimcinin bildirimde bulunmama kararlarının temel ve en yaygın sebepleri yanlış bir istismar bildiriminde bulunmaktan korkmak, çocuğu koruma altına alacak bakım servislerinin ailelere ve çocuğa çok yardımcı olmayacağına inanmak ve cinsel istismara ilişkin fiziksel bir belirti bulamadıkları için kendilerini güvensiz hissetmeleri olarak belirtilmiştir (Kenny, 2001).

Benzer sonuçlar elde eden bir diğer araştırma da Abrahams ve arkadaşlarının öğretmenlerin cinsel istismar bildirimine ilişkin bilgi düzeylerini inceledikleri çalışmada öğretmenlerin %65'inin istismarı belirleme ve buna ilişkin bildirimde bulunma bilgilerinin yetersizliği dolayısıyla şüphelendikleri bir vakayı bildirme cesareti bulamadıkları ve bu noktada kendilerini yetersiz hissettikleri sonucuna varılmıştır. Abrahams ve arkadaşları; istismara yönelik bildirimde bulunmalarına nelerin engel olduğu hakkında öğretmenlerle yaptıkları araştırmada şu yanıtlara ulaşmışlardır: çalışmaya katılan öğretmenlerin %52'si bu sırrını ortaya çıkardıkları için çocuğun kendilerine karşı da tepkili olacaklarını ve öğretmen-çocuk ya da ebeveyn-çocuk ilişkilerinin zarar göreceğinden; %45'i anne babaların bildirim raporlarını inkâr edeceklerinden; %24'ü okul ve çevreden desteklenmeyeceğini ve %14'ü okul idarecileri tarafından itiraz edileceğini düşünmektedir (Abrahams, Casey, & Daro, 1992).

McIntyre öğretmenlerin istismar belirtilerini ne kadar iyi tanımlayabildiklerine ilişkin yaptığı araştırmada, öğretmenlerin sadece %21'inin fiziksel istismar, % 19'unun duygusal istismar ve % 30'unun fiziksel ihmal belirtilerini çok iyi bildikleri; %76'sının ise cinsel istismar belirtilerini saptayabilmede başarısız oldukları sonucuna ulaşmıştır (McIntyre, 1987).

Yapılan benzer bir araştırma; öğretmenlerin çoğunun genel olarak istismar bildiriminde yasal sorumluluk taşıdıklarını bildiklerini ancak bu konuda yeterli eğitimlerinin olmadığını göstermektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde 568 öğretmenle gerçekleştirilen ulusal bir çalışmada; öğretmenlerin üçte ikisinin konu hakkında yetersiz eğitimlerinin olduğunu, şüphe duydukları istismarı tespit ve bildirim sürecinde gerekli bilgilere yeterli düzeyde sahip olmadıkları ve yasal bildirim hukuksal sonuçlarından korktukları ortaya çıkmıştır (Abrahams, Casey, & Daro, 1992).

Öğretmenlerin istismar bildirimine ilişkin yasal yükümlülükleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarına ilişkin yapılan bir çalışmada; öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun herhangi bir istismar durumunda bildirimde bulma sorumluluklarının olduğunu bilmediklerini; öğretmenlerin %51,5'inin öğretmenlerin böyle bir yasal zorunluluğu olduğunu farkında olmadıklarını; %80'inin bildirimde bulunmadıklarında yasal bir yaptırımla karşılaşacaklarını bilmediklerini ortaya koyulmuştur (Pelcovit, 1980).

Konu hakkındaki benzer araştırmalar göstermektedir ki; bildirimde bulunmayan öğretmenlerin ortak sebeplerinden en önemlileri; şüphelerinin ne kadar gerçeği yansıttığına dair endişelerinin olması ve bildirimde bulunabilmek için yeterli kanıtlara sahip olmadıklarını düşünmeleridir (Herzberger, 1985; Tite, 1993; Zellman, 1990).

Çalışma bulguları ve alan yazınında karşılaşılan araştırmalar neticesinde, öğretmenlerin istismara ilişkin bildirimde bulunmama davranışındaki başlıca gerekçelerinin şu şekilde sıralandığı söylenebilmektedir: istismarı ispatlayacak yeterlilikte bilgi düzeyine sahip olmamak, yanlış bir istismar bildiriminde bulunmaktan çekinmek ve ilk olarak aile ile konuşmayı daha doğru bir karar olarak görmek.

4.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın İhbarına Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4.3'de verilmiştir.

Tablo 4. 3. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarına ilişkin betimsel istatistikler

<i>Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumları</i>		<i>Kesiniikle Katılıyorum</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Karasızım</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kesiniikle katılmıyorum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>S.sapma</i>
a) Şüphelendiğim takdirde çocuk cinsel istismarı hakkında bildirimde bulunmayı planlıyorum.	f	347	218	62	11	9	4,3	0,8
	%	53,6	33,7	9,6	1,7	1,4	6	3
b) Ebeveyn / toplum karşı tepkisi korkusundan dolayı çocuk cinsel istismarını ihbar etmeye dair endişelerim olurdu.	f	164	192	125	125	41	3,4	1,2
	%	25,3	29,7	19,3	19,3	6,3	8	3
c) Ebeveynlerin ihbarda bulunulan çocuğa yapacakları şeylerden dolayı çocuk cinsel istismar olayını ihbar etmede isteksiz davranırdım.	f	13	56	134	240	204	3,8	1,0
	%	2,0	8,7	20,7	37,1	31,5	7	2
d) Çocuk cinsel istismarı bildirim prosedürleri hakkında bilgim mevcut.	f	129	219	159	107	33	2,5	1,1
	%	19,9	33,8	24,6	16,5	5,1	3	3
e) Şüpheli çocuk cinsel istismar olaylarını bildirerek profesyonel sorumluluğumu yerine getirmek isterim.	f	245	195	116	76	15	3,8	1,1
	%	37,9	30,1	17,9	11,7	2,3	9	1
f) Çocuk cinsel istismarı bildirimde bulunma, çocukların güvenliği için gereklidir.	f	377	151	97	14	8	4,3	0,9
	%	58,3	23,3	15,0	2,2	1,2	5	0
g) Cinsel istismar bildirim düşüncesine duygusal olarak yenik düşmüş hissedirim.	f	129	197	188	108	25	3,4	1,1
	%	19,9	30,4	29,1	16,7	3,9	6	0
h) Eğer çocuğun evden / ebeveynlerinden uzaklaştırılacağını bilsem, çocuk cinsel istismarını bildirmem.	f	192	228	154	55	18	3,8	1,0
	%	29,7	35,2	23,8	8,5	2,8	0	4
i) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunma, çocuklara ve ebeveynlere yapılacak olan hizmetlere olanak sağlayabilir.	f	239	252	114	30	12	4,0	0,9
	%	36,9	38,9	17,6	4,6	1,9	4	5
j) Dava edilme ihtimalinden dolayı çocuk cinsel istismarını bildirmemeyi düşünürdüm.	f	176	266	135	49	21	3,8	1,0
	%	27,2	41,1	20,9	7,6	3,2	1	2
k) Çocuk cinsel istismarı bildirimini ile ilgili çok fazla hassasiyet mevcut.	f	133	198	159	111	46	3,4	1,1
	%	20,6	30,6	24,6	17,2	7,1	0	9
l) Çocuk cinsel istismarı bildirim kılavuzu öğretmenler için gereklidir.	f	370	204	36	28	9	4,3	0,8
	%	57,2	31,5	5,6	4,3	1,4	9	8
m) Çocukların ileriye dönük sonuçlarından korunması için öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı bildiriminde yer almaları önemlidir.	f	359	215	46	22	5	4,3	0,8
	%	55,5	33,2	7,1	3,4	0,8	9	2

n) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmaya yönelik mevcut sistem, problemi ele almada etkilidir.	f	130	128	209	115	65	3,2	1,2
	%	20,1	19,8	32,3	17,8	10,0		4
o) İspatlanmamış çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunan öğretmenlerin başı derde girebilir.	f	44	102	171	211	119	2,6	1,1
	%	6,8	15,8	26,4	32,6	18,4	0	5
p) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunma boşa zaman harcamaktır çünkü kimse bildirimini araştırmayacaktır.	f	185	189	186	68	19	3,7	1,0
	%	28,6	29,2	28,7	10,5	2,9	0	8
q) Okul yönetimi benimle aynı fikirde olmasa bile yine de çocuk cinsel istismarını bildirim.	f	234	236	136	34	7	4,0	0,9
	%	36,2	36,5	21,0	5,3	1,1	1	4
r) Yetkililerin çocuk cinsel istismarı bildirimine etkili bir şekilde cevap vermelerine dair güvensizim.	f	43	104	278	162	60	2,8	1,0
	%	6,6	16,1	43,0	25,0	9,3	6	1
s) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmadan önce bir yöneticiyle görüş alışverişinde bulunacağım.	f	239	310	65	27	6	4,1	1,0
	%	36,9	47,9	10,0	4,2	0,9	6	8
t) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmayı zor buluyorum çünkü yeterli kanıtı toplamak kolay değil.	f	49	132	192	216	58	2,8	1,0
	%	7,6	20,4	29,7	33,4	9,0	4	8
u) Bir çocuk cinsel istismarının bildirimini, ebeveynin çocuğa karşı daha kötüleyici olmasına neden olabilir.	f	45	138	236	174	54	2,9	1,0
	%	7,0	21,3	34,5	26,9	8,3	2	4

Okul öncesi personeli ölçek maddeleri arasında en yüksek ortalama puanları sırasıyla aşağıdaki maddelere vermişlerdir: “Madde l. Çocuk cinsel istismarı bildirim kılavuzu öğretmenler için gereklidir.” ($\bar{X}=4,39$). “Madde m. “Çocukların ileriye dönük sonuçlarından korunması için öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı bildiriminde yer almaları önemlidir.” ($\bar{X}=4,39$). “Madde a. Şüphelendiğim takdirde çocuk cinsel istismarı hakkında bildirimde bulunmayı planlıyorum.” ($\bar{X}=4,36$). “Madde f. Çocuk cinsel istismarı bildirimde bulunma, çocukların güvenliği için gereklidir.” ($\bar{X}=4,35$). Okul öncesi personelinin bu maddelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, personelin büyük bir çoğunluğunun “kesinlikle katılıyorum” seçeneğini işaretledikleri görülmüştür.

Okul öncesi personeli ölçek maddeleri arasında en düşük ortalama puanları ise sırasıyla aşağıdaki maddelere vermişlerdir: “Madde d. Çocuk cinsel istismarı bildirim prosedürleri hakkında bilgim mevcut.” ($\bar{X}=2,53$). “Madde o. İspatlanmamış çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunan öğretmenlerin başı derde girebilir.” ($\bar{X}=2,60$). “Madde t. Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmayı zor buluyorum çünkü yeterli kanıtı toplamak kolay değil.” ($\bar{X}=2,84$). “Madde r. Yetkililerin çocuk

cinsel istismarı bildirimine etkili bir şekilde cevap vermelerine dair güvensizim.” ($\bar{X}$ =2,86). Araştırmaya katılan okul öncesi personelinin bu maddelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, d maddesine personelin büyük bir çoğunluğu “katılıyorum” seçeneği yönünde görüş bildirirken, o ve t maddelerine “katılmıyorum” yönünde, r maddesine ise kararsızım yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Genel olarak bakıldığı zaman ölçek maddelerinin çoğunluğuna “kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum” yönünde cevaplar geldiği görülmüştür. Bu cevaplara bakarak okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Sarıbaş’ın okul öncesi eğitim öğretmenlerinin istismar farkındalıkları üzerine yaptığı çalışmada; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin %90’ının istismar şüphesini kanunlar kapsamında; %98,7’sinin bir öğretmen olarak MEB politikaları kapsamında ve %100’ünün ahlaki olarak çocuk istismarı bildiriminde bulunmaktan sorumlu olduklarını ifade etmişlerdir (Sarıbaş, 2013).

Bu bulgularla benzer olarak öğretmenlerin istismar vakalarına müdahale etme görüşleri üzerine yapılan bir anket çalışmasında, katılımcıların bu vakalara müdahale edilmesi gerekliliğine dair maddelere yüksek düzeyde katıldıkları, müdahaleden kaçınmaya ilişkin maddelere hiç katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Kepenekçi Karaman ve Nayır, 2012).

Zellman ve Bell de öğretmenlerin istismar vakalarıyla karşılaştıklarında nasıl bir yol izlediklerine ilişkin yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin sosyal hizmet kuruluşlarına ilişkin olumsuz ve güvensiz tutumdan kaynaklı olarak; istismara ilişkin yasal bir bildirimde bulunmaktan vaz geçirmeye yönelik tutum sergilediklerini sonucuna ulaşmıştır (Zellman ve Bell, 1990).

Sağır’ın 2013 yılında 537 okul öncesi eğitim ve sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin konu ile ilgili resmi bir eğitim alıp-almadıkları sorusuna verdiği cevapları değerlendirdiğinde, katılımcıların %89,7 (n=482) eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda öğretmenlere yönelik eğitici bir kılavuzun gerekliliği oldukça açıktır (Sağır, 2013).

Walsh ve arkadaşları; öğretmenlerin çocuk istismarını bildirme noktasında hem yasal hem de insani bir zorunlulukları olmasına rağmen istismar vakalarını

çözümleyebilmede ve gerekli bildirim süreçlerini takip edebilme noktasında birçok eksiklikleri olduğunu ifade etmiştir (Walsh, Farrell, Schweitzer, & Bridgstock, 2005).

Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı vakalarıyla karşı karşıya geldiklerinde ilk olarak aileyle görüşmek istediği bulgusuna paralel olarak Sönmez ve Bektaş tarafından (2006) yapılan bir araştırmada çocuk cinsel istismarı ile karşılaşılması durumunda öğretmenlerin ilk tutumlarının bildirimde bulunmadan önce aile ile iletişime geçmek ve devamında aile ile görüşerek nelerin yapılabileceğine ilişkin fikir yürütmek olduğu ortaya çıkmıştır (Akt. Dereobalı, Çırak Karadağ & Sönmez, 2013).

İstismar vakalarının önlenmesi noktasında kendilerine ne gibi rollerin düştüğüne ilişkin bir öz değerlendirme çalışmasında öğretmenler %69.68 oranında konu hakkında bilgilendirici bir role sahip olmaları gerektiğini; yalnızca %4,91'i konu hakkında eğitim almaları gerektiğini ifade etmiştir (Dereobalı, Çırak Karadağ, & Sönmez, 2013).

Ortaya çıkan bulgulardan biriyle örtüşen bir başka araştırmada; öğretmenlerin istismar bildiriminde bulunmama nedenlerinden birinin çocuk-öğretmen ilişkisinin bozulacağı endişelerinin olduğunu ifade eden bir çalışmada, öğretmenlerin %59.3'ü çocuğun öğretmene olan güveninin zedeleneceğinden; %90'ı ise bildirim gerçeğinin ardından öfkelenen ailenin çocuğa çok daha kötü davranacağından endişelendikleri sonucuna varılmıştır (Tite, 1994).

Çalışmadan elde edilen bulgular ve alan yazını taramasında karşılaşılan araştırmalar neticesinde, eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin istismar bildirimine ilişkin genel olarak olumlu bir tutum içinde olduğu görülmektedir. Ancak ek olarak öğretmenlerin kendilerini daha güvende hissetmeleri açısından konu hakkında süreci açıklayıcı bir kılavuza ve eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilmektedir.

4.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuk İstismarının Bildirimine Yönelik Görev Bilgilerine İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuk istismarının ihbarına yönelik geliştirilen eğitim politikaları hakkındaki bilgi düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4.4'de verilmiştir.

Tablo 4. 4. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin, çocuk istismarının ihbarına yönelik geliştirilen eğitim politikaları hakkındaki bilgi düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

<i>Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik geliştirilen eğitim politikaları hakkındaki bilgi düzeyleri</i>						
Yönetmelik kapsamında;		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Ortalama</i>	<i>S.sapma</i>
1.Öğretmenlerin şüphe duyulan çocuk cinsel istismarını rapor etmelerinin zorunlu olduğu resmi bir politikaya sahiptir.	f	228	151	319		
	%	32,7	21,6	45,7	2,13	0,88
2.Bildirim yükümlülüğü hakkındaki soruları cevaplamak için, bu yükümlülüğünüzü yeteri kadar iyi bildiğinizi düşünüyor musunuz?	f	44	184	-		
	%	6,3	26,4	-	1,81	0,39

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin görev bilgilerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde; “Öğretmenlerin şüphe duyulan çocuk cinsel istismarını rapor etmelerinin zorunlu olduğu resmi bir politikaya sahiptir” ifadesine katılımcıların çoğunluğunun %45,7’si kararsızım seçeneğini işaretlediği görülürken, %32,7’inin ise evet, %21,6’sının ise hayır seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. “Bildirim yükümlülüğü hakkındaki soruları cevaplamak için, bu yükümlülüğünüzü yeteri kadar iyi bildiğinizi düşünüyor musunuz?” sorusuna yine katılımcıların çoğunluğu %26,4’ü hayır cevabını vermişlerdir. Katılımcıların %67,3’ü ise ilk soruya hayır ve kararsızım cevabını verdikleri için bu soruyu boş bırakmışlardır.

Bu çalışmaya paralel olarak Tugay’ın 2008 yılında Ordu ilinde; lise, ilköğretim, anaokulu ve özel eğitim okullarında görev yapan toplam 400 öğretmen ile gerçekleştirdiği çalışma sonuçlarına göre; öğretmenlerin %45’i istismar ve ihmal vakalarını Milli Eğitim Bakanlığı politikaları kapsamında bildirmek zorunda olduklarını; %55’i ise böyle bir zorunlulukları olmadıklarını ya da bu konuda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir (Tugay, 2008).

Pala’nın 2011 yılında Eskişehir’de öğrenim gören öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmanın neticesinde öğretmen adaylarının %87,7’sinin kanunlar kapsamında istismar vakalarını bildirmek zorunda olduklarını ve %12,3’ünün kanunlar kapsamında bildirimde bulunmak zorunda olmadıkları ya da konu hakkında

kararsız görüş sergiledikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının %73,7'si MEB politikaları kapsamında bildirimde bulunmaları gerektiğini söylerken, 26,3'ünün bu kapsamda bildirimde bulunmak zorunda olmadıkları ya da konu hakkında kararsız görüş sergiledikleri görülmüştür. Katılımcıların %96,4'ü ise ahlaki açıdan bu sorumlulukları olduğunu dile getirmişlerdir (Pala, 2011).

Araştırma ve alan taraması sonuçları göstermektedir ki, öğretmenlerin çoğunluğu MEB yönetmelikleri kapsamında karşılaştıkları bir istismar vakasını bildirim yükümlülükleri olduğunun bilincinde değildirler. Bildirim sebepleri açısından değerlendirildiğinde büyük bir çoğunluğun mesleki yükümlülüklerden daha çok ahlaki açıdan sorumlu olduğunu ifade etmeleri düşündürücüdür. Bu noktada yönetmelik ve mevzuatların öğretmenler tarafından özümsemesi gerekliliği düşüncesi doğmaktadır.

4.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın İhbarına Yönelik Tutumlarının ve Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerinin Cinsiyet, Yaş, Mesleki Hizmet Yılı ve Konu Hakkında Alınan Eğitime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Ait Bulgular

4.5.1. Cinsiyete İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve bildirmeme nedenlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine “Bağımsız Gruplar için t testi” ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin cinsiyete göre t-testi sonuçları

<i>Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik geliştirilen eğitim politikaları hakkındaki bilgi düzeyleri</i>		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Ortalama</i>	<i>S.sapma</i>
Yönetmelik kapsamında;						
1.Öğretmenlerin şüphe duyulan çocuk cinsel istismarını rapor etmelerinin zorunlu olduğu resmi bir politikaya sahiptir.	f	228	151	319		
	%	32,7	21,6	45,7	2,13	0,88
2.Bildirim yükümlülüğü hakkındaki soruları cevaplamak için, bu yükümlülüğünüzü yeteri kadar iyi bildiğinizi düşünüyor musunuz?	f	44	184	-		
	%	6,3	26,4	-	1,81	0,39

Tablo 4.5’de de görüldüğü üzere, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(645)}=1,20$, $t_{(163)}=1,40$; $p>0,05$). Bu bulgu, cinsiyetin okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumları ve cinsel istismarı bildirmeme nedenleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Yapılan benzer bir çalışmada cinsel istismar bildiriminde bulunan bireylerin cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı görülmektedir (Kenny, 2001).

Crenshaw ve arkadaşlarının da öğretmenler ve eğitim kurumlarında yaptıkları bir araştırmada cinsel istismar bildirim eğilimi ve raporlama oranı; bildirimi gerçekleştiren bireylerin cinsiyetleri ile ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır (Crenshaw, Crenshaw, & Lichtenberg, 1995).

Yapılan araştırmada ve öğretmenlerin cinsel istismar bildirimine ilişkin gerçekleştirilen benzer araştırmada bildirimde bulunma davranışının cinsiyetle ilişkili olmadığı görülmektedir.

4.5.2. Yaşa İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediğine “Tek Yönlü Varyans Analizi” ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin yaşa göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Cinsel istismarı yönelik tutum	Gruplararası	121,55	4	30,39	0,39	0,81
	Gruplarıçi	49747,52	642	77,49		
	Toplam	49869,07	646			
	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Cinsel istismarı bildirmeme nedenleri	Gruplararası	135,25	3	45,08	1,78	0,15
	Gruplarıçi	4077,01	161	25,32		
	Toplam	4212,27	164			

Tablo 4.6’da da görüldüğü üzere, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($F_{(4-642)}=0,39$, $F_{(3-161)}=1,78$; $p>0,05$). Bu bulgu, yaşın okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumları ve cinsel istismarı bildirmeme nedenleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Cinsel istismar bildiriminin yaş grupları ile ilişkisini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanamamıştır.

4.5.3. Mesleki Hizmet Yılına İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve bildirmeme nedenlerinin mesleki hizmet yılına göre farklılık gösterip göstermediğine “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin mesleki hizmet yılına göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Cinsel istismarı yönelik tutum	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Cinsel istismarı	Gruplararası	405,03	4	101,26	1,31	0,26	
	Gruplarıçi	49464,05	642	77,05			
	Toplam	49869,07,07	646				
Cinsel istismarı bildirmeme nedenleri	Gruplararası	263,72	4	65,93	2,67	0,03*	1-5 yıl-
	Gruplarıçi	3948,54	160	24,68			6-10 yıl
	Toplam	4212,27	164				

* $p<0,05$

Tablo 4.7’de de görüldüğü üzere, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının mesleki hizmet yılına göre anlamlı farklılık göstermediği görülürken ($F_{(4-642)}=1,31$, $p>0,05$),

cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin mesleki hizmet yılına göre anlamlı farklılık gösterdiği ($F_{(4-160)}=2,67$; $p<0,05$) görülmektedir. Bu bulgu, mesleki hizmet yılının okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını gösterirken, cinsel istismarı bildirmeme nedenleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Gruplar arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan LSD testi sonuçlarına göre, 1-5 yıl arasında deneyime sahip personelin, 6-10 yıl arasında deneyime sahip personelden cinsel istismar bildirimine ilişkin daha olumlu tutum sergilediği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin mesleki hizmet yılları ile istismar bildiriminde bulunma durumlarının ilişkilendirildiği bir çalışmada; mesleki hizmet yılı 21 ve üzeri olan öğretmenlerin istismar mağduru olan çocuklara ilişkin bildirimde bulunmama eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Kepenekçi Karaman & Nayır, 2012). Benzer olarak O'Toole ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada öğretmenlerin mesleki hizmet yılı arttıkça istismar belirtilerini daha doğru tespit edebildikleri ancak bu vakalara müdahale etmedikleri görülmüştür (O'Toole, Webster, & O'Toole, 1999).

Malezya'daki okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan bir çalışmada; cinsel istismar bildirim oranının meslekte yeni olan öğretmenler arasında daha yüksek olduğu; mesleki hizmet yılı daha fazla olan öğretmenlerin cinsel istismar bildiriminde daha isteksiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Choo, Walsh, Marret, Chinna, & Tey, 2013).

Yahia ve Schwartz'a göre; mesleki hizmet yılı daha çok olan öğretmenlerin toplum içinde kötü anılmaya dair ve istismar edilen çocuğun anne babalarıyla ilişkilerinin bozulmasına yönelik kişisel endişelerinin; bu öğretmenleri bildirimde bulunmaktan alıkoyduğu ifade edilmektedir (Haj-Yahia & Attar-Schwartz, 2008).

Yapılan araştırma ve alandaki diğer çalışmalar incelendiğinde; mesleki hizmet yılı arttıkça cinsel istismar bildirim oranının azaldığı görülmektedir. Mesleki hizmet yılı artan bireylerin istismarı tespit edebilme noktasında daha başarılı olurken; istismara ilişkin bildirimde bulunmamayı tercih etmesi oldukça düşündürücüdür. Bu, sebeplerinin iyi analiz edilmesi gereken sosyolojik bir araştırma niteliğindedir.

4.5.4. Hizmet Öncesinde ve Resmi Hizmet-İçi Eğitim Alma Durumuna İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin hizmet öncesinde ve resmi hizmet-İçi eğitim alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine “Bağımsız Gruplar için T-Testi” ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin hizmet öncesinde eğitim alma durumuna göre t-testi sonuçları

	Hizmet Öncesinde Eğitim Alma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
	Cinsel istismara yönelik tutum	Alan	200	76,74	8,11	1,22
Almayan		447	75,84	9,06		
Hizmet-İçi Eğitim Alma Durumu		n	$\bar{X}$	Ss	t	p
Alan		50	77,66	8,64	1,29	0,20
Almayan	597	75,98	8,79			
Cinsel istismarı bildirmeme nedenleri	Hizmet Öncesinde Eğitim Alma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
	Alan	58	22,79	5,25	0,88	0,38
	Almayan	107	23,52	4,97		
	Hizmet-İçi Eğitim Alma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
	Alan	11	21,73	5,88	1,04	0,30
	Almayan	154	23,38	5,01		

Tablo 4.8’de de görüldüğü üzere, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin sırasıyla hizmet öncesinde ve hizmet içi konu ile ilgili eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(645)}=1,22$, $t_{(645)}=1,29$; $t_{(163)}=0,88$, $t_{(163)}=1,04$; $p>0,05$). Bu bulgu, konu ile ilgili hizmet öncesinde ya da lisans eğitimi sırasında ve resmi hizmet-İçi eğitim alıp almamanın okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumları ve cinsel istismarı bildirmeme nedenleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Yapılan bir araştırmada cinsel istismar bildirimine ilişkin eğitim alan öğretmen grubunun; bu konuda eğitim almayan öğretmenlere kıyasla; istismar belirtilerini tanımlayabilme noktasında kendilerine çok daha fazla güvendikleri ortaya çıkmıştır (Hawkins & McCallum, 2001).

Cinsel istismar bildirimine ilişkin geniş kapsamlı bir araştırma, çalışılan okulun karakteristiğinin, çocuk istismarına ilişkin bilgi düzeyi ve konuya ilişkin alınan eğitimin ve bildirimde bulunmanın çocuğa yarar sağlayacağı tutumunun; cinsel istismar bildiriyle ilişkili olduğunu ifade etmektedir (Zellman, 1990, s.48).

Öğretmenlere verilecek olan eğitimin ne tür etkileri olabileceğine ilişkin yapılan bir deneysel çalışmada, deney grubuna 6 saatlik cinsel istismara ilişkin öğretmen eğitimi verilmiş ve kontrol grubuyla karşılaştırıldığında eğitim alan gruptaki öğretmenlerin cinsel istismara ilişkin bildi düzeylerinde önemli artış görülmüştür. Kontrol grubuna kıyasla, eğitim alan öğretmenlerin davranışsal belirtileri fark edebilmede ve erken müdahalede bulunabilmede eğitim öncesine nazaran çok daha iyi performans sergiledikleri görülmektedir (Kleemeier, Webb, Hazzard, & Pohl, 1988).

Watts ve Laskey 3 yıl boyunca çocuk istismarına ilişkin öğretmen adaylarına; cinsel istismar belirtileri ve dinamikleri; ne zaman ve nasıl bildirilmesi gerekliliği ve öğretmenlerin bu noktadaki rollerine ilişkin farkındalığın artması amacıyla bir eğitim programı uygulamışlar ve neticesinde iki araştırma çıkarmışlardır. İlk çalışma sonuçları öğretmen adaylarının cinsel istismar belirtilerine ilişkin farkındalık düzeylerinde artış olduğunu göstermekte iken; öğretmen adaylarının mezuniyetlerinden 18 ay sonra yapılan çalışma sonuçları %58'inin meslek yaşamlarında cinsel istismarı tespit ettiklerini ancak %9.5'inin şüphelerine ilişkin bildirimde bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Eğitim programı farkındalık düzeylerinde artışa sebep olurken raporlama davranışının gerçekleşmesi noktasında çok etkili olmadığı görülmektedir (Watts & Laskey, 1994).

Walsh ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırma; hizmet öncesi ve hizmet için eğitimlerde çocuk cinsel istismarına ilişkin eğitim alan öğretmenlerin; cinsel istismar bildirimine ilişkin bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Walsh, Mathews, Rassafiani, Farrell, & Butler, 2013).

Çalışma sonucunda böyle bir bulguya rastlanmamasına rağmen, alan yazını taramasında incelenen araştırmalar, istismara ilişkin hizmet öncesi ya da hizmet içi eğitimlerin; istismara yönelik bilgi düzeylerinde artışa yol açtığı görülmektedir.

4.5.5. Mesleki Pozisyona İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve bildirmeme nedenlerinin mesleki pozisyona göre farklılık gösterip göstermediğine “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin mesleki pozisyona göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Cinsel	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
istismara yönelik tutum	Gruplararası	520,24	7	74,32	0,96	0,46
	Gruplarıçi	49348,84	639	77,23		
	Toplam	49869,07	646			
Cinsel istismarı	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
bildirmeme nedenleri	Gruplararası	202,93	6	33,82	1,33	0,25
	Gruplarıçi	4009,34	158	25,38		
	Toplam	4212,27	164			

Tablo 4.9’da da görüldüğü üzere, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumlarının ve cinsel istismarı bildirmeme nedenlerinin personelin mesleki pozisyonuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($F_{(7-639)}=0,96$, $F_{(6-158)}=1,33$; $p>0,05$). Bu bulgu, mesleğin okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuklara yönelik cinsel istismarın ihbarına yönelik tutumları ve cinsel istismarı bildirmeme nedenleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

İdareci ve öğretmenler arasında cinsel istismar bildirimi açısından farklılığı araştıran bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte, Walsh ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada meslek yaşantıları boyunca öğretmenlerin dörtte üçünün istismar olaylarıyla karşılaştıklarında okuldaki idari personele durumu rapor ettiklerini ancak bu rapor edilen vakarının bazılarının okul idarecileri tarafından bir üst yetkililere bildirilmedikleri sonucuna ulaşmışlardır (Walsh ve ark., 2005).

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ankara, Bursa, İzmir, Antalya, Van, Samsun ve Gaziantep illeri merkez ilçelerindeki okul öncesi eğitim kurumunda çalışan öğretmen, yardımcı öğretmen, müdür ve müdür yardımcılarının çocuk cinsel istismarına ilişkin bildirim durumlarının incelendiği bu araştırmanın yapılan analizler sonucu ulaşılan bulgulara ilgili bölümde yer verilmiştir. Bu bölümde bulguların özetlenmesine ve bulgulardan yola çıkarak hem araştırmaya hem de uygulamaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Çocuk cinsel istismarı dünya genelinde birçok ülkede karşılaşılan ve son yıllarda özellikle gelişmiş toplumlarda planlanan müdahaleye yönelik girişimlerle önlenmeye çalışılan hayati bir konudur. En temel sebebi ise, hangi istismar türü olursa olsun, çocukların yaşamında hayat boyu süren izler bırakacak olmasıdır. Çocukların toplumun geleceğini oluşturan bireyler oldukları göz önüne alındığında; eğitimleri, gelişimleri, ruhsal sağlıkları ve mutlu birer yetişkin olarak yetişebilmeleri adına üzerlerinde ne kadar hassasiyetle durulması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çocukların güvende ve iyi olacakları çevre koşullarını sağlamak, toplum içinde yaşayan herhangi bir bireyin çocuklara karşı hem yasal hem de ahlaki sorumluluklarının başında gelmektedir. Bu çevre koşulları hem fiziksel güvenlik, hem çevredeki insanların çocukla sağlıklı etkileşimi hem de çocukları koruyucu rolü olan toplumsal hizmet birimlerini içermektedir. Bu doğrultuda toplum içinde yaşayan herhangi bir bireyin çocuk istismarına karşı doğru ve etkili bir duruş sergilemesi gerekmektedir. Bu sorumluluk en başta anne babaların ya da çocuğun bakımını üstlenen kişilerin temel görevi olmasına rağmen; hükümet, toplumsal hizmet sunan birimler, kamu görevlileri ve çocukla etkileşim halinde olup çocuğun yaşam alanındaki herkesin çocuğu koruma sorumluluğu mevcuttur. Çocukların ailelerinde sonra en çok zaman geçirdikleri yerin okullar olduğu düşünüldüğünde; çocuğun korunmasına dair en büyük sorumluluğun eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler ve idarecilerde olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar ele alındığında eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuk cinsel istismarını tespit edebilme ve önleyebilme noktasında önemli bir role sahip olduğu ifade edilmektedir.

Yapılan analiz sonuçları ise şu şekilde özetlenebilmektedir;

Çalışmaya katılan bireylerin büyük bir kısmı kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 21-30 yaş aralığındayken, en az olan yaş grubu 20 ve altıdır.

Çalışmaya katılan öğretmenler mesleki hizmet yıllarına göre gruplandırıldığında en büyük oranın 1-5 yıl, en düşük oranın ise 16-20 yıl aralığında olduğu görülmektedir.

Katılımcıların çocuk cinsel istismarının tespiti ve bildirimine ilişkin eğitim durumları incelendiğinde; büyük bir çoğunluğunun hizmet öncesinde herhangi bir eğitim almadığı ve grubun tamamına yakınının konuya ilişkin hiçbir hizmet içi eğitim almadığı ifade edilmiştir.

Mesleki pozisyonları açısından değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan öğretmen grubunun büyük bir çoğunluğu okul öncesi öğretmeni ve ardından müdür yardımcılarında oluşmaktadır.

Yapılan analizler sonucunda bulguların araştırmanın sonuçları ise şu şekilde özetlenebilmektedir;

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen ve idarecilerin tamamına yakınının mesleki yaşamları boyunca çocuk cinsel istismarı bildiriminde hiç bulunmadıkları görülmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı mesleki yaşamları boyunca çocuk cinsel istismarı şüphesi taşıdıkları vakalarla karşılaştıklarını ve bildirimde bulunmama kararı aldıklarını, ancak bu kararları aldıkları tarihlerde yasal olarak bildirmeleri gerekliliğinin farkında olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu; çalıştığı kurumda çocuk cinsel istismarına ilişkin görüş alabilecekleri ya da endişelerini paylaşabilecekleri, konu hakkında bilgili bir personelin mevcut olduğunu ifade etmişlerdir.

Çocuklara yönelik cinsel istismar vakası şüphesi olan ancak bildirimde bulunmama kararı veren eğitim kurumu personelinin gerekçeleri önem sırasına göre şu şekilde sıralanmaktadır: Öncelikle katılımcılar, cinsel istismar vakasının gerçekten meydana geldiğine ilişkin yeterli delillere sahip olmadıklarını, olayı resmi makamlara rapor etmeden önce aileyle görüşmenin daha yararlı olacağını; eğer şüpheleri kanıtlanmazsa yasal olarak cezai bir yaptırıma maruz kalacaklarını düşündüklerini sebep olarak göstermişlerdir. Bunları takiben yine katılımcılar; çevre ve ailelerden gelecek karşı tepkilerden, okulun çocuklar ve çocukların

aileleriyle ilişkilerinin bozulacağından ve çocuğun ailesinden alınmasından korktukları için bildirimde bulunmama kararı aldıklarını ifade etmişlerdir.

Cinsel istismar bildirim oranlarının düşük olmasına karşın araştırmaya katılan okul öncesi eğitim kurumları personellerinin bildirimde bulunmaya yönelik tutumları incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun çocuk cinsel istismarının bildirilmesine ilişkin olumlu tutum sergiledikleri ve bunun önemine inandıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitim kurumları personellerinin bildirimde bulunmaya ilişkin görev bilgileri değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük bir kısmı yasal olarak şüpheli bir cinsel istismar durumunda bildirim zorunluğu olduğuna ilişkin kararsız olduklarını ve yine önemli bir kısmı da böyle bir zorunlulukları olmadığını ifade etmiştir.

Çalışmada yer alan bireyler; cinsel istismar durumuyla karşılaştıklarında çoğunluk olarak okul müdürüne bildirmeleri gerektiğini söylemişlerdir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personellerin çocuk cinsel istismarını bildirmeme kararlarının ve çocuk cinsel istismarına ilişkin tutumlarının; cinsiyet, yaş, konu ile ilgili alınan eğitim ve meslekteki pozisyonuna göre herhangi bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personellerin çocuk cinsel istismarını bildirmeme kararlarının mesleki hizmet yılına göre değiştiği; 1-5 yıl arasında deneyime sahip personelin, 6-10 yıl arasında deneyime sahip personelden cinsel istismar bildirimine ilişkin çok daha olumlu tutum sergilediği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte çocuk cinsel istismarına ilişkin tutumlarının mesleki hizmet yılına göre herhangi bir değişkenlik göstermediği görülmüştür.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular ve yapılan yazın taraması ışığında eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerin çocuk cinsel istismar bildirimine ilişkin bir takım öneriler getirilmektedir. Bu öneriler araştırmaya ve uygulamaya dönük olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler

- Araştırma sonucunda katılımcılar çocuk cinsel istismarına ilişkin bildirimde bulunmaya ilişkin olumlu tutum sergilerken, bir takım gerekçelerle bildirimde bulunma davranışının gerçekleştirilmemektedirler. Bu noktada gerek hizmet öncesi ve sonrası gerekse seminer ve eğitim etkinlikleri çerçevesinde konuya ilişkin verilen eğitimin niteliğinin araştırılması önerilebilir.
- Bu araştırma ülke genelinde büyük şehir statüsündeki illerde gerçekleştirilmiştir. Farklı sosyo-ekonomik değişkenler neticesinde farklı sonuçlar elde edilebileceğinden araştırma farklı bir örneklem grubunda da uygulanabilir.
- Araştırmada, mesleki hizmet yılı arttığında, bildirimde bulunma oranının azaldığı sonucuna varılmıştır. Bunun sebebinin ne olduğu odak görüşmeler vasıtasıyla derinlemesine irdelenebilir.
- Çocuk cinsel istismarının eğitim kurumlarınca tespiti ve bildirimine ilişkin yapılan alan taramasında çok az kaynağa rastlanmıştır. Bu eksikliğin giderilmesine ilişkin akademik araştırmalar yapılabilir.
- Cinsel istismar şüphesinin okul öncesi eğitimi öğretmenlerince bildirilmeme sebeplerine ilişkin derinlemesine nitel bir çalışma yapılabilir.

5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler

- Genel olarak eğitimcilerin ve özelde okul öncesi eğitim öğretmenlerinin görevlerine ilişkin yasal gereklilik ve sorumluluklar hakkında daha bilgili, bilinçli ve davranışlarının yasal karşılıklarını daha iyi bilen bireyler olabilmeleri adına verilen hizmet içi eğitim, kurs ve seminerlerin niteliği ve etkililiği geliştirilebilir.
- Eğitim kurumlarında çalışan personellerin büyük birçoğunun üniversite mezunları olduğundan yola çıkılarak; çocuk istismarının tespiti, bildirimi, çocukların korunması ve bilinçlendirilme çalışmalarının yürütülmesi adına öğretmenlere ulaşılabilecek en kolay zaman dilimi lisans eğitimleri sürecidir. Bu noktada eğitim fakültelerinin lisans programlarında konuyu derinlemesine öğreten ders

içeriklerinin hazırlanması ve bu derslerin aktarılması; farkındalık çalışmaları için ilk adım olabilir.

- Okullarda ya da okul çevrelerinde; öğretmenlerin şüphe duydukları cinsel istismar vakasına ilişkin danışabilecekleri uzman bir birim oluşturulabilir.
- Cinsel istismar süreçlerini tüm boyutlarıyla ele alan kapsamlı bir rehber kılavuz oluşturulup öğretmenlere ulaştırılabilir.

Kaynakça

- Abrahams, N., Casey, K., & Daro, D. (1992). Teachers' knowledge, attitudes and beliefs about child abuse and its prevention. *Child Abuse and Neglect*, 16 (2), 229-238.
- Ahioğlu-Lindberg, N. E. (2012). Çocuk yetiştirme açısından Türkiye'de çocukluğun tarihi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 41-52.
- Akbaş, T., & Sanberk, İ. (2011). *Çocuklara yönelik cinsel taciz ve koruyucu eğitim*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Akçay, Ş. (2008). *Istanbul Üniversitesine bağlı tıp fakültelerinde çocuk sağlığı ve hastalıkları anabilim dalları ile travma ve acil cerrahi birimlerinde görev yapan son dönem tıpta uzmanlık öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali (çivi) konusunda bilgi deneyim ve davranışları*. Aile Hekimliği Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Akyüz, E. (2000). *Çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi* 151, 3-24.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15, 194-201.
- Atıcı, M., Bilgin, M., & İnanç, B. (2004). *Gelişim psikolojisi*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Bayrakta, M. (2009). *Çocuklarda cinsel istismar II*. <http://www.mmustafabayraktar.com/wp-content/uploads/2009/06/cocuklarda-cinsel-istismar-ii-httpwww-adlitip-orgp126-23052009.pdf> adresinden alındı
- Briggs, F., & Potter, G. K. (2004). Singaporean early childhood teachers responses to myths about child abuse. *Early Child Development and Care*, 174 (4), 339-355.
- Bulut, S. (2007). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 139-156.
- Child Reach International Organization. (2014). *The importance of early childhood development*. Child Reach: <https://www.childreach.org.uk/sites/default/files/imce/The-importance-of-Early-Childhood-Development.pdf> adresinden alındı
- Child Welfare Information Gateway. (tarih yok). *Definitions of child abuse and neglect*. www.childwelfare.gov: <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/define.pdf> adresinden alındı
- Choo, W. Y., Walsh, K., Marret, M. J., Chinna, K., & Tey, N. P. (2013). Are Malaysian teachers ready to assume the duties of reporting child abuse and neglect? *Wiley Online Library*, 2, 93-107.

- Crenshaw, W. B., Crenshaw, L. M., & Lichtenberg, J. W. (1995). When educators confront child abuse: an analysis of the decision to report. *Child Abuse & Neglect*, 19 (9), 1095–1113.
- Crosson-Tower, C. (2003). *The role of educators in preventing and responding to child abuse and neglect*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services.
- Cruise, T. K. (2014). *Sexual abuse of children and adolescents*. National association of school psychologists: <http://www.nasponline.org/educators/sexualabuse.pdf> adresinden alındı
- Cüceloğlu, D. (1999). *İçimizdeki çocuk*. İstanbul: Altın Kitap Yayınları.
- Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği. (2014). *Tarihçe*. www.cocukistismari.org: <http://www.cocukistismari.org/page.php?ID=8> adresinden alındı
- Dereobalı, N., Çırak Karadağ, S., & Sönmez, S. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı, ihmali, şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14 (1), 50-66.
- Dönmez, E. (2009). *Okul öncesi eğitimi öğretmenleri ve velilerin çocuk istismarına ve ihmaline yönelik görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2012). *World health statistics 2012*. WHO.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), ISPCAN. (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. [Çevrim-içi: http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf], Erişim tarihi: 15 Temmuz 2011.
- Dünya Sağlık Örgütü. (tarih yok). *World Health Organization*. Child Abuse and Neglect: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/neglect/en/print.html adresinden alındı
- Ercan, R. (2011). Modern çocukluk paradigması. *Journal of World of Turks*, 3, 85-98.
- Erdoğan, A. (2010). Pedofili: klinik özellikleri, nedenleri ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 132-160.
- Erol, D. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Eskin, M., Kaynak-Demir, H., & Demir, S. (2005). *Same-sex sexual orientation, childhood sexual abuse, and suicidal behavior in university students in Turkey*. Archives of Sexual Behavior.
- Friedman, K. (2010). *Early childhood abuse and neglect: exploring the consequences effects and treatment*. Yüksek Lisans Tezi. California Polytechnic State University.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Yayıma Hazırlayan Bekir Onur), Ankara: İmge Kitabevi.

- Haj-Yahia, M. M., & Attar-Schwartz, S. (2008). Attitudes of Palestinian pre-school teachers from Israel towards reporting of suspected cases of child abuse and neglect. *Child & Family Social Work* 13(4), 378–390.
- Hawkins, R., & McCallum, C. (2001). Mandatory notification training for suspected child abuse and neglect in South Australian schools. *Child Abuse & Neglect*, 25, 1603–1625.
- Hergüner, S. (2011). Duygusal istismar ve ihmal. M. Öztürk içinde, *Çocuk ihmali ve istismarı, çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı anne baba ve öğretmenler için el kitabı* (s. 41-54). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Herzberger, S. (1985). Identifying cases of child abuse: a social psychological phenomenon. *Victimology: An International Journal*, 4 (4), 87–96.
- Kansu, M. (2012). *Çocuk istismarı ve ihmali üzerine bir derleme*. Psikiyatrik Sosyal Hizmetler: http://psikiyatrisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2010/02/cocuk_ihmal_istismari.pdf adresinden alındı
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, İ., & Çeçen Eroğul, A. (2013). *Ergenlerde çocukluk dönemi istismar yaşantılarının yordayıcısı olarak aile işlevlerinin rolü*. TED Eğitim ve Bilim: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/downloadSuppFile/2099/537> adresinden alındı
- Kenny, M. (2001). Child abuse reporting: teachers' perceived deterrants. *Child Abuse and Neglect*, 25, 81-92.
- Kepenekçi Karaman, Y., & Nayır, F. (2012). Çocukların ana babaları tarafından istismarı ve ihmaline ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *International Journal of Social Science*, 5 (7), 437-455.
- Kerryann, W., Methews, B., Rassafiani, M., Farrell, A., & Butler, D. (2013). Elementary teachers' knowledge of legislative and policy duties for reporting child sexual abuse. *Elementary School Journal*, 114(2), 178-199.
- Kesner, J. E., & Robinson, M. (2002). Teachers as mandated reporters of child maltreatment: comparison with legal, medical and social services reporters. *Child Sch*, 24, 222-231.
- Kleemeier, C., Webb, C., Hazzard, A., & Pohl, J. (1988). Child sexual abuse prevention: evaluation of a teacher training model. *Child Abuse & Neglect*, 12 (4), 555-561.
- Krug, E. G., Dahlberg, J. A., & Mercy, J. A. (2002). *Child abuse and neglect by parents and other caregivers*. In: *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Lanning, B., Ballard, J. D., & Robinson, J. (1999). Child sexual abuse prevention programs in Texas public elementary schools. *The Journal of School Health*, 69(1), 3-8.

- Loftus, E. F., Polonsky, S., & Thompson Fullilove, M. (1994). Memories of childhood sexual abuse. *Psychology of Women Quarterly*, 18, 67-84.
- Mathews, B., Walsh, K., Butler, D., & Farrell, A. (2010). *Teachers reporting child sexual abuse: Towards evidence-based reform of law, policy and practice: Final report*. Brisbane: QLD: Queensland University of Technology.
- Mathews, B., Walsh, K., Butler, D., & Farrell, A. (2010). *Teachers reporting child sexual abuse: towards evidence-based reform of law, policy and practice: Final report*. Brisbane, QLD: Queensland University of Technology.
- McCourt, J., Peel, J., & O'carrol, P. (1998). The effects of child sexual abuse on protecting parent(s): identifying a counselling response for secondary victims. *Counselling Psychology Quarterly*, 11 (3), 283-299.
- McIntyre, T. (1987). Teacher awareness of child abuse and neglect. *Child Abuse and Neglect*, 11 (1), 33-35.
- McLeod, S. (2011). *Bandura, social learning theory*. Simply Psychology, [Çevrim-içi: <http://www.simplypsychology.org/bandura.html>], Erişim Tarihi: 03.01.2015. adresinden alındı
- Onur, B. (2007). *Çocuk tarih ve toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- O'Toole, R., Webster, S. W., & O'Toole, A. W. (1999). Teachers' recognition and reporting of child abuse: a factorial survey. *Child Abuse & Neglect*, 23(11), 1083-1101.
- Öztürk, M. (2011). *Çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı anne baba ve öğretmenler için el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Öztürk, M. (2011). *Çocuk ihmali ve istismarı, çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı anne baba ve öğretmenler için el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Pala, B. (2011). *Geleceğin öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleri*. Tıpta Uzmanlık Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Pelcovit, D. A. (1980). *Child abuse as viewed by suburban elementary school teachers*. Saratoga, CA: Century Twenty-One Publishing.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., & Gomez-Benito, J. (2009). The international epidemiology of child sexual abuse: a continuation of Finkelhor. *Child Abuse and Neglect*, 33, 331-342.
- Polat, O. (2000). *Ailenin ve aile içerisindeki çocuğun korunması ve çocuğun statü komisyonu raporu, 1. İstanbul Çocuk Kurultayı, İstanbul Çocuk Raporu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, O. (2006). *Aile içi cinsel tecavüz ensest*. İstanbul: Nokta Kitap.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı I tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O., İnanıcı, M. A., & Aksoy, M. E. (1997). *Adli tıp ders kitabı*. İstanbul: Nobel Yayınevi.

- Sağır, M. (2013). *Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi.
- Salim, M. (2011). *Geçmişten günümüze türkiyede çocuk koruma politikaları ve sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Sarıbaş, A. K. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Soysal, Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Tan, M. (1989). Çağlar boyu çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23 (2), 71-88.
- Tan, M. (1994). *Çocukluk: dün ve bugün, toplumsal tarihte çocuk*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Tarabulsky, G. M., St-Laurent, D., Cyr, C., Pascuzzo, K., Moss, E., Barnier, A., & Dubois-Comtois, K. (2008). Attachment-based interventin for maltreating families. *American Journal of Orthopsychiatry*, 78 (3), 322-332.
- TBMM Kayıp Çocuklar Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. (2010). [Çevrim içi: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss589.pdf>], Erişim tarihi 10.01.2015.
- Tercan, M. (1995). *Çocuğun ana-babası tarafından fiziksel istismarı ve ihmali*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara Üniversitesi .
- Tercan, M. (1995). *Çocuğun ana-babası tarafından fiziksel istismarı ve ihmali*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Terry, K., & Tallon, J. (2004). *Child sexual abuse: a review of literature*. The John Jay College Research Team.
- Tirali, R. E., Oğuz, Y., & Soydan, S. S. (2014). Çocuk istismarı ve ihmalinin oral bulguları. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 9, 154-157.
- Tite, R. (1993). How teachers define and respond to child abuse: the distinction between theoretical and reportable cases. *Child Abuse & Neglect*, 17 (5), 591-603.
- Tite, R. (1994). Detecting the symptoms of child abuse: classroom complications. *Canadian Journal Of Education* 19, 1-1.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük ayıbı: çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3 (4), 76-82.
- Topçu, S. (2009). *Silinmeyen izler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Turla, A. (2002). Çocuk ihmali ve istismarı olgularında tıbbi yaklaşım. *Ondakuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 19 (4), 291-300.
- Türkbay, T., Söhmen, G., & Söhmen, T. (1998). Çocuk ve ergenlerde cinsel kötüye kullanım: Klinik bulguları, olası sonuçları ve önleme. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 6(1), 49-54.
- Uğur, Ç., Şireli, Ö., Esenkaya, Z., Yaylalı, H., Saday Duman, N., Gül, B., . . . Kılıç, B. (2012). cinsel istismar mağdurlarının psikiyatrik değerlendirilmesi ve izlemi: son dört yıllık deneyim. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 19 (2), 81-86.
- Walsh, K. M., Mathews, B. P., Rassafiani, M., Farrel, A., & Butler, D. (2012). Understanding teachers' reporting of child sexual abuse : measurement methods matter. *Children and Youth Services Review*, 34 (9), 1937-1946.
- Walsh, K., Farrell, A., Schweitzer, R., & Bridgstock, R. (2005). *Critical factors in teacher detecting and reporting child abuse and neglect: Implications for practice*. Queensland University of Technology: Brisbane.
- Watts, V., & Laskey, L. (1994). Preparing teachers for effective child protection: a pre-service curriculum approach. *South Pacific Journal of Teacher Education*, 22(2), 117-127.
- Yalçın, N. (2011). *Türkiye'de çocuk istismarı ve çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Projesi. Beykent Üniversitesi.
- Yenibaş, R., & Şirin, A. (2007). *Ailede çocuğun istismarı ve umutsuzluk*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldız, Ö. (2006). Türkiye'de çocuk işçi sorununun toplumsal görünümü. *Journal of Qafqaz University*, 18, 134-139.
- Yılmaz, G., İşiten, N., Ertan, Ü., & Öner, A. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46, 295-298.
- Zellman, G. (1990). Linking schools and social services: the case of child abuse reporting. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 12 (1), 41-55.
- Zellman, G. L., & Bell, R. M. (1990). *The role of professional background, case characteristics and protective agency response in mandated child abuse reporting*. Washington, DC: The US Department of Health and Human Services.

6. EKLER DİZİNİ

EK – 1 Etik Kurul Onay Bildirimi Belgesi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : 88600825 /433 - 2525
Konu :

22 Temmuz 2014

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 18.06.2014 tarih ve 1163 sayılı yazınız

Enstitünüz Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi **Esra AKGÜL**'ün **Prof. Dr. Berrin AKMAN** danışmanlığında yürüttüğü "**Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklardaki Cinsel İstismara Yönelik Farkındalık Durumları**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **17 Temmuz 2014** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgi ve gereği için rica ederim.

Prof. Dr. Ü. Şebnem HARPUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterlik, Yazı İşleri Müdürlüğü, 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1008 - 1039 • Faks: 0 (312) 310 5552
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:

EK – 2 Milli Eğitim Bakanlığı Olur Yazısı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605/5282486
Konu: Araştırma İzni

13/11/2014

Sayın **ESRA AKGÜL**
(Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü A Blok Oda :303
Beytepe Kampüsü ANKARA)

İlgi : (a)14/10.2014 tarihli dilekçe.

(b) Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 07/11/2014 tarih ve 95178074/405.01/5137577 sayılı yazısı

(c) Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 12/11/2014 tarih ve 70297673/605.01/5261681 sayılı yazısı

İlgi yazı ile Genel Müdürlüğümüze başvurmuş olduğunuz "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Çocuklardaki Cinsel İstismara Yönelik Farkındalık Durumları " adlı yüksek lisans tezinde kullanılacak veri toplama araçları ve araştırma iznine ait talebiniz, Genel Müdürlüğümüz ve ilgi (b) ve (c) Bakanlık birimleri tarafından incelenmiştir.

Onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının örneklem olarak seçilen okullarda eğitim öğretimi aksatmadan, gönüllülük esas olmak kaydıyla ve araştırma sonucunda yazılan raporun kamuoyu ile paylaşılmadan, basılı ve dijital ortamda bir nüshasının Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne teslim edilmesi şartıyla uygulanmasında bir sakınca görülmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Mustafa Hakan BÜCÜK
Bakan a.
Daire Başkanı

Ek:
Veri Toplama Aracı (12 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı ile Aynıdır

13 Kasım 2014

Konya Yolu No: 21 /ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
: atillademirbas@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Atila DEMİRBAŞ
Tel: (0 312) 2969400/9582
Faks: (0 312) XXX XX XX

Bu e-örnek güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://ankara.meb.gov.tr adresinden pdf9-112b-37f9-889c-d166 kodu ile teyit edilebilir.

EK – 3 Gönüllü Katılım Formu

Değerli Katılımcı,

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin (okul öncesi öğretmenleri, yardımcı öğretmenler, okul müdür ve müdür yardımcıları) çocuklara yönelik cinsel istismara ilişkin bildirimde bulunma durumlarının incelenmesidir.

Çalışma kapsamında gerekli izinler öncelikle Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulundan ve devamında Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojiler Genel Müdürlüğü'nden alınmıştır.

Elde edilen veriler daha sonra istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilecek ve sonuçlar isteyen katılımcılarla paylaşılacaktır. Ölçekler çalışma bitiminde imha edilecektir. Bu araştırma herhangi bir kurumun desteği olmadan araştırmacıların bağımsız olarak yürüttükleri bir çalışmadır.

BİLGİ

Çalışmada tek form kullanılacaktır. Ölçekte size en uygun olan şıkkı belirtmeniz istenmektedir. Ölçeğin ortalama uygulanma süresi 40 dakikadır.

RİSKLER

Bu çalışmanın katılımcılar için maddi-manevi herhangi bir risk unsuru oluşturmaması öngörülmektedir.

YARARLAR

Çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuk cinsel istismarına yönelik bildirimde bulunma durumlarını ortaya koyacaktır. Ayrıca, ölçekte yer alan konularla ilgili olarak araştırmacılarla iletişime geçip bilgi alabilme şansına sahip olacaksınız.

GİZLİLİK

Bu çalışmanın bilgileri kesinlikle gizli tutulacaktır. Elde edilen bilgiler sadece araştırmacılar tarafından görülecek ve değerlendirilecektir. Yazılı metinde kesinlikle isminiz geçmeyecek, bilgiler anonim olarak iletilecektir. Ölçekler çalışma bitiminde imha edilecektir.

KATILIM

Bu çalışmaya katılımınız tamamen gönüllülük ilkesine dayanmaktadır. İstedığınız takdirde, herhangi bir yaptırıma maruz kalmaksızın katılmayı reddedebilirsiniz. Katıldığınız takdirde herhangi bir aşamasında çalışmayı yarıda bırakabilirsiniz. Eğer çalışmayı veri toplama işlemi bitiminden önce bıraktıysanız isteğiniz halinde ölçeğiniz size teslim edilecek veya imha edilecektir. Ölçeğe verilen cevaplar tamamen gizli kalacak ve cevaplarınızdan elde edilen sonuçlar kesinlikle sizi işaret etmeyecektir.

EK – 4 Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği

Demografik Bilgiler

- 1) Cinsiyetiniz nedir? Erkek Kadın
- 2) Kaç yaşındasınız? .....
- 3) Medeni durumunuz nedir? Bekâr Ayrı ya da boşanmış
 Evli Dul
- 4) Ebeveyn ya da veli misiniz? Evet Hayır
- 5) Eğitim durumunuz nedir? İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Yüksek Okul
 Üniversite
 Yüksek Lisans/Doktora
 Diğer (lütfen belirtiniz .....)

İş Bilgileri

- 6) Seçeneklerden hangisi şu anki işinizin temel rolünü en iyi şekilde tanımlar?

- Anaokulu / Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni
 Müdür Yardımcısı / Muavini
 Okul Müdürü
 Yardımcı Öğretmen
 Diğer (lütfen belirtiniz.....)

- 7) Hangi esaslara göre mevcut işinizde çalışmaktasınız?

- Sürekli İstihdam (Tam gün)
 Sürekli İstihdam (Yarım gün)
 Sözleşmeli
 Norm Fazlası Öğretmen

- 8) Bu yıl da dahil olmak üzere, kaç yıldan beri öğretmen ya da okul personeli olarak çalışmaktasınız? ..... yıl

- 9) Bu yılların ne kadarlık bölümünde şu anda çalışmakta olduğunuz okulda öğretmen ya da okul personeli olarak görev yapmaktasınız? ..... yıl

Eğitim – Öğretim Bilgileri

10) Çocuk cinsel istismarı ile ilgili daha önce (hizmet öncesi ya da lisans sürecinde) eğitim aldınız mı?

- Evet (a ve b sorularını cevaplayınız) Hayır (11. soruya geçiniz.)

a) Hizmet öncesi eğitiminiz, çocuk cinsel istismarının göstergelerini belirleyebilmenize yönelik sizi ne kadar hazırladı?

- 1) Oldukça Yetersiz 2) 3) 4) 5) Oldukça Yeterli

b) Hizmet öncesi eğitiminiz, çocuk cinsel istismarı bildirim süreçlerini takip edebilmenize yönelik sizi ne kadar hazırladı?

- 1) Oldukça Yetersiz 2) 3) 4) 5) Oldukça Yeterli

11) Genel olarak çocuk istismarına ve ihmaline yönelik her hangi bir resmi hizmet-ici eğitim aldınız mı?

- Evet (a,b,c,d sorularını cevaplayınız) Hayır (12. soruya geçiniz.)

a) Yaklaşık olarak ne kadar sürelik bir eğitimdi? ..... saat

b) Hizmet-ici eğitime son 12 ay içerisinde mi katıldınız? Evet Hayır

c) Hizmet-ici eğitiminiz, çocuk cinsel istismarının göstergelerini belirleyebilmenize yönelik sizi ne kadar hazırladı?

- 1) Yetersiz 2) 3) 4) 5) Oldukça Yeterli

d) Hizmet-ici eğitiminiz, çocuk cinsel istismarı bildirim süreçlerini takip edebilmenize yönelik sizi ne kadar hazırladı?

- 1) Yetersiz 2) 3) 4) 5) Oldukça Yeterli

12) Çocuk cinsel istismarının göstergelerini belirleyebilmede kendinize ne kadar güveniyorsunuz?

- 1) Hiç güvenmiyorum 2) 3) 4) 5) Oldukça güveniyorum

13) Çocuk cinsel istismarı göstermeleri hakkında ne kadar bilgiye sahipsiniz?

- 1) Hiç bilgim yok 2) 3) 4) 5) Epey bilgi sahibiyim

Bildirimde Bulunma Bilgileri

⇒ Bu bölümde **“bildirim”** terimi, okul müdürü, çocuk koruma yetkilileri ya da polis gibi kişilere yapılmış olan resmi bildirimlere tekabül eder.

14) Okulunuzda çocuk cinsel istismarı durumları hakkındaki endişelerinizi tartışabileceğiniz, bilgilendirilmiş ya da bu konu hakkında bilgili bir personel var mıdır?

Evet Hayır

➔ Buradaki sorular, bir okulda personel olarak çocuk cinsel istismarı bildirme deneyimleriniz hakkındadır.

15) Hiç çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulundunuz mu?

Evet ➔ Kaç olay? ____ Hayır

16) Hiç çocuk cinsel istismarından şüphelenip de bildirimde bulunmamaya karar verdiğiniz oldu mu?

Evet ➔ Kaç olay? ____ (17-19 arası soruları cevaplayınız)
 Hayır (E Bölümüne geçiniz)

17) Eğer o dönemdeki mevzuat bu olayları bildirme zorunluluğu gerektirseydi, bu olayları bildirir miydiniz?

Evet Hayır

18) Eğer o dönemdeki yönetmelik ya da okul yönetim anlayışı bu olayları bildirmenizi gerektirseydi, bu olayları bildirir miydiniz?

Evet Hayır

19) Bu olayları bildirmeme karar(lar)ınızda, genel olarak aşağıdaki etkenler ne kadar önemliydi? (Her bir ifade için lütfen kutuya X işareti koyunuz).

“Cinsel İstismarı Bildirmeme Nedenlerine Yönelik Ölçek”

	Çok Önemli	Önemli	Kısmen Önemli	Hiç Önemli Değil
a) İspatlanmamış bir bildirimde bulunmaktan dolayı bana dava veya karşı soruşturma açılmasından korktum.				
b) Ebeveynlerden / çevreden gelebilecek olan karşı tepkilerden korktum.				
c) Bildirimde bulunmanın çocuğa yarardan çok zarar vermesinden korktum.				
d) Çocuğun ailesinden alınabilme ihtimalinden korktum.				
e) Okulun öğrenci / öğrenci ebeveynleri ile olan ilişkisine yönelik muhtemel zarardan dolayı endişelendim				
f) Nasıl bildirimde bulunulması gerektiğini bilmiyordum.				
g) Çocuk koruma hizmetlerinin etkili yardımı sağlamaktan uzak olduğunu düşündüm.				
h) İstismarın gerçekten de gerçekleştiğine dair emin olacağım yeterli kanıtı sahip değildim.				
i) Olayı ilk olarak aile ile birlikte detaylı bir şekilde ele almanın daha iyi olacağını düşündüm.				
j) Diğer neden (lütfen belirtiniz)				
k) Diğer neden (lütfen belirtiniz)				
l) Diğer neden (lütfen belirtiniz)				

20) Çocuk cinsel istismarı ihbarı ile ilgili olarak, aşağıdaki ifadelere hangi ölçüde katılıyorsunuz ya da katılmıyorsunuz?

“Cinsel İstismar Bildirimine Yönelik Tutum Ölçeği”

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
a) Şüphelendiğim takdirde çocuk cinsel istismarı hakkında bildirimde bulunmayı planlıyorum.					
b) Ebeveyn / toplum karşı tepkisi korkusundan dolayı çocuk cinsel istismarını ihbar etmeye dair endişelerim olurdu.					
c) Ebeveynlerin ihbarda bulunulan çocuğa yapacakları şeylerden dolayı çocuk cinsel istismar olayını ihbar etmede isteksiz davranırdım.					
d) Çocuk cinsel istismarı bildirim prosedürleri hakkında bilgim mevcut.					
e) Şüpheli çocuk cinsel istismar olaylarını bildirerek profesyonel sorumluluğumu yerine getirmek isterim.					
f) Çocuk cinsel istismarı bildirimde bulunma, çocukların güvenliği için gereklidir.					
g) Çocuk cinsel istismar bildirim düşüncesine duygusal olarak yenik düşmüş hissedirim.					
h) Eğer çocuğun evden / ebeveynlerinden uzaklaştırılacağını bilirim, çocuk cinsel istismarını bildirmem.					
i) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunma, çocuklara ve ebeveynlere yapılacak olan hizmetlere olanak sağlayabilir.					
j) Dava edilme ihtimalinden dolayı çocuk cinsel istismarını bildirmemeyi düşünürdüm.					
k) Çocuk cinsel istismarı bildirim ile ilgili çok fazla hassasiyet mevcut.					
l) Çocuk cinsel istismarı bildirim kılavuzu, eğitim kurumlarında çalışan personeller için gereklidir.					
m) Çocukların ileriye dönük sonuçlarından korunması için öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı bildiriminde yer almaları önemlidir.					

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
n) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmaya yönelik mevcut sistem, problemi ele almada etkilidir.					
o) İspatlanmamış çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunanların başı derde girebilir.					
p) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunma boşa zaman harcamaktır çünkü kimse bildirimini araştırmayacaktır.					
q) Okul yönetimi benimle aynı fikirde olmasa bile yine de çocuk cinsel istismarını bildiririm.					
r) Yetkililerin çocuk cinsel istismarı bildirimine etkili bir şekilde cevap vermelerine dair güvensizim.					
s) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmadan önce bir yöneticiyle görüş alışverişinde bulunacağım.					
t) Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmayı zor buluyorum çünkü yeterli kanıtı toplamak kolay değil.					
u) Bir çocuk cinsel istismarının bildirim, ebeveynin çocuğa karşı davranışlarının daha olumsuz olmasına neden olabilir.					

Cinsel İstismar Bildirimine İlişkin Görev Bilgisi

21) Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin şüphe duyulan çocuk cinsel istismarını rapor etmelerinin zorunlu olduğu bir resmi politikaya sahiptir:

- Evet → 22. Soruyu cevaplayınız.
 Hayır → G Bölümüne geçiniz.
 Kararsızım → G Bölümüne geçiniz.

22) Milli Eğitim Bakanlığı politikaları kapsamında, bildirim yükümlülüğü hakkındaki soruları cevaplamak için, bu yükümlülüğünüzü yeteri kadar iyi bildiğinizi düşünüyor musunuz?

- Evet → 23'den 29'a kadar cevaplayınız
 Hayır → Lütfen G bölümüne geçiniz.

Lütfen sizin için en doğru olan cevabı veriniz. Cevaplarınız gelecekteki konuya ilişkin önleyici projeler hazırlamada yardımcı olacaktır.

Lütfen her bir soru için sadece bir tane kutucuğu işaretleyiniz

23) MEB Politikaları kapsamında, rapor etmeliyim:

- Şüphelenilen kişinin kim olduğuna bakmaksızın çocuk cinsel istismarına dair tüm endişeleri
- Sadece, şüpheli kişinin bir okul personeli olduğu çocuk cinsel istismarına dair endişeleri
- Kararsızım.

24) MEB Politikaları kapsamında, rapor etmeliyim:

- Çocuğun cinsel olarak istismar edilmekte ya da ediliyor olduğundan sadece emin olduğum zaman
- Ne zaman bir çocuğun cinsel olarak istismar edilmekte ya da ediliyor olduğundan şüphelenirsem
- Kararsızım.

25) MEB Politikaları kapsamında, rapor etmeliyim:

- Sadece çocuğun maruz kaldığı ya da muhtemelen maruz bırakılacağı zararın önemli olduğunu düşündüğüm zaman
- Çocuğa verilen zararın önemsiz olduğu ya da tam olarak net bir zararın olmadığı durumları bile
- Kararsızım.

26) MEB Politikaları kapsamında, rapor etmeliyim:

- Sadece olayın önceden gerçekleşmiş olduğunu düşündüğümde
- Olayın önceden gerçekleşmiş olduğunu düşündüğümde ya da olayın gelecekte ortaya çıkma ihtimali olduğunu düşündüğümde
- Kararsızım.

27) MEB Politikaları kapsamında, genellikle olayı ..... birimine rapor etmeliyim:

- Okul müdürüne ya da ilgili bir üst makama
- Emniyet Müdürlüğüne/Savcılığa
- Kararsızım.

28) MEB Politikaları kapsamında, iyi niyetle bir ihbarda bulunursam, ihbar eden kişi olarak kimliğim açığa çıkarılmaz:

- Evet
- Hayır
- Kararsızım

⇒ Sadece Müdürler için

29) MEB Politikaları kapsamında, eğer bir öğretmen, bir öğrencinin cinsel olarak istismar edilmekte ya da istismar edilme riski içerisinde olduğuna dair endişelerini bana söylerse, bildirimini ilgili yetkililere iletmek zorundayım:

- Çocuğun cinsel olarak istismar edilmekte olduğundan makul oranda şüphelenmemem bile
- Çocuğun cinsel olarak istismar edilmekte olduğundan makul oranda şüphelenmek kaydıyla
- Kararsızım.

EK – 5 Ölçeğin Kullanımına İlişkin İzin

Dear Esra KOSE and the Ethical Commite of Hacettepe University,

On behalf of my research team, I give permission for you to use or adapt all or part of the *Teacher Reporting Questionnaire* (TRQ) (Mathews, Walsh, Butler & Farrell, 2010 – attached) in your higher degree research studies.

Yours sincerely,

Associate Professor Kerryann Walsh

Kerryann Walsh PhD

Associate Professor

Co-leader, Children's Rights and Welfare Program, Children & Youth Research Centre <http://www.cyrc.qut.edu.au/>

Network Co-Director, Excellence in Research in Early Years Education, Collaborative Research Network (QUT, CSU, MU)

School of Early Childhood | Faculty of Education | Queensland University of Technology | Victoria Park Road, Kelvin Grove QLD 4059 | Phone [+61 7 3138 3174](tel:+61731383174) | Fax [+61 7 3138 3989](tel:+61731383989) | Email k.walsh@qut.edu.au | Office B411 KG Campus | Staff profile <http://staff.qut.edu.au/staff/walshk/>

Publications http://eprints.qut.edu.au/view/person/Walsh,_Kerryann.html

CRICOS No. 00213J

EK – 6 Türk Hukuk Sisteminde Çocuk Cinsel İstismarı

Çocukların Cinsel İstismarı

Madde 103 - (1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) (Değişik fıkra: 29/06/2005-5377 S.K./12.mad) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Reşit Olmayanla Cinsel İlişki

Madde 104 - (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (İptal fıkra: Anayasa Mah.2005/103, 2005/89 K. ve 23.11.2005 tarihli iptal kararı ile)

Cinsel Taciz

Madde 105 - (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik fıkra: 29/06/2005-5377 S.K./13.mad) Bu fiiller; hiyerarşi, hizmet veya eğitim ve öğretim ilişkisinden ya da aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise, verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Müstehcenlik

Madde 226 - (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,

(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.

Fuhuş:

Madde 227. - (1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır. Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlâli:

Madde 233. (3) Velâyet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadî sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddî ve manevî özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlâk, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Suçtu Bildirmeme

Madde 278 - (1) İşlenmekte olan bir suçtu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçtu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

Kamu Görevlisinin Suçu Bildirmemesi

Madde 279 - (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun

Madde 1

Taraf Devletler çocuk satışı, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini bu Protokol uyarınca yasaklayacaklardır.

Madde 2

İşbu Protokol'ün amacı bakımından:

(a) Çocuk satışı, herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret ya da başka herhangi bir şey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlem anlamına gelmektedir.

(b) Çocuk fahişeliği, bir çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması demektir.

(c) Çocuk pornografisi, çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi anlamına gelir.

Madde 3

1. Her Taraf Devlet asgari olarak aşağıdaki fiil ve faaliyetlerin ülke içinde veya ülke dışında veya ferdi veya örgütlü bir biçimde işlenmiş olup olmamalarına bakılmaksızın, kendi suç veya ceza yasalarının tam anlamıyla kapsamı içine girdiğini garanti edecektir.

Çocuk Koruma Kanunu

Amaç

Madde 1 — (1) Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — (1) Bu Kanun, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsar.

EK – 7 Orijinallik Raporu

Uploaded 1 document successfully

My Folders Search

My Folders
My Folders
My Documents
Trash

My Documents

Title	Report	Author	Processed	Actions
OKUL ÖNCEŞİ EĞİTİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN PERSONELİN CİNSEL İSTİSMAR BİLDİRİM DURUMLARI.docx	14%		July 9, 2015 10:04:34 AM EEST	☐ ☐ ☐

page 1 of 1

Submit a document

33,297 Pages remaining

[Upload a File](#)
[Zip File Upload](#)
[Multiple File Upload](#)
[Cut & Paste](#)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

<i>Adı Soyadı</i>	Esra Akgül
<i>Doğum Yeri</i>	Artvin
<i>Doğum Tarihi</i>	11.05.1989

Eğitim Durumu

<i>Lise</i>	Araklı Anadolu Öğretmen Lisesi - Trabzon	2007
<i>Lisans</i>	Orta Doğu Teknik Üniversitesi - Ankara	2012
<i>Yüksek Lisans</i>	Hacettepe Üniversitesi - Ankara	
<i>Yabancı Dil</i>	İngilizce: Okuma (Çok iyi), Yazma (İyi), Konuşma (Orta)	

İş Deneyimi

<i>Hacettepe Üniversitesi</i>	Araştırma Görevlisi	2013-
<i>Amasya Üniversitesi</i>	Araştırma Görevlisi	2012-2013

İletişim

<i>e-Posta Adresi</i>	esra.kose@hacettepe.edu.tr
	esrak.gul06@gmail.com
<i>Jüri Tarihi</i>	16.06.2015